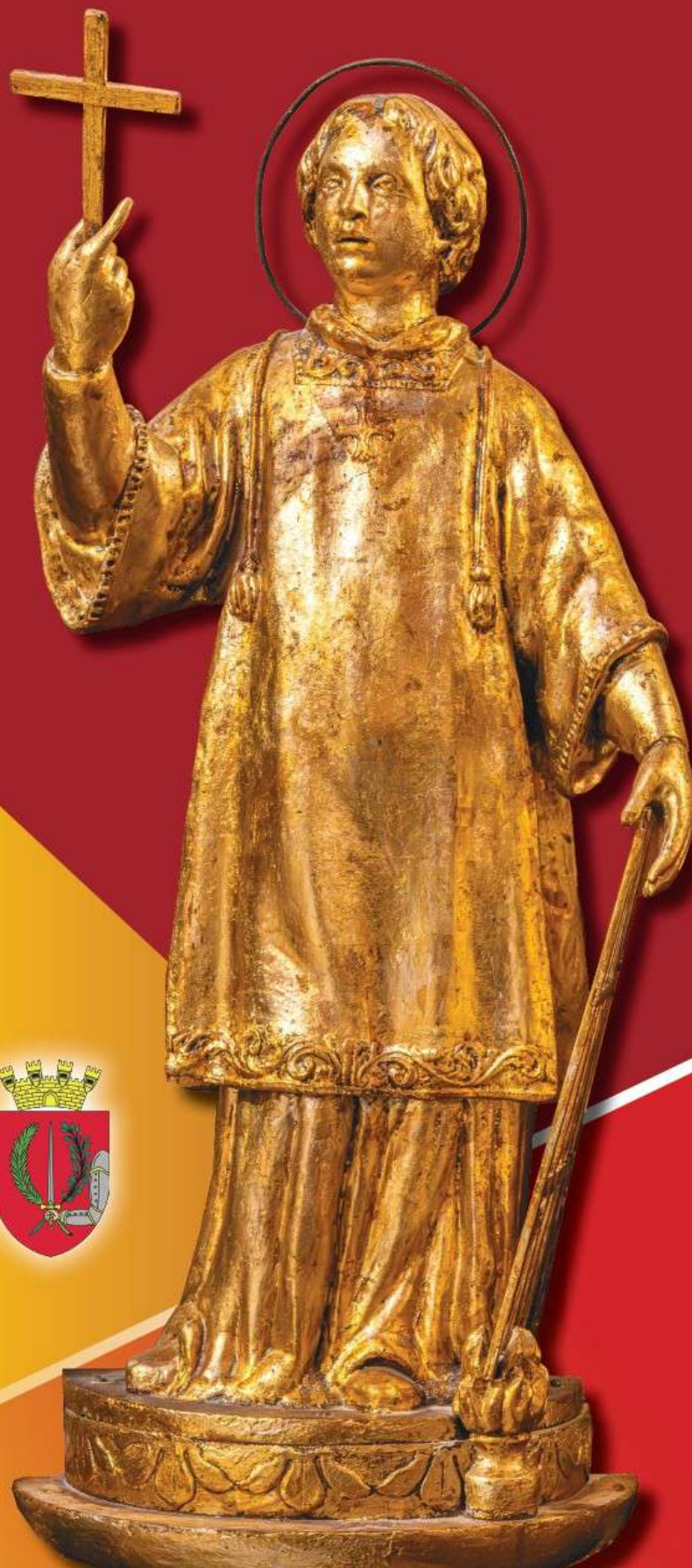

Il-Belt Vittoriosa tiċċelebra l-patrun taghha
FESTA SAN LAWRENZ 2025

GRÈS

PARIS

Sena ċentinarja: San Lawrenz twieled 1,800 sena ilu

Elf, tmien mitt sena ilu twieled San Lawrenz fi Huesca, Spanja. Il-parroċċa tagħna din is-sena qed tinghaqad mal-Lawrenzjani fid-dinja kollha biex tfakkar dan l-avveniment importanti. Dan l-anniversarju joffrilna mument biex nirriflettu fuq dan il-qaddis straordinarju li ħabb tassew lil Alla u l-Knisja u li ħajtu kellha impatt fuq l-identità kulturali u reliġjuża tad-dinja Nisranija.

Il-Birgu hu xxurtjat li sa minn kmieni, meta l-Aragonizi kienu jmessu dawn il-gzejjer, huma ġabu magħhom fil-Birgu l-kult ta' San Lawrenz. Isem iż-żagħżuġ Spanjol beda jrabbi l-għeruq fil-Birgu, tant li sar il-patron ta' din il-Belt. Illum ismu hu sinonimu mal-Belt tagħna. In-nies tal-Birgu ħabbewh u jiċcelebrawh bil-kbir nhar l-10 ta' Awwissu.

Imma San Lawrenz ta ismu wkoll lil wieħed mill-irhula tal-gżira Għawdxija, li appuntu, iġib ismu. Il-parroċċa ta' San Lawrenz twaqqfet fl-1893 u wlied dan ir-rahal, bħalna n-nies tal-Birgu, għandhom qima kbira lejn dan il-qaddis kbir.

Iċ-ċelebrazzjonijiet li saru tul dawn l-aħħar tmien xhur u li se jsiru fix-xhur li ġejjin fil-parroċċa tagħna f'din is-sena ċentinarja għandhom l-għan li jkompli jkattru d-devozzjoni lejn dan il-qaddis, waqt li wieħed jittama, iġhinuna nikbru fil-fidi u fl-imħabba tagħna lejn Alla. San Lawrenz miet martri għal Kristu. Miet martri għax ħabb tassew u ma beżax jagħti xhieda.

Din is-sena Lawrenzjana qed taħbat mas-Sena tal-Ġublew tat-Tama, li l-Knisja qed tiċcelebra din is-sena. Dan hu mument għalina l-Lawrenzjani biex fuq l-eżempju ta' San Lawrenz, inkattru l-fidi tagħna u ngħixu t-tama. Dan għaliex il-Ġublew hu esperjenza qawwija tal-ħniena ta' Alla. □

Werrej

Sena Ċentinarja: San Lawrenz twieled 1800 sena ilu	1
Il-messaġġ tal-Arċipriet	3
Il-messaġġ tas-Sindku tal-Birgu	5
Il-messaġġ tal-Pirjol	7
Inkomplu niehdu hsieb it-tieni dar tagħna:	
il-knisja ta' San Lawrenz	9
Messaġġ President Soċjetà Mużikali San Lawrenz	19
Messaġġ Segretarju Soċjetà Mużikali San Lawrenz	21
Hidma bla waqfien f'Palazzo Huesca	23
Hames Bandisti ġodda	35
Servizzi Banda 2025	37
Messaġġ mill-Għaqda Piroteknika 10 ta' Awwissu	39
Programm tan-Nar Festa San Lawrenz 2024	45
Il-Kapitlu tal-Kollegġjata tagħna	51
Programm Festa San Lawrenz 2025	53-57
Dun Mark Anton Ciappara (1580-1644):	
Qassis mill-Birgu li sar kappillan tal-parroċċa tal-Isla	59
Malta bi tliet Kardinali, tnejn minnhom mill-Birgu	67
Armar ġdid u restawr għall-festa 2025	75
Il-ħbiberija mqaddsa tal-martri:	
il-Papa San Sistu II u San Lawrenz	85
'Kburi li lili l-Birgu tani identità u l-knisja	
majestuża ta' San Lawrenz tatni dar li fija kbirt'	89
Messaġġ President Sezzjoni Żgħażaġħ Palmiżi	99
'Il-ġejjieni tal-festa tagħna huwa ahna:	
is-Sezzjoni Żgħażaġħ Palmiżi'	101
Lorenzo Zahra (1926-2025): riceratur u kittieb tal-Istorja	105
Id-dmugħ ta' San Lawrenz:	
stilel feġġeja fis-sema ta' Awwissu	109
Ikona imprezzabbli rrestawrata	117
Il-misteru tad-Damaxxena tal-Birgu:	
xi skopriet ix-xjenza dwar din l-ikona?	125
Sejba ġdida ta' inventarju li jmur lura żewġ sekli u nofs	129
Fr Emanuel Adami MSSP: 60 sena saċerdot	137
It-teżori moħbija tal-Kollegġjata ta' San Lawrenz	
miftuħa għall-pubbliku	143
Proġett ambizzjuż ta' restawr u konservazzjoni	149
Birgu Regatta Klabb b'rebħa doppja,	
Vittoriosa Stars promossi	154
Konservazzjoni u restawr fuq paramenti sagri	
tas-seklu ħmistax	156

Ir-ritratt tal-faċċata

Xbieha ta' San Lawrenz maħduma fl-injam u indurata li tagħmel parti mis-sedji tal-kor fil-Knisja Parrokkjali.

PUBBLIKAZZJONI MAHRUĠA
MILL-PARROĊĠA SAN LAWRENZ
FLIMKIEN MAL-KUMITAT
FESTI ESTERNI SAN LAWRENZ
U S-SOĊJETÀ MUŻIKALI
BANDA SAN LAWRENZ
TAL-BELT VITTORIOSA

BORD EDITORJALI

Fr John Avellino
 George Agius
 Pawlu Micallef

PRODUZZJONI

Fr John Avellino
 George Agius

RIKLAMI

Fr John Avellino
 Pawlu Micallef

GRAFIKA

Pierre Balzia

ISSETTJAR

Fr John Avellino
 Pierre Balzia

QARI TAL-PROVI

Daniel Bezzina
 Raymond Muscat
 Ruth Muscat
 Jean Paul Parascandolo
 Marian Zaffarese

RITRATTI

Marco Avellino, Pierre Balzia,
 Melvin Degiorgio,
 Lawrence Parascandolo,
 Gabriel Treeby Coleiro,
 Heritage Malta, Prevarti

STAMPAR

Gutenberg Press - Hal Tarxien

Kumitat Festi Esterni San Lawrenz

91 Triq San Lawrenz

Il-Birgu BRG 1384

Tel: 2182 7057

Mob: 9945 3440

Email: johnavellino55@gmail.com

'Il-qofol ta' kull festa hi l-Ewkaristija'

'Il-qofol ta' kull festa hi l-Ewkaristija'. Dan it-titlu mhux tiegħi. Hu tal-Arċisqof. Meta f'Ġunju li għada kien qed ikellem lil dawk impenjati fil-festi Maltin, waqt iċ-ċelebrazzjoni tal-Ġublew tal-Festi Esterni, hu sahaq li l-festa fuq kolloxx, iddur madwar l-Ewkaristija.

Huti Vittoriosani, issa ili aktar minn seba' snin fostkom hawn fil-Birgu. Tul dawn is-snin kollha kattart bis-shiħ l-imħabba lejn il-festa ta' San Lawrenz, dan il-qaddis straordinarju li tant ħabb lill-Knisja u lil Alla, li spiċċa biex ta ħajtu għalih f'martirju kiefer. Ġustament ahna n-nies tal-Birgu niftaħru li nagħmlu festa kbira, li ġgib flimkien il-Vittoriosani li jgħixu madwar Malta u barra minn xtutna. San Lawrenz hu bla dubju f'qalb kull Vittoriosan, imma rrid infakkar li meta niċċelebraw il-festi tal-qaddisin, ahna l-ewwel u qabel kolloxx inkunu qed niċċelebraw il-misteru kbir tal-imħabba ta' Alla, li l-qaddisin taw xhieda għalija b'ħajjithom. Din l-imħabba, irridu ngħidu, hi espressa b'mod shiħ u sublem fl-Ewkaristija.

U allura kellu raġun l-Arċisqof meta sahaq li "kull min jahdem u jissagrifika ruħu għall-festi sbieħ tagħna, ma jinsa qatt li l-qofol tal-festa hi l-Ewkaristija li fiha nfakkru l-mewt u l-qawmien tal-Mulej. Kompla jgħid l-Arċisqof: "Ejjew nitolbu halli l-Ewkaristija u l-festi li niċċelebraw ma jinqediex bihom l-għadu biex ikissirna u jifridna, imma jkunu

festi sbieħ li jagħtuna fejqaan." L-Arċisqof sostna li l-festi għandhom ikunu mument ukoll "fejn kulhadd iħossu milqugħ u li flimkien naqsmu l-hobża kuljum, kif għamel Ġesù meta ħa l-ħames ħobziet u żewġ ħutiet u qassamhom lil kulhadd. L-Ewkaristija mhijiex il-premjū għat-tajbin, hi l-medicina għad-dgħajfin. Hi l-hobz tat-triq tagħna."

L-Arċisqof wera wkoll l-apprezzament tiegħu għal tant żgħażaġħ, irġiel u nisa li jiddedikaw l-enerġija tagħhom għall-festi tagħna. "Dan hu stagun importanti fil-qasam kulturali, imma anke reliġjuż tagħna." It-talba tal-Arċisqof kienet li "l-festi tagħna ma jkunux okkażjoni li nitfixklu fihom, imma li ninbnew fihom". Dan, fil-fehma tal-Arċisqof "jiddependi ħafna minna".

Kliem l-Arċisqof hu profetiku. Jagħti direzzjoni biex insaffu l-festa tagħna. Nahseb ikun ġust li ngħidu li min iħobb il-festa, min hi impenjat fil-festa, għandu jkun ukoll qrib l-Ewkaristija, li tanima l-hidma tagħna u sseddaq l-għaqda ta' bejnietna. Dan nagħmluh fuq l-eżempju ta' San Lawrenz, li bħala djaknu kien qrib l-Ewkaristija, tant li kien iwassalha lill-batuti. L-Ewkaristija tgħina nikbru fl-għarfien ta' dak is-sens ta' komunità li jagħmel minna familja waħda, appuntu l-familja Lawrenzjana. Nagħlaq billi minn qalbi nawgura festa qaddisa u ferrieħa lill-Vittoriosani kollha. San Lawrenz ikun magħna lkoll. □

Heineken[®] ★

Unique
balanced
taste for
that first
ahhhh!

Heinek

JOHN BOXALL - SINDKU TAL-BELT VITTORIOSA

Ghadd ta' proġetti, edukazzjoni u ghajnuna lill-ghaqdiet tal-Birgu

Għal darb'oħra qed nagħmel il-messaġġ tiegħi għall-festa tal-kbir qaddis, Levita, San Lawrenz, li tiġi ċċelebrata fil-Belt Rebbieha.

Għaddiet f'tit aktar minn sena mill-elezzjoni tal-Kunsilli Lokali f'Malta. Il-poplu Vittoriosan għoġbu jerga' jeleġġini biex inkun Sindku tal-Birgu. Kienu f'tit granet biss wara li kienet l-gurament, meta fuq nett tal-aġenda tagħna poġġejna l-proġett tal-Pjazza tal-Birgu, il-Pjazza ewlenija ta' din il-Belt storika tagħna, li l-poplu Vittoriosan kien ilu jistenna għal haġna snin. Barra dan il-proġett, bħalissa għaddej proġett fil-post li kien magħruf bħala l-oil tanking facility, fi Triq il-Piccolo Soccorso 1565, fejn ha jinhloq ġnien u teatru miftuh f'nofsu. Tlesta wkoll il-proġett ta' waħda mid-dahliet ta' Beltna li tagħti għal Triq il-Mina l-Kbira. Dan il-proġett sar minn Ambjent Malta, fejn fost il-haġna xogħlijiet li saru, tpoġġiet ankra kbira mogħtija minn *Heritage Malta*. Din tpoġġiet f'pothha bl-ghajnuna ta' *Palumbo Shipyards* u l-hsieb kien li din tindika li din il-Belt, sa mill-bidu nett, kienet il-Belt kapitali marittima tal-Gżejjer Maltin. Sar ukoll xogħol tant meħtieġ ta' *landscaping* taż-żona kollha. F'tit tal-ġimghat ilu tlesta wkoll il-pocket garden fi Triq San Lawrenz, bil-finanzjament ta' *LESA* u bl-ghajnuna tad-Dipartiment tax-Xogħlijiet Pubbliċi.

Il-Kunsill kompla jinvesti wkoll fil-qasam tal-edukazzjoni bix-xiri ta' 24 rota għat-tfal tal-Iskola Primarja tal-Birgu biex inheggu aktar lit-tfal jidgħallmu jużaw ir-rotta u mezzji alternattivi tat-trasport fil-futur. Dan apparti investiment kontinwu li qed jagħmel il-Kunsill

mal-anzjani tal-lokalità, speċjalment bix-xiri tal-vetturi elettriċi u l-attivitajiet kontinwi fiċ-Ċentru għall-Anzjanità Attiva.

Għal sena oħra l-Kunsill kien ta' spalla u ghajnuna mal-ghaqdiet volontarji kollha tal-Birgu. Mill-fondi tad-*Development Planning Funds*, il-Kunsill approva s-somma ta' f'tit aktar minn €25,000 biex il-Kumitat Festi Esterni San Duminku jkun jista' jirrestawra faċċata ta' binja li bħalissa qed jagħmel xogħol ta' manutenzjoni fiha. L-istess somma mill-istess Fondi se jkun approvat aktar 'l quddiem biex il-Kumitat Festi Esterni San Lawrenz ikun jista' jagħmel ix-xogħol meħtieġ fil-maħżen il-ġdid tal-festa. Il-Kunsill għen ukoll fiċ-ċelebrazzjonijiet li saru wara r-rebħa tax-*Shield* tar-Regatta Nazzjonali ta' Settembru 2023 u 2024. Minn hawn irid nifrah lill-Klabb tar-Regatta, lill-*Vittoriosa Stars FC* tal-promozzjoni tagħhom fl-ewwel diviżjoni u lill-Ghaqda Piroteknika 10 ta' Awwissu, li din is-sena rebħet il-Festival Internazzjonali tal-Logħob tan-Nar f'Mejju li għadda. Tajna wkoll ghajnuna lill-*Vittoriosa Lawn Tennis Club* li s-sena l-oħra ċċelebra għeluq il-50 sena mit-twaqqif tiegħu. Dan hu wiehed mill-ghanijiet tal-Kunsill, jiġifieri li sakemm ikun possibbli, ikompli jkun ta' spalla lil dawn l-ghaqdiet volontarji, li tant jagħmlu xogħol fil-Birgu.

Nagħlaq billi f'ismi, f'isem il-Viċi Sindku, Kunsilliera, is-Segretarju Eżekuttiv u l-impjegati kollha, nawgura l-festa t-tajba lill-Vittoriosani kollha li jinsabu f'Malta u 'l barra minn xtutna. Insellem ukoll lill-Vittoriosani li jinsabu f'xi sptar, djar tal-anzjani jew fi djarhom stess. Il-festa t-tajba lil kulhadd. □

PAPER AVENUE
Cottoner Avenue Fgura
T 2169 4020
M 9946 0447
www.paperavenuemalta.com
info@paperavenuemalta.com
2c Black & 15c Colour
(50 pages and over)

ALL YOU NEED FOR
Back to SCHOOL
WATERPROOF LABELS FOR SCHOOL

Labels shown: M. S., Nat. Atta, Krista Pisani

Find us on [facebook](#)

Għal xogħol preċiż f' minjatura ta' bradelli,
brazzi tal-ferro battuto, interzjar u mudelli ta' knejjes.

Irrikorru għand Manuel Vassallo

Mob : 9947 5003

FR AARON ZAHRA OP - PIRJOL KOMUNITÀ DUMNIKANA

"Lilu jien infittex, lilu li miet għalina, lilu rrid, lilu li qam mill-mewt għalina"

Fl-ittra li San Injazju t'Antjokja kiteb lir-Rumani, naqraw: "Lilu jien infittex, lilu li miet għalina, lilu rrid, lilu li qam mill-imwiet għalina." Dan il-kliem qalu meta beda jhoss li riesaq lejn persekuzzjoni kbira li se twasslu għall-martirju. Inhoss li dan il-kliem tad-deheb u ta' fidi kbira kien ukoll fil-hsieb ta' San Lawrenz meta kien riesaq lejn il-martirju.

Quddiem il-martirju hemm żewġ għażliet: jew li tibqa' sod fil-fidi f'Ġesù Kristu jew tirrinunzja l-fidi. Imma l-qaddisin martri baqgħu sodi fil-fidi sal-aħħar. Tant verament fittxew lil Ġesù f'hajjithom, tant verament kienu jridu lilu biss, li tawh prijorità assoluta f'hajjithom u kienu lesti li jcarċru demmhom biex jissigillaw il-fidi fih.

San Lawrenz bħala djaknu kien viċin ta' Ġesù bis-servizz tiegħu fuq il-mejda tal-Ewkaristija. Hu bħala djaknu liebes il-fardal biex jaqdi u jservi l-poplu t'Alla. Dak li kien jirċievi minn fuq il-mejda tal-Ewkaristija kien jgħixu fil-ħajja tiegħu ta' kuljum u kien ikompli jfittex lil Ġesù li miet għalina u qam mill-imwiet għalina fil-foqra u l-morda.

San Lawrenz qatt ma' beża' li jfittex lil Ġesù

f'kull ġurnata u jikber fl-imħabba tiegħu lejha u din l-imħabba saħansitra waslitu sal-martirju biex quddiem kulhadd jistqarr li lil Ġesù biss ried f'hajtu u xejn aktar. Fil-martirju kompli jservi lill-Knisja ta' Kristu billi kien ta' xhieda għal haddiehor u wera xi tfisser li tfittex u tagħti hajtek għal Ġesù. Fil-martirju San Lawrenz ġismu u hajtu saru offerta shiħa lill-Mulej Ġesù.

Jalla aħna fil-ħajja Nisranija tagħna nixbhu lil qaddisin li taw hajjithom u offrew hajjithom biex ifittxu lil Ġesù u jkun xhieda kbira tal-imħabba tagħhom lejha. Kemm tkun festa sabiħa jekk aħna nirrikorru lejn is-sagramenti mqaddsa u nithabbu ma' Ġesù, kif għamlu l-qaddisin tagħna. Kemm San Lawrenz, kif ukoll San Duminku hajjithom kienet bħala talba shiħa lil Alla. Ġesù kien iċ-ċentru ta' kollox f'hajjithom. Il-festi l-ewwel u qabel kollox niċċelebrawhom biex ifakkruna fl-imħabba unika li kellhom għal Ġesù u l-Knisja tippreżentahom lilna bħala mudelli ta' kif wiehed ifittex u jkun irid lil Ġesù f'hajtu. Jalla aħna wkoll inkunu kapaċi li f'kull ġurnata intennu: "Lilu jien infittex, lilu li miet għalina, lilu rrid, lilu li qam mill-imwiet għalina." Nawgura festa qaddisa lil kulhadd.

NIFIRĦU MA' TLIET ĦUTNA SAĊERDOTI U SORU TAL-KLAWSURA

Il-parroċċa tagħna tifraħ lil Patri Emanuel Adami MSSP, li din is-sena qed jiċċelebra 60 sena ta' saċerdozju. Nifirħu wkoll ma' Fr Paul Chetcuti SJ u ma'

Fr Daniel Farrugia, eks Arċipriet tal-parroċċa tagħna, li qed iroddu ħajr lil Alla ta' ħamsin sena ta' saċerdozju. Nifirħu wkoll ma' Sr Josepha Camilleri OSB li qed tiċċelebra 50 sena ta' ħajja konsagrata. *Ad multos annos.*

Milias
pharmacy

Pharmacy is OPEN ALL DAY

Monday - Friday: 7:30am - 9:30pm

Saturday: 7:30am - 7:00pm

73, Triq il-Kottonera, Birgu

t: 2760 0126 • m: 7740 2324

w: www.miliaspharmacy.mt

e: info@milias.com.mt

Inkomplu niehdu hsieb it-tieni dar taghna: il-knisja ta' San Lawrenz

Nahseb taqblu mieghi, kulhadd ihobb id-dar tieghu. Fiha nghixu, nikbru, insahhu r-relazzjonijiet ta' bejnietna, naqsmu dak li jghaddi bejnietna bhala familja. U allura jaghmel sens li nibzgħu għad-dar taghna, nagħmluha aktar komda biex nghixu ahjar, għax wara kollox dik hi darna!

Kull Vittoriosan għandu t-tieni dar tieghu: il-knisja ta' San Lawrenz, li ma tistax ma tħobbhiex. Verament ahna, permezz tal-magħmudija taghna, diġà nagħmlu parti mill-Knisja li waqqaf Kristu fuq l-art. Din il-Knisja lilna tagħtina identità. U għax nagħmlu parti minn din il-Knisja, kull nhar ta' Hadd niltaqgħu fil-knisja, fit-tempju, it-tieni dar taghna, biex nikbru bhala komunità.

Kull Vittoriosan ma jistax ma jhobbx il-knisja taghna, għax din il-knisja ta' kull Vittoriosan. U bir-raġun. Hafna minna meta konna trabi rċevejna l-magħmudija fiha, fiha hadna l-istat taghna u minkejja li għaddew is-snin fuqna, bqajna marbutin lejha. U għax inħobbu din il-knisja taghna, irridu nkomplu niehdu hsiebha halli titgawda mill-ġenerazzjonijiet li jiġu warajna. Din hi responsabbiltà ta' kull Vittoriosan li għandu għal qalbu dan il-ġojjell, din il-knisja storika li bnew missirijietna u li hi patrimonju mhux biss tan-nies tal-Birgu, imma tan-nazzjon Malti.

Xtaqt anki din is-sena nagħti tagħrif dwar ix-xogħol li wettaqna f'din il-knisja taghna

u postijiet ohra li jappartjenu lill-parroċċa, mill-festa tas-sena l-ohra sal-lum. Dan biex niehdu hsiebha u biex nagħtuha dehra isbah. S'intendi l-hidma spiritwali tibqa' l-priorità ta' kull ma jsir fil-parroċċa taghna, għax wara kollox ahna nghixu f'parroċċa biex ninbnew spiritwalment, biex nghixu l-fidi taghna b'mod haj u komunitarju bhala adulti.

Imma kif diġà għidna, ma' din il-hidma spiritwali, għandna wkoll l-impenn li niehdu hsieb il-patrimonju sagru u storiku li hu fdat f'idejna. Għalhekk, b'hafna għajjnuna, ġenerożità u impenn, matul din is-sena saru bosta xogħlijiet li nixtieq naqsam magħkom.

Wara l-festa tas-sena li għaddiet, imbarkajna fuq pjan ambizzjuż ta' hidma fil-knisja taghna, kemm fejn jidhol ir-restawr u l-manutenzjoni, kif ukoll fit-twettiq ta' opri ġodda. Fosthom għamilna sett ġdid ta' purtieri u pavaljuni għat-twieqi l-kbar ta' fuq iċ-ċinta tal-knisja. Dawn kienu mfassla minn Salvu Attard u l-hjata fuqhom saret mis-sorijiet ta' Santa Skolastika, Saverina Vella, Maria Cutajar, Anton Collins u Charles Gellel. Fuq il-prospettiva tal-artal tal-Kunċizzjoni għamilna żewġ rużuni ġodda, replika ta' dawk li kienu jeżistu qabel il-gwerra. Dawn ħadimhom Lawrence Castagna. Biex intejbu l-aċċess għall-bjut tal-knisja, għamilna taraġ tal-hadid galvanizzat, li mill-bejt tas-sagrastija jasal għall-bejt ewlieni tal-knisja. Dan ha hsieb ifasslu u jaħdmu Arthur Demarco.

Il-kappella tan-Natività f'Sant'Anġlu

F'Settembru inawgurajna x-xogħlijiet estensivi ta' restawr u ridekorazzjoni fil-kappella tan-Natività fil-Forti Sant'Anġlu. Hawn saru wkoll pitturi ġodda mill-artist Manuel Farrugia, flok dawk li ntilfu fil-gwerra. Dan il-proġett twettaq grazzi għall-ġhajnuna tal-Awtorità Maltija għat-Turiżmu u għall-ħidma tas-Socjetà Storika u Kulturali tal-Birgu, li kienet ukoll strumentali fir-restawr tal-kwadru ta' Santa Marija, b'fondi li rnexxielha ġġib mill-Kunsill Malti tal-Arti. Dawn il-proġetti twettqu mill-kumpanija *Recoop*, li bħalissa qed tkompli bir-restawr tas-sedji tal-kor. La qed insemmgħu l-kor, tajjeb ngħidu li sar trattament ta' fumigazzjoni kontra nsetti u termi mill-kumpanija *Comtec*. (Ara artiklu dwar ir-restawr tal-kappella ta' Sant'Anġlu f'paġna 149).

Għadd ta' oġġetti ohra

Biex ma nibqgħux nikru *monitors* għal kull okkażjoni li jkollna, ħsibna li nixtru *monitor* kbir biex jintuża f'attivitajiet varji, kif ukoll għal preżentazzjonijiet għat-turisti u l-viżitaturi tal-knisja. Dan il-*monitor* thallas mill-fondi tal-lotterija li ssir fi tmiem il-ġimgħa. Din is-sena rnexxielna wkoll nagħtu dinjità lill-erba' angli li jintużaw fit-tiżjin tal-kappella tas-Sagrament, billi ġew provduti pilandri ġodda li jixirqilhom, flok dawk tal-landa. Dawn il-pilandri nħadmu minn Twanny Pulè. Żidna wkoll żewġ brazzi ġodda għall-użu ta' kuljum fuq il-pilastri tal-konfessjonarji fil-kappella tal-Kurċifiss, kif ukoll tnejn ohra għal żmien il-festa. Dawn inxtraw mid-ditta *Pisani Lights* tal-Ħamrun. Qabel ma kienx hemm brazzi f'dan il-post.

Saru wkoll tliet standardi għas-sekondi festi. Dawn saru biex insalvaw dawk irrakkmati. Għal dawn l-istandardi għamilna żewġ kruċċetti tal-*white metal*. Inxtara damask tal-Palma għall-pilastri ta' Santa

L-arma tal-Arcisqof restawrata fuq il-bieb tal-knisja

Katarina. Ix-xogħol fuq dan id-damask qed isir mill-Kummissjoni Ġimgħa Kbira. Sar ukoll dawl permanenti fit-twieqi u n-nieċ tal-faċċata tal-knisja biex jinxteghlu fil-festi.

Il-Mużew tal-Parroċċa

F'Diċembru li għadda, fuq inizzjattiva tal-*Malta Historical Fencing Association* u l-Kustodji Gwidi tal-Mużew tal-Parroċċa, Chris u Alicia Adams tal-*Balefire Forge* rregalaw replika tax-xabla tal-Gran Mastru De Valette biex tkun ta' attrazzjoni għall-viżitaturi tal-Mużew tal-Parroċċa. Fuq inizzjattiva ta' Charles Debattista qed isir ukoll xogħol ta' manutenzjoni fuq ir-rixtellu tal-kappella ta' Damaxxena li tinsab fil-Mużew. Hemm il-ħsieb ukoll li nduru dawra il-gallarija tal-istess Mużew tal-Parroċċa.

Niehu l-opportunità biex niringrazzja mill-qalb lill-voluntiera kollha li qed jgħinu biex il-knisja u l-Mużew tal-Parroċċa jinżammu miftuħa tul il-ġurnata.

Knisja Ġubilari

F'din is-Sena tal-Ġublew tat-Tama, bi pjaċir ngħid li l-knisja tagħna ntagħżlet bħala waħda mill-Knejjes Ġubilar. Għaldaqstant xtrajna żewġ pjaneti bl-istemma tal-Ġublew. Din l-istemma ntużat wkoll fuq xemgħa ċentinarja li qed tinxtegħel fil-knisja f'dan l-anniversarju tal-1800 sena mit-twelid ta' San Lawrenz.

Restawr ieħor

Saru wkoll diversi xogħlijiet oħra ta' tisbieħ u konservazzjoni, fosthom ir-restawr tal-arma tal-Arċisqof fuq il-bieb prinċipali tal-knisja. Ix-xogħol fuq din l-arma sar minn Henry Mifsud, Roderick Busuttil, Alex Gatt u Anthony Farrugia. Saret ukoll l-induratura ta' sett kandlieri ta' kuljum għall-artal tal-kor, imħallsa mill-fondi tal-parroċċa, kif ukoll it-tiswija u l-induratura ta' sett Appostli tas-sekondi festi għall-artal maġġur, li l-ispiża għalihom ingabret minn għadd ta' familji mill-Birgu. Dan ix-xogħol sar minn Andrew Bugeja u Roderick Busuttil. Sar xogħol ta' manutenzjoni u żebgħa tat-twieqi kollha

Wiehed mis-sett ta' Appostli tas-sekondi festi li kienu rrestawrati bl-ghajnuna tal-benefatturi

tal-knisja u tal-Awla Kapitulari, tikkil tal-hitan tal-knisja minn barra u tqegħid ta' *membrane* ġdid fuq il-bjut. Ix-xogħol taż-żebgħa sar

Il-membrane il-ġdid li sar fuq parti kbira tal-bejt tal-knisja

Give your family the protection against Viruses

Charles de Giorgio Limited

☎ 25 600 600

Il-mant u l-libsa ġdida tad-Duluri li tintuża fil-Purċissjoni s-Sewda fil-Ġimgha Mqaddsa

mill-ahwa Joe u Raymond Sciberras u Pierre Cutajar. Parti sostanzjali mill-ispiza biex kienu rrangati dawn it-twieqi ngabret minn għadd ta' benefatturi tal-parroċċa.

Biex intejbu s-sigurtà waqt it-tindif u l-armar tal-knisja, bl-għajnuna speċjali tal-Viċi Sindku Jason Portelli nxtara *lifter* li ġie iffinanzjat fil-parti kbira tiegħu mill-Fond għal Kawżi Soċjali. Sar ventartal ġdid roża biex jintuża fit-Tielet Hadd tal-Avvent u fir-Raba' Hadd tar-Randan, u bħalissa għaddej xogħol fuq sopra tvalja rrakkmata għall-artal maġġur fuq disinn ta' Silvio Pace u li se tithallas mill-Arcipriet. Grazzi lill Kan David Torpiano

tal-għajnuna li qed jagħti fit-twettiq ta' dan il-proġett.

Nirringrazzjaw lill-Kummissjoni tal-Ġimgha l-Kbira li rregalat terġa rrakkmata għal wiehed mill-artali tal-knisja u lill-membri tal-istess Kummissjoni, kif ukoll il-benefatturi li ħadmu biex saru l-mant u libsa ġdida tad-Duluri li tintuża fil-Purċissjoni s-Sewda, kif ukoll drapp ġdid u manutenzjoni tal-urna ta' Kristu mejjet – jew kif nafuha ahna, il-Monument.

Fost teżori li ftit kienu magħrufa jew minsijin u li ġew restawrati, hemm l-ikona tal-Madonna tat-Tgħanniq Helwa, magħrufa

Il-bradella ta' San Lawrenz li kienet restawrata (fuq) u l-pedistall (xellug)

barra, li jikkonsisti fiż-żebgħa u l-water proofing, installazzjoni ta' dawl permanenti biex jinxtegħel fil-festi l-kbar, slielem għall-aċċess u railing għas-sigurtà. L-ispiża għal dan il-proġett importanti se tidhol għaliha l-parroċċa.

Bħalissa għaddej ukoll xogħol preliminari fuq il-kwadru tal-Madonna tal-Karmnu li jinsab fi stat hażin. Sar u għadu għaddej xogħol ta' konservazzjoni u restawr fuq uħud

bħala Damaxxena, li ġiet restawrata minn Prevarti. Riċerka ta' *Heritage Malta* turi li din hija antikissima – hafna qabel il-miġja tal-Kavallieri f'Malta. Grazzi lill dawk kollha li kienu strumentali fit-twettiq ta' dan il-proġett. (Ara artiklu dwar ir-restawr ta' din l-ikona f'paġna 117).

Fil-ġimghat li ġejjin se ssir xogħol ta' manutenzjoni fuq il-koppla l-kbira minn

mill-manuskritti tal-Inkwizizzjoni li għandna fl-arkivju tal-parroċċa u fuq antifonarju li jinsab fil-Mużew tal-Parroċċa. Dan ix-xogħol qed isir minn *Atelier del Restauro Ltd* ta' Valentina Lupo u kien possibbli bl-appoġġ finanzjarju tar-Rotary Club La Valette u Radju Calypso. Tajjeb infakkar li f'Jannar li għadda tlesta ix-xogħol ta' tindif u fumigazzjoni tal-Arkivju Kapitulari, b'fondi miksuba mis-Socjetà Storika u Kulturali permezz

tas-*Small Initiative Support Scheme* maħruġa mill-*Malta Council for the Voluntary Sector*. Bhalissa għaddej ukoll ir-restawr tal-gilandra, grazzi għall-ghajjnuna tal-*Bank of Valletta* u l-inizjattiva tas-Socjetà Storika u Kulturali. Dan ix-xogħol kien afdat lill-kumpanija *Recoop*.

Il-bradella u l-pedistall ta' San Lawrenz

Fost ix-xogħlijiet importanti ta' restawr li saru din is-sena, wieħed mill-aktar sinifikanti kien ir-restawr tal-bradella u l-pedistall tal-istatwa ta' San Lawrenz — xogħol li reġa' ta gloriya u dinjità lil dawn l-opri tal-arti li jżejnu l-vara titolari tagħna, u li juru l-hila kbira li kellhom in-nies tal-Birgu tal-imghoddi. Dan kollu seta' jsir grazzi għall-benefatturi u l-imghallmin dedikati li hadmu b'imhabba u professjonalità. Il-proġett kien jinkludi xogħol ta' restawr fuq il-bankun u l-bradella. Ix-xogħol fuq l-injam sar b'delikatezza kbira minn Manuel Vassallo, taħt is-supervizjoni ta' James Saliba u gie ffinanzjat grazzi għall-inizjattiva

tal-Fondazzjoni Wirt Kulturali Vittoriosa tagħna, immexxja minn Fr John, li akkwistat il-fondi mill-Kunsill Malti għall-Arti.

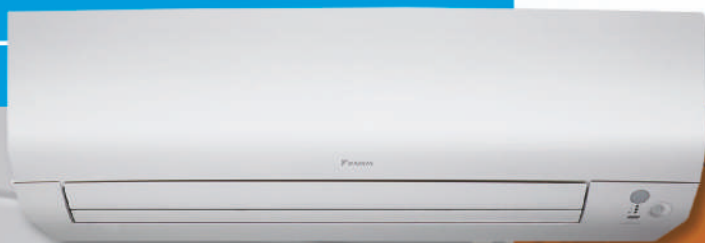
Izda flimkien max-xogħol fuq l-injam, jien u l-Arcipriet hadna inizjattiva biex l-ornamenti — li xi whud minnhom kienu ntilfu waqt il-gwerra u minflokhom kienu saru repliki tal-antimonju — issa jerġghu jsiru mill-gdid tar-ramm maħsul bil-fidda. Dan ix-xogħol sar mid-ditta *Domus Dei* ta' Ruma, bl-ghajjnuna tal-artist Manuel Farrugia. Ivan Scerri ta' *Betlehem Bazaar* ha hsieb il-kummissjoni ta' tmien armi tač-čeramika. Dawn l-armi jirrappreżentaw diversi Kattidrali u Bażiliċi ddedikati lil San Lawrenz fid-dinja u huma miżmuma mill-anġli li jinsabu fin-nieč li hemm fil-bankun. Dawn l-anġli, flimkien mal-gastri tal-fidda fejn jitpoġġew il-fjuretti, ġew restawrati mill-argentier Joe Aquilina taž-Żejtun. Ix-xogħol tar-restawr tal-pedistall tal-fidda sar b'reqqa kbira minn Josef Aquilina,

L-Arcipriet jičcelebra l-Ewkaristija mal-anzjani li jghixu fil-kumpless San Vincenz de Paule

DAIKIN

UNDOUBTEDLY
THE UNIQUE BRAND
FOR ALL YOUR
**AIR CONDITIONING
& HEATING**

- ☐ SPLIT RESIDENTIAL
- ☐ SKYAIR COMMERCIAL & INDUSTRIAL
- ☐ VRV
- ☐ HEAT PUMP
- ☐ CHILLERS
- ☐ AIR HANDLING UNITS

2385 0400

**LEADERS IN
VRV/F MARKET**
entrusted to major projects

WWW.MAA.COM.MT

www.daikin.com.mt - sales@maa.com.mt - 4 / 5, Mdina Road, Attard

Frank Chetcuti u Francesco Sultana, taht is-superviżjoni ta' Mons Dr Edgar Vella mill-Kummissjoni Patrimonju Kultura Kattolika. Il-proġett kien iffinanzjat minn Lawrence Avellino (Il-Jam) u Roberta Garzia. Waqt dan ir-restawr, ittiehdet id-deċiżjoni li l-pedata ta' taht il-vara issir tal-fidda. Din saret mill-argéntier Deo Cassar u ġiet imħallsa mill-Arcipriet Dun Karm Busuttil.

Hidma spiritwali u kulturali

Ma' dan ix-xogħol kollu, ma nistax ma nsemmix ukoll il-hidma spiritwali u kulturali li għamilna flimkien. F'dawn l-aħħar xhur kellna għadd ta' kunċerti li fihom inawgurajna proġetti importanti. F'Mejju organizzajna wkoll it-tieni edizzjoni ta' *St Lawrence Hidden Gems*, li l-moħħ warajha kien Lawrence Ellul. Saret ukoll *Via Sagra* fil-Forti Sant'Anġlu, immexxija mill-Arcisqof, il-festa ta' Santa Rita, il-barka solenni fil-Pjazza waqt il-purċissjoni tal-Qalb ta' Ġesù, u attivitajiet speċjali marbuta maċ-Ċentinariju, bħall-pellegrinaġġi li organizzajna fi knejjes parrokkjali fejn hemm altari ddedikati lil San Lawrenz. Żorna wkoll għadd ta' djar tal-anzjani u organizzajna l-Erbgħat ta' San Lawrenz b'mod differenti. Il-parroċċa regolarment tilqa' wkoll għadd ta' gruppi barranin li jiċċelebraw l-Ewkaristija fil-knisja tagħna. Saru wkoll akkademji mużikali mill-Banda Vittoriosana San Lawrenz u minn Mro Andrew Zarb, fost oħrajn.

Tindifa sewwa tal-knisja

Grazzi għall-investment li għamilna bl-akkwist tal-ispider lift, kif għidna aktar 'il fuq, li jista' joghla prattikament sas-saqaf tal-knisja, f'dawn l-aħħar ġimgħat tajna tindifa sewwa liċ-ċinta li ddr mal-knisja kollha u l-koppli żgħar kienu mnaddfa miż-żebgħa li bdiet taqa'.

Ringrazzjamenti

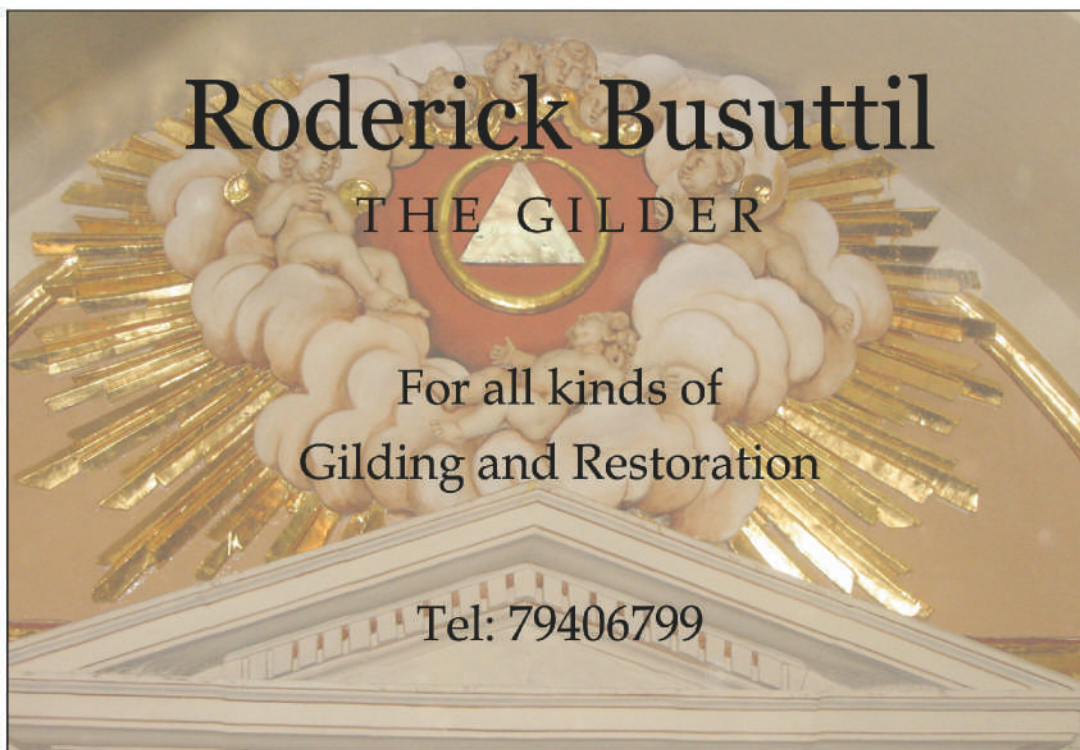
Ix-xogħol li jsir matul is-sena hu l-isforz komuni ta' għadd ta' nies li tassew iħobbu

l-parroċċa u l-knisja tagħna. Irrid nibda biex nirringrazzja lis-Sindku John Boxall, il-Kunsilliera, is-Segretarju Eżekuttiv u l-istaff kollu tal-Kunsill Lokali Birgu, tal-għajnuna li dejjem sibt mingħandhom.

Irrid insemmi wkoll lill-għadd kbir ta' voluntiera li regolarment b'impenn kbir u b'kortesija, jilqgħu fil-bieb lil dawk li jżuru l-knisja tagħna tul il-ġurnata kollha. Radd il-ħajr ukoll lil grupp ieħor ta' voluntiera li jgħinuni fl-armar u fiż-żarmar tul is-sena kollha. Irrid nammetti li mingħajr l-impenn tagħhom, ix-xogħol fil-knisja ma jistax isir. Fost dawn insemmi lil Mario Bezzina, Evan Cioffi, Henry Mifsud, Charles Gellel, Laurent Mifsud Darmanin, Lawrence Avellino, Lawrence Farrugia, Christian Sammut, Laurence Montesin, Lawrence Sullivan, Lawrence Avellino (Jam), Joseph Schembri, Anton Collins, Jason Ancilleri, Manuel Pisani, Noel Gauci, John Attard, Frans Gatt, Raymond Attard u Cameron Cachia.

Il-knisja tiftaħar ukoll bi grupp ta' nisa li jaraw li l-knisja tagħna tkun dejjem nadifa. Dan il-grupp hu magħmul minn Doris Gellel, Rita Vella, Rita Cassar, Uliana Boxall u Laura Mifsud Darmanin. Minn hawn nirringrazzjahom talli l-knisja tagħna regolarment tinzamm fi stat ta' ndafa. Irrid nirringrazzja wkoll lill-entitajiet tal-festa li dejjem sibt l-għajnuna tagħhom, lil marti Doris u lil uliedi Lawrence, Maria u Matthew, li dejjem appoġġawni u għinuni f'dan l-impenn tiegħi f'din il-knisja tagħna. Grazzi speċjali lill-Arcipriet Dun Karm Busuttil, tal-fiduċja li dejjem wera fiha u li jsostni kull inizjattiva li niehu jien. Irrid ukoll ngħid grazzi lil Fr John u lil Fr Stephen, li dejjem sibthom ta' għajnuna.

Ejjew inkomplu naħdmu flimkien b'imħabba bħala familja, biex inkomplu niehdu ħsieb dik li jiena sejjaħt 'it-tieni dar tagħna', dar il-patron tagħna San Lawrenz. □

Roderick Busuttill

THE GILDER

For all kinds of
Gilding and Restoration

Tel: 79406799

ANDREW BUGEJA

*Għal kull tip ta' xogħol
għall-festi, bħal
bnadar, bandalori,
pavaljuni, skultura
u statwi (life size)
tal-fiber glass.
Nagħmel ukoll kull tip
ta' restawr ta' statwi
tal-kartapesta*

Mob: 9950 1755

Protagonisti f'din is-sena Lawrenzjana

F'din is-sena speċjali għal kull min hu Lawrenzjan, ma setax jonqos li s-Sočjetà Mużikali San Lawrenz tkun fuq ta' quddiem biex dan l-anniversarju jiġi kkommemorat bl-aqwa mod possibbli. B'koordinament mill-aqwa mal-Arċipriet tal-parroċċa u l-Kumitat Speċjali ta' dan l-anniversarju, is-Sočjetà tagħna kienet attiva biex torganizza attivitajiet u tkun parti minn dan l-anniversarju.

Fil-fatt, ma nistax ma nsemmix l-akkademja mużikali li ttellgħet fil-kollegġjata Lawrenzjana nhar il-Ġimgħa, 16 ta' Mejju, proprju anke bħala parti mill-*open weekend* organizzat mill-parroċċa fil-knisja u l-binjiet tagħha. Taht id-direzzjoni tas-Surmast tal-Banda tagħna, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz tellgħet programm mużikali ta' livell għoli ħafna, b'livell ta' mużika diffiċli ferm, iżda li kkonferma kemm is-serjetà u l-impenn mużikali huma ċ-ċentru tal-ħajja bandistika tagħna. Għandna iżjed okkażjonijiet simili ppjanati, u nħarsu 'l quddiem li ntellgħu dawn ix-xogħlijiet mużikali. Madanakollu, ma nistax ma nirrimarkax kif nistenna iżjed attendenza mill-poplu Vittoriosan. Dawn il-programmi mużikali jsiru fuq kollox għall-komunità tagħna, u filwaqt li nafu li s-segwaċi u ammiraturi tal-banda m'humix ftit, nishaq li dan l-element hemm fejn jikber. Forsi mhux kulhadd jirrealizza li verament il-Banda Vittoriosana San Lawrenz hi waħda mill-baned ewlenin f'pajjiżna.

Tant hi waħda mill-baned ewlenin, li appartni l-ammont kbir ta' programmi mużikali li tagħmel kull sena, għat-tielet sena

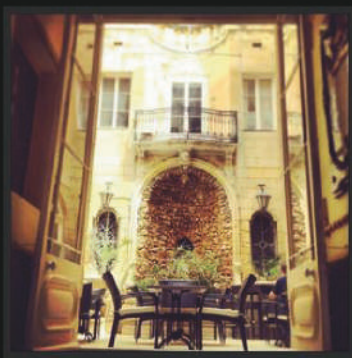
konsekuttiva, il-Banda tagħna se terġa' ddoqq barra minn xtutna. U ma setax jonqos li f'din is-sena Lawrenzjana, il-mawra tkun fi Spanja, speċifikament fi Huesca, fejn twieled San Lawrenz, u Barċellona. Il-banda tagħna se tkun qed tagħmel programmi u servizzi mużikali f'dawn iż-żewġ postijiet f'nofs Diċembru, inkluż mal-banda tal-lokal. B'kontingent ta' iżjed minn 150 ruħ, żgur li se tkun opportunità mill-aqwa fejn il-komunitajiet tal-Birgu u ta' Huesca se jersqu lejn xulxin iżjed, kif ukoll ikun għeluq xieraq għaċ-ċelebrazzjonijiet Lawrenzjani ta' din is-sena.

Minnbarra dawn l-avvenimenti kbar, il-ħidma tas-Sočjetà kompliet fuq il-binarji tas-snin ta' qabel, fejn il-priorità tagħna dejjem tibqa' l-banda u l-attività mużikali, it-tagħlim tal-mużika fil-Vittoriosa Kids Music Centre, u investimenti f'Palazzo Huesca. Minn dan il-lat, is-sena 2025 kompliet ma' daww ta' qabilha hekk kif permezz ta' fondi pubbliċi saru żewġ proġetti. L-ewwel proġett kien dak tat-tisbieħ tal-arkivju ż-żgħir: twaħħlet zokkatura tal-irham u *wall paper* ġdida biex il-kamra issa għandha dehra isbaħ. It-tieni proġett sar fis-Sala tal-Kunċerti, li ġiet mgħammra bl-arja kundizzjonata u ġiet installata wkoll sistema ta' awdjo għal waqt il-kunċerti.

Dan kollu u ferm iżjed juri l-impenn tagħna lejn il-komunità Vittoriosana, kif ukoll lejn il-kultura Maltija. Bl-appoġġ tal-Vittoriosani konvint li se nkomplu naħdmu fil-qasam mużikali li tant hu għal qalbna. Minn qalbi nawgura l-festa t-tajba lil kulhadd. □

Welcome to BeBirgu!

BeBirgu is Birgu's newest place to be! Situated in the completely renovated SAN LAWRENZ Band Club at the Victory Square.

BeBirgu welcomes you every day of the year for drinks and great food served in a European Brasserie setting with a nice lounge style open air patio.

BeBirgu
jawgura l-festa t-tajba lil kulħadd!

BeBirgu,
San Lawrenz Band Club, Victory Square, Birgu

Tel: 77220077 | E-mail: Ed@bebirgu.com

Ejjew flimkien ingawdu dawn il-ġranet sbieħ tas-sena

Gheżiez Vittoriosani, wasal il-mument li lkoll tant inkunu qegħdin nistennew, dak li niċcelebraw kif jixraq il-festa tal-patrun ta' Beltna San Lawrenz. Iva, dan hu l-mument li jagħmel minna komunità wahda, il-komunità Vittoriosana li tiċcelebra bil-kbir il-qaddis tagħha.

U ahna bħala s-Sočjetà Mużikali ewlenija f' Beltna b'obbligu nagħmlu xejn anqas minn seba' servizzi matul il-ġranet tal-festa. Ir-rabta tal-Banda Vittoriosana San Lawrenz minn dejjem kienet wahda kbira mal-festa tal-patrun. Kien għalhekk li fl-1978 irrinunzajna għall-imperjalizmu u ersaqna lejn dak li jsawwana.

Hu ta' unur kbir għalina li wara snin ta' saġrificju, finalment il-proġett tal-Pjazza tagħna tlesta u issa qed jitgawda minn kulhadd. Prosit lil min kien involut biex f'Marzu li għadda din inghatat lura lill-poplu Vittoriosan, aqwa u isbaħ. Bil-faċċata maestuża ta' Palazzo Huesca tibqa' dominanti u ssebbah l-Pjazza ewlenija ta' Beltna.

U s-sena li għaddiet kienet wahda ohra impenjattiva għas-Sočjetà u l-Banda tagħna. Fil-fatt ir-ritmu tat-tagħlim mużikali kompli jkun wiehed tajjeb hafna, fejn inhossuna kburin li għal din il-festa ser jinghaqdu mal-Banda tagħna hames bandisti ġodda. Dan hu l-frott tal-investment li qed isir b'mod kontinwu biex inkomplu ngħollu isem u l-livell tal-banda tagħna.

Barra minn hekk ġew ikkonfermati s-servizzi

kollha ta' barra l-lokal u kellna xi oħrajn ġodda, fosthom dak ta' San Pawl fil-Belt Valletta. Apparti dan f'Settembru li għadda, l-Banda tagħna, fuq inizjattiva tal-Kunsill Lokali tal-Birgu, daqqet f'Licata fi Sqallija, wara ftehim li sar fejn iż-żewġ baned tal-Birgu, li wassal biex dawn daqqew bħala banda wahda.

U issa qed inħarsu 'l-quddiem biex f'Diċembru li ġej, għat-tmien darba fl-istorja, l-Banda ddoqq barra minn xtutna, meta din id-darba n-noti mużikali tal-banda tal-Birgu se jpaxxu t-toroq tal-Belt Spanjola ta' Huesca, il-Belt ta' San Lawrenz. Grati mmens lejn il-poplu Vittoriosan li kkonkorra bi ħgaru, tant li din il-ġita ilha xhur *fully booked*.

Ix-xogħol f'Palazzo Huesca ma waqafx u dwar dak li sar u li hemm ipplanat li jsir hemm sezzjoni f'din il-pubblikazzjoni ddedikata speċifikament għal dan.

Iżda għalissa ejjew flimkien ingawdu dawn il-ġranet sbieħ tas-sena, l-isbaħ żmien għal min huwa vera Vittoriosan. Għax Awwissu hu x-xahar ta' San Lawrenz, huwa x-xahar li l-isbaħ ġurnata tiegħu hija l-10 ta' Awwissu, meta l-patrun ta' Beltna jdur it-toroq tal-Birgu u jbierek il-familji tagħna. Iva nitolbu lil San Lawrenz jiehu hsieb il-familji tagħna, it-tfal u ż-żgħażaġ tagħna, l-anzjani tagħna, li tant habbew u taw lil din il-Belt tagħna.

Nieħu din l-okkażjoni biex minn qalbi nawgura l-festa t-tajba lil kulhadd. Hu sewwa u xieraq li bħala familja nifirħu flimkien. □

GRAND HARBOUR MARINA

VITTORIOSA ✶ MALTA

SERVICE STANDARDS TO MATCH THE FINEST YACHTS AND THEIR MOST DISCERNING OWNERS

With berthing for yachts and superyachts up to 140m alongside (100m stern-to), Grand Harbour Marina offers internationally renowned Camper & Nicholson's' excellence, as well as comprehensive vessel support and top quality service and reassurance to yacht owners year round.

The highest level of facilities and services ensure that visitor and berth owner's needs are met in full, providing the best possible experience. Our knowledgeable local staff are always on hand to advise on anything, from reserving a dry dock to finding the best local bar for a relaxing drink.

The marina is sheltered and secure, with 24-hour CCTV and security patrols to ensure privacy and discretion. Essential operational services such as electricity, water, fuel, wi-fi, cable TV and grey and black water pump-out are all provided at the marina and berthing assistance is available 24 hours a day.

"Thanks again for all your assistance during our stay not only in GHM, but in the whole of Malta. Your expertise and tireless efforts are an asset the marina should be proud of. It would be nearly boring without you." – Captain Otto Linzel, M/Y Axioma

Email info@ghm.com.mt or call +356 21 800 700 for more information.

WWW.CNMARINAS.COM/GHM

Camper &
Nicholson's
YACHTING SINCE 1782
MARINAS

Hidma bla waqfien f'Palazzo Huesca

Il-hidma kontinwa tagħti l-frott tagħha, u dan jidher b'mod ċar meta nħarsu lura lejn is-sena li għaddiet u naraw l-għadd kbir ta' proġetti li wettqet is-Sočjetà Mużikali San Lawrenz biex tkompli ttejjeb u ssahhah *Palazzo Huesca* – il-każin tant għal qalbna. Dan il-bini, ġawhra arkitettonika fil-qalba tal-Birgu, illum jista' jerga' jitgawda fis-sbuhija kollha tiegħu wara t-tlestija tal-proġett tal-Pjazza, li reġa' ta nifs ġdid lill-attività soċjali fil-Belt, wara snin ta' xogħol li xi ftit jew wisq telfu l-attività li l-Vittoriosani mdorrijin bija.

Fl-istess waqt, sena oħra għaddiet, u ergajna wasalna biex nagħtu ġieħ lill-patron tagħna San Lawrenz, din id-darba f'sena speċjali fejn qed niċċelebraw 1800 sena mit-twelid tiegħu. Kif inhi d-drawwa f'dan iż-żmien tas-sena, nagħtu ħarsa lura lejn dak kollu li twettaq f'*Palazzo Huesca*, kemm fuq livell ta' xogħol infrastrutturali, kif ukoll fuq dak mużikali u soċjali.

Investiment fil-mużika u fil-ġejjieni

Kienet sena ta' impenn serju fejn il-fokus ewlieni tagħna baqa' l-investiment fil-mużika. Bħala każin tal-banda, nemmnu li għandna nkomplu nkunu ta' servizz bandistiku biex noffru spazju fejn jikbru u jitrawwmu bandisti godda. Grazzi għas-surmast habrieki tagħna, Mro Jonathan Abela, u lill-għalliema kollha: Melanie Mizzi, Garison Bonnici, Roberta Mercieca, Renè Barbara u Isabella Borg, il-Vittoriosa Kids Music Centre kompli joffri tagħlim ta' kwalità u b'dedikazzjoni shiha. Dan kollu kien possibbli wkoll grazzi għall-investiment fi strumenti godda. Qed isiru wkoll libretti godda b'marċi brijużi,

xogħol ta' Ilona Callus u hjata ta' Chris Pisani. Il-banda tagħna kienet preżenti f'għadd ta' servizzi madwar Malta, b'mument li żgur se jibqa' mfakkar huwa bla dubju l-Akkademja Mużikali fil-Kollegġjata, organizzata fl-okkażjoni tal-1800 sena mit-twelid ta' San Lawrenz. Fil-preżent, il-bandisti qed ihejju għall-kunċert tas-7 ta' Awwissu, li se jerga' jsir fuq il-planċier maestuż tagħna fil-Pjazza.

Proġetti u titjib strutturali

Il-hidma ma waqfitx. Inbeda u tlesta l-proġett fuq l-Arkivju Żgħir, fejn ingħata dehra ġdida permezz ta' *wallpaper* u zoklatura tal-irħam. Is-Sala tal-Kunċerti rat investiment ġdid, bl-installazzjoni tal-arja kondizzjonata u sistema ġdida ta' *sound*, xogħol li nkluda wkoll l-installazzjoni ta' wajer ġdid 3-phase. Grazzi ħafna lil Lawrence Farrugia u John Attard li ħadmu fuq is-sistema tal-elettriku. Is-sala tal-billard ġiet immodernizzata, inkluż restawr tal-hitan u l-għamara, kif ukoll bidla fil-pannu taż-żewġ imwejjed biex il-membri jingħataw servizz aħjar. L-Arkivju Artistiku tagħna ngħata wkoll protezzjoni addizzjonali b'armaturi tal-*perspex*, biex ikun jista' jitgawda matul is-sena kollha mingħajr periklu ta' hsara.

Fost il-ħafna xogħlijiet iżgħar li saru, grazzi għall-impenn ta' għadd ta' voluntiera, insemmu r-restawr tal-*fireplace* fis-Sala tal-Presidenti li sar minn Anthony Farrugia, kif ukoll purtieri godda li jintużaw kuljum, dan grazzi għal Noel Gauci. Sar xogħol fuq diversi kruċċetti li tnaddfu u ngħataw *electroplating* u saret ukoll tiswija fuq xi bnadar. Il-bandalora ta' Palermo bħalissa

Cutting edge event technologies delivered by dedicated professionals.

A: MRA 48A, Marsa Industrial Estate Marsa, MRS 3000, Malta
T: 21800144, **E:** info@nexoslighting.com, **W:** nexoslighting.com

Is-Sala tal-Arkivju ż-Żghir li nġhatat dehra ġdida, b'zokklatura tal-irham u wall paper ġdida

għaddejja minn restawr ukoll. Fil-persjana saret għamara pulita.

Il-proġett tal-lift u l-maħzen tal-planċier

Harsitna hi wkoll fuq il-futur. Wara snin ta' stennija, hareġ il-permess tant mistenni għall-installazzjoni ta' lift fil-każin, proġett li nittamaw li jibda lejn l-aħħar tas-sena. Dan jinkludi wkoll il-bini ta' kmamar żgħar fuq il-bejt li se jinkludu faċilitajiet sanitarji.

Sfida oħra quddiemna hi dik tal-maħzen tal-planċier, wara li l-post attwali ma jistax jibqa' jintuża. Il-kumitat qed jaħdem bla heda biex jinstab post ġdid, u ninsabu fiduċjużi li dalwaqt jinstab post alternattiv.

Żewġ safriet storiċi

Din is-sena kienet ukoll immarkata minn żewġ safriet mużikali sinifikanti barra minn xtutna. Wahda saret f'Settembru li għadda f'Licata, Sqallija, fuq stedina tal-Kunsill Lokali tal-Birgu, flimkien mal-Għaqda *Prince of Wales Own*. Is-safra l-oħra se ssir f'Diċembru li ġej fi Huesca u Barċellona. Dan

se jkun vjaġġ memorabbli li se jagħlaq din is-sena ċentinarja bis-sehem ta' l fuq minn 150 persuna bejn bandisti u Vittoriosani.

Kumitat ġdid

Fl-aħħar nett, nixtieq infakkar li f'Marzu li għadda ġie elett kumitat ġdid waqt il-Laqqha Ġenerali Annwali. Dan il-kumitat, magħmul minn tim dinamiku ta' individwi dedikati, qed jaħdem b'għaqda u enerġija biex jissokta l-progress tas-Socjetà tagħna. Ha nagħti harsa issa lejn l-attivitajiet li saru din is-sena.

Ġunju 2024

Il-Hadd, 2 ta' Ġunju 2024, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz bdiet is-servizzi ta' stedini f'festi oħra f'Hal Ghaxaq. Il-banda hadet sehem fil-marċ ta' filgħodu fuq stedina tal-Għaqda Mużikali San Ġużepp ta' Hal Ghaxaq.

Il-Ġimgħa, 7 ta' Ġunju 2024, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz hadet sehem fil-purċissjoni tal-Qalb ta' Ġesù fil-parroċċa tagħna.

DON BERTO
PIZZA • PASTA • GRILL

Birgu Waterfront • 21 808 008 / 79 808 008 • Info@donberto.com • www.dontberto.com

Is-Sibt, 22 ta' Ġunju 2024, il-Kummissjoni Attivitajiet Soċjali organizzat ikla familjari fuq iz-zuntier tal-ġenb tal-knisja.

Il-Hadd, 23 ta' Ġunju 2024, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz għamlet servizz ta' marċ u akkumpanjament tal-purċissjoni fir-Rabat għall-festa ta' *Corpus Domini* fuq stedina tal-Kumitat Festi Esterni *Corpus Domini*.

Is-Sibt, 29 ta' Ġunju 2024, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz tat servizz f'Burmarrad għall-festa Qalb bla Tebgha ta' Marija. Sar marċ u programm mużikali fuq iz-zuntier tal-knisja.

Lulju 2024

Il-Hamis, 18 ta' Lulju 2024, il-Banda tagħna għamlet servizz fiż-Żurrieq għall-festa tal-Madonna tal-Karmnu fuq stedina tal-Għaqda Karmelitana Banda *Queen Victoria*. Sar marċ brijuż madwar it-toroq taż-Żurrieq li ntemm fil-piazza.

Nhar il-Hadd, 21 ta' Lulju 2024, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz għamlet servizz ieħor fil-Kalkara għall-festa ta' San Ġużepp fuq stedina tal-Għaqda Mużikali San Ġużepp. Sar marċ qasir u wara programm mużikali.

Il-Hadd, 28 ta' Lulju 2024, il-Banda

Vittoriosana San Lawrenz għamlet servizz f'Rahal Ġdid għall-festa ta' Kristu Re fuq stedina tal-Kummissjoni Festa Kristu Re. Il-banda akkumpanjat il-hruġ tal-purċissjoni u wara għamlet Programm fuq il-planċier.

L-Erbgħa, 31 ta' Lulju 2024 ingħata bidu għall-festi f'ġieħ San Lawrenz. Il-Banda Vittoriosana San Lawrenz laqgħet il-vara titolari fuq iz-zuntier tal-knisja u wara sar il-marċ tal-mota li ta bidu għall-festa f'ġieħ il-patron ta' Beltna.

Il-Hamis, 1 ta' Awwissu 2024, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz animat il-quddiesa tan-novena b'banda ffurmata mill-aljievi u bandisti tal-post u wara għamlet is-servizz ta' Festa Tfal, organizzata mis-Sezzjoni Żgħażaġh Palmiżi.

Is-Sibt, 3 ta' Awwissu 2024, sar ir-riċeviment tal-festa għall-mistiedna distinti, membri u benefatturi tas-soċjetà.

It-Tnejn, 5 ta' Awwissu 2024, saret l-ikla tal-festa għand *Old City Pub*, il-Birgu.

L-Erbgħa, 7 ta' Awwissu 2024, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz għamlet marċ minn Triq il-Mina l-Kbira sa quddiem il-knisja fejn imbagħad eżegwit kuncert vokali u strumentali '*Vittoriosa in Festa*'.

Vaults

RESTORATION works, material
& **SCAFFOLDING** service

Vaults Co Ltd., Triq in-Nassab Qormi
info@vaults.com.mt www.vaults.com.mt

f

Safeguard your home Protect your family

Schneider
Electric

Available at

Safeguard your family from unnecessary hazards with **Schneider Electric** protective devices, ensuring safety and reliability.

Find Schneider Electric in stock at ESS in Mriehel and leading hardware stores.

W: www.ess.com.mt T: +356 2125 5777 E: contactus@ess.com.mt

Il-Hamis, 8 ta' Awwissu 2024, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz akkumpanjat l-istatwa ta' San Lawrenz Jaghti d-Dawl lill-Ghomja sat-tluġh tiegħu fuq il-kolonna. Il-Ġimgħa, 9 ta' Awwissu 2024, sar *buffet breakfast* għall-bandisti, membri u partitarji. Wara sar il-marċ tradizzjonali tat-*Te Deum*.

Is-Sibt, 10 ta' Awwissu 2024, qabel il-quddiesa pontifikali l-Banda Vittoriosana San Lawrenz għamlet marċ minn quddiem *Palazzo Huesca* sal-knisja Kolleġġjata ta' San Lawrenz. Il-President u l-membri tal-kumitat tas-Socjetà Mużikali San Lawrenz attendew għall-quddiesa pontifikali tal-festa.

Filgħaxija, il-President flimkien mas-Segretarju u l-Viċi President għamlu preżentazzjoni lis-Socjetà Filarmonika *King's Own* tal-Belt Valletta, fl-okkażjoni tal-150 sena anniversarju mit-twaqqif tagħha.

Il-Hadd, 11 ta' Awwissu 2024, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz akkumpanjat l-istatwa ta' San Lawrenz jaghti d-Dawl lill-Ghomja minn fuq il-kolonna sal-Oratorju ta' San Ġuzepp fil-marċ tradizzjonali tal-ġhada tal-festa.

Is-Sibt, 24 ta' Awwissu 2024, il-Banda tagħna għamlet servizz f'Hal Kirkop għall-festa ta' San Leonardu fuq stedina tal-Għaqda Mużikali San Leonardu A.D. 1858. Sar programm mużikali fil-piazza ta' quddiem il-każin.

Settembru 2024

Is-Sibt, 7 ta' Settembru 2024, ħadna sehem fiċ-ċelebrazzjoni ta' Jum il-Birgu li saret fil-Mużew Marittimu, organizzata mill-Kunsill Lokali.

Il-Hadd, 8 ta' Settembru 2024, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz għamlet servizz fl-Isla għall-festa ta' Marija Bambin fejn il-banda akkumpanjat il-purċissjoni bl-istatwa titolari.

Il-Hadd, 15 ta' Settembru 2024, saret

iċ-ċelebrazzjoni tar-rebħ tar-regatta ta' Jum il-Vitorja 2024. Sar marċ madwar it-toroq tal-Birgu mis-Socjetà Mużikali San Lawrenz Belt Vittoriosa flimkien mal-Għaqda Filarmonika *Prince of Wales Own*.

Mill-Ġimgħa, 20, sal-Hadd, 22 ta' Settembru 2025 saret safra f'Licata fi Sqallija organizzata mill-Kunsill Lokali tal-Birgu. F'din is-safra ħadet sehem il-Banda Vittoriosana San Lawrenz flimkien mal-Għaqda Filarmonika *Prince of Wales Own* fuq stedina tal-Kunsill Lokali tal-Birgu għall-Ftehim ta' Hbiberija bejn il-Belt Vittoriosa u Licata.

Ottubru 2024

Il-Ġimgħa, 18 ta' Ottubru 2024, is-Socjetà Mużikali San Lawrenz ipparteċipat bis-shiħ fil-festi tal-150 sena anniversarju mit-twaqqif tas-*Società Filarmonica Nazionale La Valette*, b'marċ tul Triq ir-Repubblika.

Is-Sibt, 19 ta' Ottubru 2024, bandisti mill-Banda Vittoriosana San Lawrenz ipparteċipaw fl-attività nazzjonali 'Fuq il-Festa' fil-Belt Valletta. F'din l-attività giet iċċelebrata l-festa Maltija li issa giet rikonoxxuta uffiċjalment mill-*UNESCO* bħala Wirt Kulturali Intangibbli tal-Umanità.

Il-Hadd, 20 ta' Ottubru 2024, is-Segretarju u d-Delegat tal-Banda attendew għall-quddiesa pontifikali u korteo u filgħaxija għar-riċeviment fl-okkażjoni tal-150 sena mit-twaqqif tas-*Società Filarmonica Nazionale La Valette*, fejn sar skambju ta' preżentazzjonijiet.

Is-Sibt, 26 ta' Ottubru 2025, il-Kummissjoni Attivitajiet Soċjali organizzat ikla familjari f'*Palazzo Huesca*.

Diċembru 2024

Il-Hamis, 12 ta' Diċembru 2024, is-Socjetà tellgħet Kunċert tal-Milied fil-knisja ta' San Lawrenz. Quddiem attendenza numeruża, il-bandisti u l-allievi tal-post wasslu diversi għanjiet mill-isbaħ taht id-direzzjoni tal-għalliema Rene Barbara, Garison Bonnici, Roberta Pisani Mercieca u Melanie Mizzi,

Kunsill Lokali Birgu
Città Vittoriosa

**Is-Sindku, il-Viçi Sindku, il-Kunsilliera,
is-Segretarju Eżekuttiv,
l-istaff klerikali u l-impjegati kollha,
flimkien mal-familji tagħhom,
jawguraw il-festa t-tajba lil kulhadd**

MIFSUD GARAGE LTD.
IRONMONGERY

**OPEN
ALL DAY**

**For all your hardware and
household needs!**

Open All Day
Monday to Friday: 7:30AM - 7:00PM
Saturday: 7:30AM - 3:00PM

**We are also open on
Sundays and Public Holidays
8:00AM - 12:00PM**

tel: 21807535
email: info@mifsudgarageltd.com

Il-Banda waqt wiehed mill-kunċerti li tat f'Licata, Sqallija

li mexxew lill-allievi fis-solo pieces u bħala grupp mal-banda.

Is-Sibt, 14 ta' Diċembru 2024, il-Kummissjoni Attivitajiet Soċjali organizzat l-ikla tal-Milied fis-sala prinċipali ta' *Palazzo Huesca*.

It-Tnejn, 23 ta' Diċembru 2024, il-Banda hadet sehem fil-purċissjoni tal-Bambin fl-Isla, organizzata mill-Fondazzjoni Kottonera.

It-Tlieta, 24 ta' Diċembru 2024, il-Banda tagħna animat il-purċissjoni tal-Bambin mat-toroq tal-Birgu organizzata miċ-Ċentru tal-Katekizmu tal-parroċċa.

Jannar 2025

Il-Hamis, 16 ta' Jannar 2025, membri tal-kumitat attendew għall-quddiesa u t-tifikira tal-Vittmi tal-Gwerra fl-attakk tal-*Illustrious*. Il-President qiegħed kuruna f'riglejn il-monument tal-gwerra fuq iz-zuntier.

Il-Hadd, 26 ta' Jannar 2025, membri tal-kumitat attendew għall-konċelebrazzjoni solenni fil-ftuh tal-Festi Speċjali fl-okkażjoni tal-1800 sena mit-twelid ta' San Lawrenz.

Frar 2025

Il-Hadd, 2 ta' Frar 2025, l-Assistent Segretarju attenda għar-riċeviment mogħti mill-President u l-Kumitat tas-*Società Filarmonica Nazionale La Valette*.

L-Erbgħa, 5 ta' Frar 2025, is-Segretarju attenda għar-riċeviment tal-festa organizzat mill-Għaqda tal-Pawlini fil-Belt Valletta.

Is-Sibt, 8 ta' Frar 2025, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz għamlet servizz fil-Belt Valletta għall-festa ta' San Pawl, fuq stedina tal-Għaqda tal-Pawlini, AD 1970 - Valletta. Sar programm mużikali u marċi brijużi fil-każin tas-*Società Filarmonica Nazionale La Valette*.

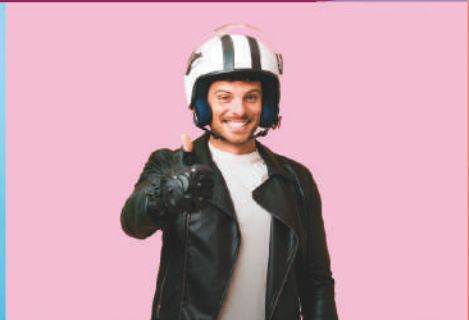
Il-Hamis, 27 ta' Frar 2025, is-Socjetà Mużikali San Lawrenz tat tislma xierqa lill-President Onorarju tagħha Lorenzo Zahra waqt il-funeral tiegħu. It-tebut tiegħu kien mghotti bl-istandard tas-Socjetà. Inghatat tislma lil Lorenzo Zahra b'daqq ta' fanfara.

Marzu 2025

Il-Hadd, 2 ta' Marzu 2025, waqt il-Laqgħa Ġenerali Annwali saret ukoll l-elezzjoni tal-Kumitat għas-snin 2025-2026.

Flimkien tul il-vjaġġ finanzjarju tiegħek

bov.com

Mahruġ mill-Bank of Valletta p.l.c., 58, Triq San Żakkarija, il-Belt Valletta VLT 1130. Il-Bank of Valletta p.l.c. hija kumpanija pubblika b'responsabbiltà limitata regolata mill-MFSA, liċenzjata biex toffri l-kummerċ bankarju f'termini tal-Att dwar il-Kummerċ Bankarju (Kap. 371 tal-Liġijiet ta' Malta).

BOV
Bank of Valletta

Akkademja Mużikali fil-knisja ta' San Lawrenz

Il-Ġimgħa, 7 ta' Marzu 2025, il-President u s-Segretarju attendew għall-Kunsill Ġenerali Annwali tal-Għaqda Nazzjonali Każini tal-Banda.

April 2025

Il-Hamis, 10 ta' April 2025, saret l-inawgurazzjoni tal-proġett tal-Pjazza tal-Belt Vittoriosa. Il-Banda tagħna, flimkien mal-Għaqda Filarmonika *Prince of Wales Own* għamlu marċ tul Triq il-Mina l-Kbira sal-Pjazza.

Is-Sibt, 12 ta' April 2025, l-Assistent Segretarju attenda għall-kunċert organizzat mill-Kummissjoni Ġimgħa l-Kbira li fih kien inawgurata l-mant irrakkmata tad-Duluri.

L-Erbgħa, 16 t'April 2025, il-Banda ħadet sehem fil-Purċissjoni s-Sewda bid-daqq ta' fanfarri.

Il-Ġimgħa, 18 ta' April 2025, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz ħadet sehem fil-purċissjoni tal-Ġimgħa l-Kbira, permezz ta' programm ta' marċi funebri fil-Pjazza u wara akkumpanjat il-purċissjoni sad-dhul tagħha.

Il-Hadd, 20 ta' April 2025, il-Banda għal darb'ohra ferhet lill-poplu bid-daqq tal-valzi u l-marċi waqt il-purċissjoni ta' Kristu Rxox.

Mejju 2025

Is-Sibt, 3 ta' Mejju 2025, il-Kummissjoni Attivitajiet Soċjali organizzat l-ikla ta' Jum l-Omm fis-Sala Prinċipali ta' *Palazzo Huesca*.

Il-Ġimgħa, 16 ta' Mejju 2025, il-Banda Vittoriosana San Lawrenz tellgħet Akkademja Mużikali fil-knisja ta' San Lawrenz. Din l-Akkademja Mużikali kkommemorat il-100 sena mill-ewwel programm tal-eks Surmast Carl Maria Artz, kif ukoll l-1800 sena mit-twelid ta' San Lawrenz.

L-Erbgħa, 28 ta' Mejju 2025, is-Soċjetà Mużikali San Lawrenz organizzat l-ikla tal-Ewwel Erbgħa flimkien mal-entitajiet kollha tal-festa.

Is-Sibt, 31 ta' Mejju 2025, attendejna fil-knisja għall-inawgurazzjoni tal-Ikona tal-Madonna tat-Tgħanniq l-Helwa. ◻

The all-electric Kia EV3.

Everything but ordinary.

Movement that inspires

WINNER

2025 **WORLD CAR AWARDS**™

WORLD CAR OF THE YEAR

Hames bandisti godda mal-Banda Vittoriosana San Lawrenz

Fuq wara: Bil-wieqfa mix-xellug għal-lemin - Karl Gauci (tuba), Kai Russell Bonnici (saxofone alto), Christelle Spina (trumpet), Samwel Demarco (trumpet), Kaya Vella (clarinet)

Fuq quddiem: Bil-qieghda mix-xellug għal-lemin - Melanie Mizzi (Għalliema strumenti tal-qasba), Garison Bonnici (Għalliem strumenti tar-ramm), Mro Jonathan Abela (Surmast Direttur), Roberta Pisani Mercieca (Għalliema Kids Club).

Nieqes mir-ritratt - Rene Barbara (Għalliem strumenti tar-ramm).

vittoriosa
IN FESTA
2025

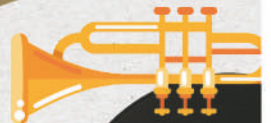
NOSTALGIA

A SPECTACULAR MUSICAL CONCERT

ST LAWRENCE BAND
UNDER THE BATON OF MRO. JONATHAN ABELA
FEATURING
CHRISTIAN ARDING & MIKE SPITERI
VITTORIOSA MAIN SQUARE | 21.00

7TH
AUG
2025

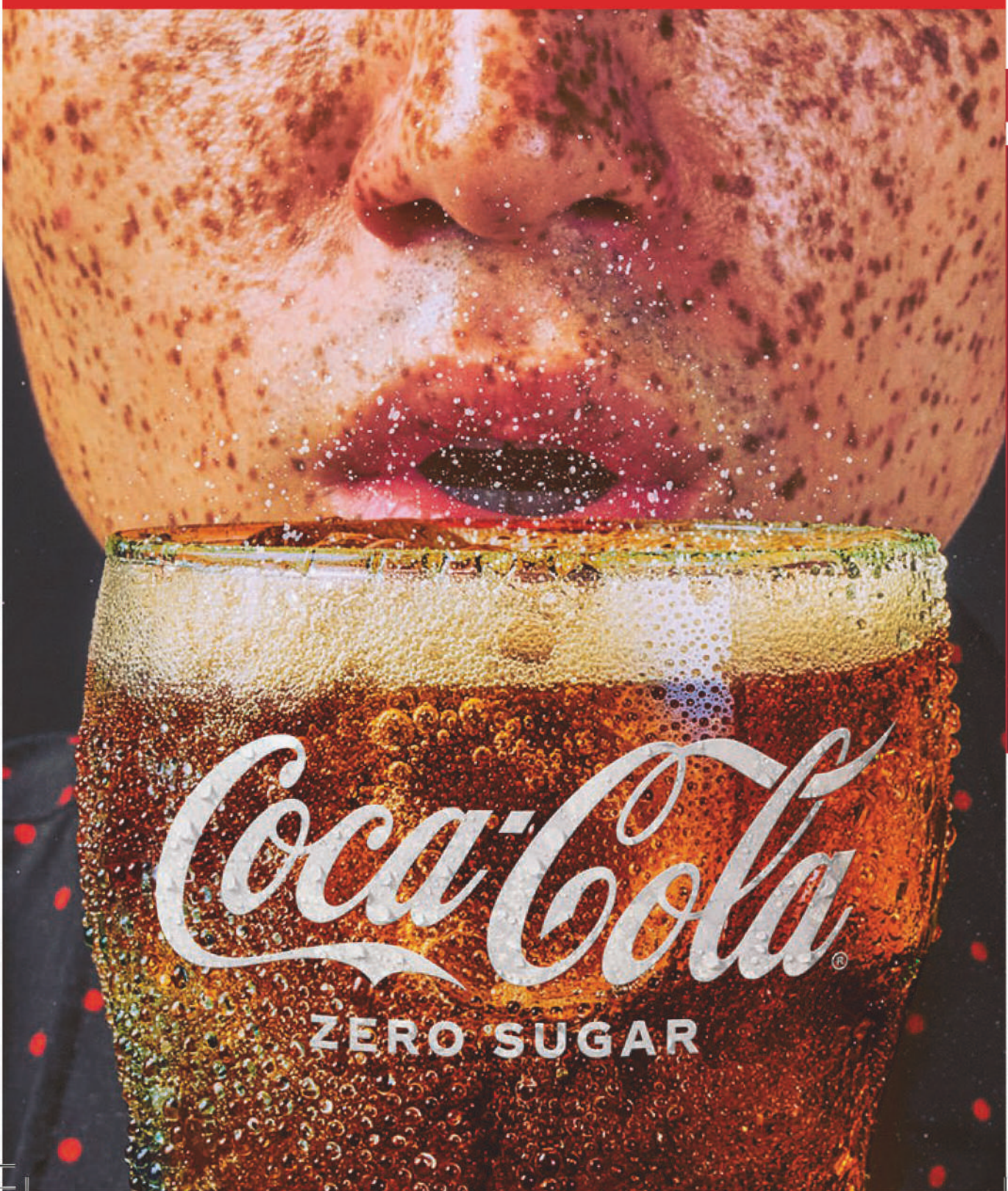

Banda Vittoriosana San Lawrenz Servizzi 2025

DATA	FESTA / OKKAŻJONI	LOKALITÀ
08/02/2025	San Pawl	Valletta
20/02/2025	Marċ Turistiku	Birgu
27/02/2025	Fanfarra Funeral Lorenzo Zahra	Birgu
10/04/2025	Inawgurazzjoni tal-Pjazza tal-Birgu	Birgu
16/04/2025	Fanfarra Purċissjoni s-Sewda	Birgu
18/04/2025	Purċissjoni Ġingħa l-Kbira	Birgu
20/04/2025	L-Għid il-Kbir	Birgu
16/05/2025	Akkademja Mużikali knisja	Birgu
15/06/2025	L-Ewwel Tqarbina	Birgu
21/06/2025	Fanfarra Corpus	Birgu
22/06/2025	Purċissjoni Corpus	Rabat
27/06/2025	Purċissjoni Qalb ta' Ġesù	Birgu
28/06/2025	Qalb bla Tebġha ta' Marija	Burmarrad
20/07/2025	San Ġuzepp	Kalkara
24/07/2025	Madonna tal-Karmnu	Żurrieq
27/07/2025	Kristu Re	Raħal Ġdid
31/07/2025	Marċ tal-Mota	Birgu
01/08/2025	Quddiesa tan-Novena	Birgu
01/08/2025	Marċ Festa Tfal	Birgu
07/08/2025	Vittoriosa in Festa	Birgu
08/08/2025	Antevigilja	Birgu
09/08/2025	Marċ Te Deum	Birgu
10/08/2025	Jum il-Festa	Birgu
11/08/2025	L-Għada tal-Festa	Birgu
08/09/2025	Marija Bambina	Isla
21/09/2025	San Leonardu	Hal Kirkop
24/12/2025	Purċissjoni Lejlet il-Milied	Birgu

BEST Coke EVER?

Festa ta' livell kif jixraq lill-Birgu

Iż-żmien għaddej ġmielu u issa wasalna f'it gimghat 'il bogħod minn festa oħra. Din is-sena, għalina bħala Għaqda Piroteknika, kienet wkoll sena partikolari, anke minhabba l-bidla li kien hemm fl-amministrazzjoni tal-istess Għaqda.

Kif żgur li kulhadd jaf, wara li għaddiet il-festa tas-sena l-oħra, il-kumitat iltaqa' u waqt din il-laqgħa tliet pilastru — Noel Castillo, Sandro Schembri u Charlie Grima — ħabbru li,

minhabba raġunijiet personali u professjonali tagħhom, ma setgħux ikomplu jagħmlu parti mill-kumitat. Nemmnu li din ma kinitx deċiżjoni faċli għalihom għax kif kulhadd jaf, il-piroteknika hi f'qalbhom u fl-istess ħin ma kinitx aħbar li tawgura prospetti sbieħ għall-gejjieni tal-Għaqda. Bla dubju, isimhom huwa sinonimu mal-piroteknika fil-Birgu, u meta l-aħbar bdiet tinxtered fil-Birgu, kien hemm hafna mistoqsijiet dwar x'se jiġri fil-gejjieni.

MOTOR INSURANCE

Highly
competitive
and
affordable
motor
insurance

BONNICI INSURANCE
AGENCY LIMITED

agents for Middlesea Insurance p.l.c.
protection all around

Sabrina Vella (T.I.I.) 19A, Nestu Laiviera Str, Vittoriosa. T: (+356) 21678542 M: (+356) 99092700
E: vellasabrina@yahoo.com

Sabrina Vella is an enrolled Tied Insurance Intermediary for Middlesea Insurance p.l.c. (MSI). MSI is authorised by the Malta Financial Services Authority (MFSA) to carry on Long Term and General Business under the Insurance Business Act 1998. Both are regulated by the MFSA.

**FREE VRT
or EQUIVALENT DISCOUNT**
with a new Motor
Insurance Policy

Terms and Conditions apply

ADDITIONAL EXTENSIONS AT NO EXTRA PREMIUM, DEPENDING ON TYPE OF COVER TAKEN

- Roadside Assistance following an accident
- Full Breakdown Cover for Comprehensive Private Policies
- Personal Accident for all passengers
- Legal Assistance for uninsured losses
- Courtesy Vehicle for Comprehensive Private Policies
- Personal Belongings
- Loss of Keys
- Glass Breakage

EXTENSIVE BENEFITS DESIGNED TO KEEP YOU MOVING AT NO ADDITIONAL EXPENSE

- Reduced minimum premiums
- Improved no claims discounts
- When claiming for third party damage only,
no excess applies for drivers over 21 years of age

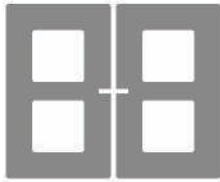
Kien hawnhekk li tkellimna u flimkien hadna d-deċiżjoni li nkomplu naħdmu biex dak li nbena tul dawn l-aħħar snin ma jisfaxxax. Ftehmna li se nkomplu nagħmlu dak li nħobbu u nagħmlu dak li nifilhu għalih aħna. Iżda l-ewwel u qabel kollox, ippermittulna ngħidu grazzi kbira lil Noel, Sandro u Charlie ta' dak kollu li għamlu tul dawn is-snin — u grazzi akbar talli f'dawn l-aħħar xhur, għalkemm ma baqgħux fil-kumitat, kienu u għadhom ta' spalla għalina. Dejjem sibnihom għal xi parir u għal kull tip ta' għajjnuna li tlabnihom... grazzi ta' kollox, ħbieb! Meta l-kumitat ha d-deċiżjoni li nkomplu, mill-ewwel bdejna naħdmu biex inhejju festa ta' livell kif jixraq lill-Birgu. Kienet ukoll prijorità tagħna li ma nitgħabbewx b'piż finanzjarju u loġistiku li ma nkunux nifilhu għalih. Flimkien fassalna programm ta' dak li xtaqna nagħmlu. Ikkuntattajna l-kmamar tan-nar li kellna f'moħħna naħdmu magħhom biex għarna l-prezzijiet il-godda, biex b'hekk stajna naraw l-ispiża globali li konna se nikkommettu ruħna għaliha. Il-prezzijiet komplew jogħlew u għalhekk kellna niehdu d-deċiżjoni li nnaqqsu l-granet li se nkunu qed naħarqu. Iddeċidejna li minflok sitt ijiem, niffukaw fuq tlett ijiem — biss dawn il-granet jibqgħu b'saħħithom kif dejjem kienu. Ta' min jgħid li l-flus li "frankajna" pattew għaż-żieda fil-prezzijiet tan-nar u servizzi oħra relatati mal-festa, biex b'hekk l-ispiża globali baqgħet xi ftit jew wisq l-istess bħal dik tas-sena l-oħra.

Minn Settembru 2024, il-membri tal-kumitat bdejna naħdmu bis-sħiħ biex nilhqu s-somma li kellna bżonn. L-ewwel haġa li għamilna kienet li kull membru tal-kumitat ha r-responsabbiltà li jdur xi nies biex jagħtu donazzjoni mensili, biex il-piż jinqasam fuq kulhadd. Il-kumitat investa hafna aktar ħin fuq l-amministrazzjoni biex b'hekk l-Għaqda tagħna, bħala organizzazzjoni volontarja reġistrata, tkun konformi mar-regoli u l-liġijiet

tal-pajjiż. Bis-saħħa ta' dan, sirna eliġibbli u stajna napplikaw għal xi fondi u skemi tal-gvern li bla dubju kienu ta' għajjnuna. Fassalna wkoll programm ta' attivitajiet u inizjattivi biex niġbru l-fondi meħtieġa. Sfortunatament, ma bdejniex fuq sieq tajba hekk kif il-Kunsill Lokali, b'mod ġust, ħabbar li l-Birgufest ma kienx se jiġi organizzat minħabba l-proġett tal-Pjazza. Iżda ma qtajniex qalbna u xorta waħda kull xahar bqajna norganizzaw xi attività soċjali. Fost dawn organizzajna ikliet fil-*Youth Centre*, il-famużi fenkati ta' Darren fl-*Old City Pub*, BBQ waqt il-festival tan-nar u anki hdimna ma' kumitati oħra biex tellajna l-attività tal-Milied u l-Ewwel Erbġha.

Hadna ħsieb ukoll li norganizzaw il-famużi ġiti barra minn Malta. Fi Frar tlejna grupp sabiħ għall-festa ta' Sant'Agata f'Catania u f'April, matul il-granet tal-Ġimgħa Mqaddsa, morna għall-ewwel darba f'Sevilja fi Spanja fejn esperjenzajna l-atmosfera maġika tal-purċissjonijiet tas-*"Semana Santa"*, jew tal-Ġimgħa Mqaddsa. Din kienet esperjenza li żgur mhux se ninsew u diġà għandna domanda biex is-sena d-dieħla nerġġhu nagħmlu xi haġa simili.

Aktar kmieni din is-sena, l-Għaqda Piroteknika 10 ta' Awwissu ppartecipat fil-kompetizzjoni tal-*Malta International Fireworks Festival*. Għalkemm m'għandniex kamra tan-nar tagħna, l-Għaqda kienet responsabbli mill-koordinazzjoni kollha fl-applikazzjoni, komunikazzjoni u l-loġistika involuta. Hdimna ma' kollegi terzi fuq il-korjografija u l-membri tagħna hadu ħsieb l-armar tal-braken u n-nar kollu li nħaraq waqt l-ispettaklu. Aħna konna l-unika rappreżentanti Maltin u kkompetejna ma' pajjiżi bħall-Italja, Franza, l-Ingilterra, il-Messiku u l-Polonja — u għalhekk kien ta' unur kbir għalina hekk kif il- ġurija ħabbret

**BALLUT
BLOCKS**

Ballut Blocks Ltd. Wied Filep, L/O Naxxar, Malta
Tel: (356) 21573093, 21572666, 21576419, 21487738
Fax: (356) 21575562 E-Mail: ballut@ballutblocks.com

**FROM STRENGTH
TO STRENGTH**
**PROVIDING SERVICE TO THE
CONSTRUCTION INDUSTRY**

Ballut Blocks, formed in 1951, is one of the earliest to be established in the local building and construction industry and was amongst the very first to be registered as a limited liability company in 1964. Over the years the Company has expanded, from the production of concrete blocks to the manufacture of all types of prefabricated concrete products and to the formation of a comprehensive fleet of specialised equipment for earth-moving, rock cutting and other civil engineering works.

General Precast Concrete Ltd Hal Far Industrial Estate
Tel: (356) 21653802, (356) 21653005 Fax: (356) 21659536 E-Mail: info@generalprecastconcrete.com

www.ballutblocks.com

Is-Sur John Boxall, Sindku tal-Birgu, jilqa' lill-membri tal-Kumitat biex jifirhilhom ghar-rebh tal-Malta International Fireworks Festival 2025

li l-Għaqda Piroteknika 10 ta' Awwissu tal-Birgu rebhet il-Festival tal-2025. Unur kbir għall-Għaqda tagħna li gābet għieh lill-festa ta' San Lawrenz u lill-Birgu kollu. B'wiċċna minn quddiem nġhidu li ktibna parti mill-istorja u naqqaxna isimna fl-istorja ta' din il-Belt Vittoriosa. Peress li m'għandniex sede tagħna, qbilna li t-trofew li rbahna nżommuh għand ħbieb u sostenituri kbar tal-Għaqda — Lino u Darren Darmanin tal-Old City Pub.

Wasalna issa fl-aħħar preparamenti biex nibdew bl-armar tal-braken. Kif diġà semmejna, il-programm tan-nar bejn it-8 u l-10 ta' Awwissu se jkun wieħed mimli, li żgur se jpaxxi lid-dilettanti u lil min għandu l-festa għal qalbu. In-nar reġa' gie ordnat minn kmamar differenti biex, bħas-snin l-imġhoddija, nassiguraw varjetà u kwalità għolja. Ippreparajna spetaklu kbir għall-famuża *Notte di San Lorenzo* li, barra l-murtali tal-logħob u l-kulur, għandu wkoll korjografija pplanata li żgur se tintogħgħob. Ma tonqosx il-kaxxa tal-ħruġ nhar l-10 ta' Awwissu, segwita b'murtali bil-logħob li se jakkumpanjaw il-purċissjoni.

Ippermettulna nikkonkludu dan il-messaġġ billi nirringrazzjaw lil dawk kollha li b'xi mod jew ieħor jgħinuna matul is-sena u tul il granet tal-festa. Grazzi kbira tmur lill-Onor Owen Bonnici u lill-Onor Alison Zerafa Civelli tas-sostenn tagħhom. Grazzi lil Palumbo u Cassar Shipyards li jipprovdulna l-braken tagħhom, lil Elbros Group, lil Sound Solutions tas-sound matul il-*Notte di San Lorenzo*, lis- Sindku u l-Kunsill Lokali kollu tal-Birgu u lill-Arċipriet, il-Kan Dun Karm Busuttil. Grazzi kbira wkoll lill-isponsors tal-fiduċja tagħhom, lil *Esplora* – Ċentru tax-Xjenza Interattiva ta' Malta, *Old City Pub* u dawk kollha li jirreklamaw u jgħinuna matul is-sena.

Fl-aħħar u mhux l-inqas, l-ikbar grazzi tagħna tmur lilkom kollha — in-nies tal-Birgu — li għalkemm hemm kumitat u amministrazzjoni ġdida, xorta tajtuna l-fiduċja u bqajtu tagħtu s-sostenn tagħkom, li jimlina bil-kuraġġ biex nibqgħu naħdmu. Aħna rikonoxxenti ħafna lejkom u nwegħdukum li se tkunu sodisfatti b'dak li hemm imhejji għall-festa ta' din is-sena. Grazzi mill-qalb! Nagħlqu billi nawguraw lil Vittoriosani kollha l-festa t-tajba! ◻

VITTORIOSA PHARMACY

EST 1907

*An Institution in the Heart of the
Three Cities*

IL-FESTA T-TAJBA LIL KULHADD!

9, Main Gate Street, Vittoriosa. T: 21 807529

E: vittoriosapharmacy@gmail.com

Find us on
Facebook

Programm tal-logħob tan-nar Festa San Lawrenz 2025

IL-ĠIMGĦA, 8 TA' AWWISSU:

L-ANTEVIĠILJA

8am u 12pm: Jinharqu diversi murtali tal-bomba, murtaletti tal-ħsejjes u fuq il-bombi.

9pm: Mal-bidu tad-dimostrazzjoni bl-istatwa ta' San Lawrenz Jagħti d-Dawl lill-Għomja, jingħata bidu għall-ħarqa nar ta' Jum l-Antevigilja, li tinkludi murtali tal-bomba, diversi murtaletti tal-beraq ikkulurit tal-ħsejjes, fuq il-bombi u bil-logħob, sett murtali tradizzjonali tal-kulur.

12am: Kaxxa nfernali tal-kulur minn fuq it-Torri ta' San Ġwann hekk kif l-istatwa ta' San Lawrenz tittella' fuq il-kolonna.

IS-SIBT, 9 TA' AWWISSU:

LEJLET IL-FESTA

10am: Mad-daqq tat-*Te Deum*, jinharqu diversi murtali tal-bomba, kaxxa nfernali Spanjola u diversi murtaletti tal-bombi, tal-ħsejjes.

12pm: Hruq ta' diversi murtali tal-bomba, murtaletti tal-ħsejjes u fuq il-bombi.

7pm: L-Għaqda tagħti tislma xierqa lir-relikwija ta' San Lawrenz waqt it-Traslazzjoni solenni tagħha li ssir lejlet il-festa mill-knisja ta' Santa Skolastika sal-knisja parrokkjali, bi hruq ta' salut u kaxxa nfernali Spanjola.

BIRGI CONFECTIONERY

97, Triq San Lawrenz, Birgu

SELEZZJONI TA' NBID, BIRRA U SOFT DRINKS

HOT SNACKS

PASTI

HELU TA' KULL TIP

KANNOLI SICILJANI

KENDA

WATERPROOFING SERVICES

importers of
**PROFESSIONAL
ROOFING PRODUCTS**

WATERPROOFING MATERIALS AND INSULATING SYSTEMS
POLYGLASS Q
MAPEI GROUP

Adds value!

 7972 9967

www.kendawaterproofing.com

 www.facebook.com/kendawaterproofing

Matul il-purċissjoni jinharqu diversi murtaletti tal-bombi, tal-hsejjes u bil-logħob.

10pm: La Notte di San Lorenzo 2025: L-ispettaklu ta' Lejlet il-Festa
(Hdejn il-Birgu *Regatta Club*)

Spettaklu pirotekniku, bi preżentazzjoni ta' Arthur Caruana u bis-sehem tal-Banda San Ġużepp tal-Kalkara. L-ispettaklu jibda b'wirja ta' nar sinkronizzat mal-mużika u wara jinharqu diversi murtali tradizzjonali bil-logħob, hsejjes u beraq ikkulurit.

Wara dawn, ikun hemm wirja oħra ta' nar sinkronizzat mal-mużika, segwita minn diversi murtali tradizzjonali tal-kulur.

Is-serata tagħlaq b'wirja kbira ta' logħob tan-nar issinkronizzat mal-mużika, b'għeluq spettakolari u numru ta' blalen kbar.

Din is-serata se tkun imtella' b'kollaborazzjoni ma' Esplora. L-ispettakli sinkronizzati kollha ħa jinharqu bis-sistema *Pyromaster*.

11.30pm: Logħob tan-nar tal-art quddiem il-knisja parrokkjali sponsorjat mill-Kumitat Festi Esterni San Lawrenz.

IL-HADD, 10 TA' AWWISSU: JUM SAN LAWRENZ – PATRUN TA' BELTNA

8am: L-Għaqda Piroteknika 10 ta' Awwissu tagħti merħba lil dan l-isbaħ jum tal-Belt Vittoriosa, bi hruq ta' diversi murtali tal-bomba, murtaletti bil-hsejjes u fuq il-bombi. Tinħaraq ukoll kaxxa nfernali Spanjola.

11am: Waqt is-*Sanctus* tal-quddiesha jinharqu diversi murtali tal-bomba, murtaletti bil-hsejjes u fuq il-bombi.

12pm: Hruq ta' diversi murtali tal-bomba,

murtaletti tal-hsejjes u fuq il-bombi.

7.15pm: L-ispettaklu pirotekniku annwali ta' Jum San Lawrenz mill-Għaqda Piroteknika 10 ta' Awwissu

Hruq ta' salut tal-bomba hekk kif tibda ħierga l-purċissjoni.

Eżatt wara tinħaraq kaxxa nfernali spettakolari bis-sistema *Pyromaster* li se tinkludi diversi effetti pirotekniċi tad-daħna kkulurita, Spanjola rqiqa u kkulurita, murtaletti tal-hsejjes, fuq il-bombi, kif ukoll bil-logħob u diversi baraxxijiet.

Wara l-kaxxa tal-hruq, jinharqu sett ta' murtaletti bil-logħob, kif ukoll murtaletti b'diversi tipi ta' hsejjes u fuq il-bombi.

9pm: Tinħaraq kaxxa nfernali tal-kulur fuq it-Torri ta' San Ġwann hekk kif il-purċissjoni tasal fi Triq il-Mina l-Kbira. Eżatt wara jinharqu diversi murtaletti tal-beraq ikkulurit bil-hsejjes, fuq il-bombi u bil-logħob

Dan l-ispettaklu pirotekniku ta' Jum San Lawrenz jiġi fi tmiemu b'sett murtali tradizzjonali tal-beraq u tal-kulur u b'kaxxa nfernali Spanjola.

Il-programm kollu tal-logħob tan-nar li se jinħaraq matul il-festa titulari 2025 hu kkoordinat mill-Għaqda Piroteknika 10 ta' Awwissu u nħadem minn:

Kumpless tan-Nar 25 ta' Novembru, Żejtun;
Kumpless tan-Nar Santa Marija, Għaxaq;
Kumpless tan-Nar Banda Sant'Andrija, Luqa;
Għaqda tan-Nar 22 ta' Frar, Birżebbuġa;
Kumpless tan-Nar Santa Marija, Mqabba;
Għaqda tan-Nar Fontana, Fontana;
Għaqda tan-Nar Maria Bambina, Naxxar;
Kumpless tan-Nar Santa Katarina, Żurrieq. □

MJK was established in 1998. Project Cargo and Heavy Lifting is our core business. We also specialise in customs clearance, haulage services and freight forwarding. Our fleet includes mobile cranes from 13 ton to 300 ton.

Email: sales@mjk.com.mt
Tel: +356 21677668

www.mjk.com.mt

L-ARMAR TAGĦNA RRIDU NIBŻGĦU GĦALIH

**IL-KUMITAT
FESTI ESTERNI SAN LAWRENZ
GĦADU KEMM INVESTA
F'MAĦŻEN FEJN IKUN JISTA'
JERFA' L-ARMAR TAL-FESTA**

**L-għan tagħna hu li meta jkollna spazju biżżejjed fejn
nerfgħu l-armor, il-knisja ta' San Filippu ma tibqax
tintuża bħala maħżen u din tiġi restawrata
għall-glorja li kellha qabel.**

**Jekk tapprezza l-għmiel ta' armor li għandna,
għinna ntaffu l-piż li dhalna għalih.**

Agħti d-donazzjoni tiegħek:

□ B'čekk pagabbli lil:

Kumitat Festi Esterni San Lawrenz

□ Permezz ta' Revolut Kont Numru 9945 3440.

**Grazzi bil-quddiem tal-għajnuna tiegħek.
Id-donazzjoni tiegħek tagħmlilna ħafna kuraġġ.**

Kottonera

is-SIBT

07:00 - 11:30

Triq il-Ġublew tal-Fidda,
Birgu/Bormla

**Farmers
Market**

Ta' Qali

is-SIBT U t-TLIETA

07:00 - 15:00

Parking Area(faċċata ta' APH)

Suq tal-bdiewa, raġġala, u produtturi lokali
Varjetà wiesgħa ta' prodotti friski u ġenwini

farmersmarket@gov.mt

MALTA
feed
AGENCY

Pitkalija

Farmers
Market

Pixkerija

Naħdmu id f'id mal-produtturi lokali u nippromwovu prodotti tal-ikel lokali

+356 22926110 • info.maltafoodagency@gov.mt

www.foodagency.mt

Il-Kapitlu tal-Knisja Matriċi Konventwali u Kollegġjata Insinji ta' San Lawrenz LM Belt Vittoriosa

Kan Arċipriet Dun Karm Busuttil, STh Dip; BA (Hons), MA (Human Rights & Democ), MA (Dip Std), Mag Iuris (Int Law)(Melit.), Gran Croce Pro Piis Meritis Pro Merito Melitensi

Kan Dekan Dun Lawrenz Bonnici, Lic D (Angelicum), MStH (Teresianum)

Kan Teżorier Mons Brendan M Gatt, SThB (Melit), JCL, Dip Juris (Greg.), SMOM

Kan Primiċerju Mons Pawl Raggio, Cap SS

Kan Kantur Dun Stephen Attard, Kanċillier, BA Theol & Humun Studies, SThB, SThL (Melit.), SLL (Ans.)

Kan Penitenzier Dun Keith Scicluna, BA Theol & Human Studies, SThB (Melit.)

Kan Teologu Ing. Dun Joe Galea, BSc (Eng), SThB, Dip Past Theol (Melit.)

Kanonċi Onorarji

L-Altezza Wisq Eminenti Tieghu Fra' John Timothy Dunlap, Prinċep u Gran Mastru tal-Ordni Sovran Militari Ospitalier ta' San Ġwann ta' Ġerusalemm, ta' Rodi u ta' Malta

L-Eminenza Tieghu l-Kardinal Peter Kodwo Appiah Turkson,

Kanċillier tal-Pontifiċja Akkademja tax-Xjenzi u tal-Pontifiċja Akkademja tax-Xjenzi Soċjali

L-Eċċellenza Tieghu Mons Manuel Nin i Güell OSB,

Isqof Titulari ta' Karkabja u Eżarka Apostoliku għall-Bizantini Kattoliċi ġewwa l-Greċja

L-Eċċellenza Tieghu Fra' Francis Vassallo OSJ

Kan Dun Andrew Borg, SRN, SThB, SThL (Melit.)

Kan Dun Marc Andre Camilleri, BA Theol & Human Studies, SThB (Melit.)

Kan Dun Italo Cardarelli

Kappillan u Rettur tal-knisja Kollegġjata ta' Santa Maria Assunta f'Amaseno, Italja

Kan Dun Joseph Caruana

Kan Dun Joseph Cilia

Kan Dr Nicholas Doublet, SThL (Melit.), HED (Greg.)

Kan Dun Christopher Galea, BA Theol & Human Studies, Dip Past Theol (Melit.)

Kan Dun John Muscat, KCHS

Kan Dr David Torpiano, BA Theol & Human Studies, SThB, SThL (Melit.), SThD (Greg.)

Mons Paul Carmel Vella, SThL (Melit.), JCL (Lat.), Prot Apost, SMOM, OESSH

Kan Papàs Prof Martin Zammit, BA, BA (Hons), BA Divinity (Heythrop, London), MA Theology (Winchester), PhD (Melit.)

Mazzier: Is-Sur Charles Gellel

FESTA *abric*

FABRIC MATERIAL FOR FEASTS

Cotton flag material
Crimplene
Fringe

**Good Quality
Guaranteed!**

CALL US NOW

7927 1982 | 9963 2948

kfeslbirgu@gmail.com

Main Square, Vittoriosa

PROGRAMM TAL-FESTI

LI SE JSIRU FIL-KNISJA KONVENTWALI, MATRIČI, KOLLEĠĠJATA U PARROKKJALI U FIL-BELT VITTORIOSA AD UNUR SAN LAWRENZ, LEVITA U MARTRI PATRUN TAL-BELT REBBIEĦA 29 ta' Lulju - 11 ta' Awwissu 2025

IT-TLIETA - 29 TA' LULJU KUNĊERT LAUDATE PUERI

8:00pm: Kunċert fl-okkażjoni tal-1800 anniversarju tat-twelid ta' San Lawrence, patrun tal-Belt Vittoriosa. Dan il-Kunċert se jsir taħt il-patroċinju tal-Arċisqof Savio Hon-Tai Fai SDB, Arċisqof Titulari ta' Sila u Nunzju Appostoliku għal Malta u l-Libja.

Kompożizzjoni u Direzzjoni Artistika ta' Andrew Lawrence Zarb u bis-sehem tal-Orkestra Filarmonika Levita Martri, *The*

Cappella Cecilian Choir, is-soprano Rosabelle Bianchi, it-tenuri Charles Vincenti u Angelo Muscat u l-arpista Jacob Portelli.

L-ERBGĦA - 30 TA' LULJU L-AĦĦAR ERBGĦA TA' SAN LAWRENZ

6:00pm: Konċelebrazzjoni tal-Aħħar Erbgħa mmexxija mill-Arċipriet u l-Kapitlu tal-Kolleġġjata.

Wara Antifona, Barka Sagramentali u Innu San Lawrence.

7:00pm: Inawgurazzjoni tax-xogholijiet ta' restawr u konservazzjoni li saru fuq il-bradella u l-pedestal tal-vara titulari.

**IL-HAMIS - 31 TA' LULJU
HRUĠ TAL-VARA TITULARI U
BIDU TAL-FESTA 2025**

6:30pm: Daqq tal-Mota li tħabbar il-bidu tan-novena u l-bidu tal-festa 2025.

7:00pm: Konċelebrazzjoni mmexxija mill-Kan Primiċerju, Mons Pawlu Raggio, flimkien mal-Kapitlu u l-kleru.

Wara hruġ min-niċċa tal-vara titulari ta' San Lawrenz.

7:45pm: il-Banda Vittoriosana San Lawrenz tibda marċ mill-Pjazza sa quddiem il-knisja. L-istatwa titulari tinhareġ fuq iz-zuntier u l-Banda tagħtiha tislma bid-daqq tal-Innu San Lawrenz. Wara tingarr tul il-korsija, titqiegħed fuq il-bradella. Tinghata l-Barka Sagramentali u Innu San Lawrenz.

Wara jibda l-marċ tal-Mota.

**IL-ĠIMGĦA - 1 TA' AWWISSU
BIDU TAN-NOVENA
JUM L-GĦAQDIET**

6:30pm: Quddiesa tan-Novena minn Mons Paul Carmel Vella, bis-sehem tal-bandisti u l-allievi tal-Iskola tal-Mużika tas-Socjeta' Mużikali Banda San Lawrenz. Tul in-novena jippriedka l-Kan Onorarju Mons John Muscat.

Mistiedna speċjali l-għaqdiet tal-parroċċa.

Wara l-quddiesa, antifona, Ċelebrazzjoni Ewkaristika, Barka Sagramentali, bews tar-relikwija San Lawrenz u Innu San Lawrenz.

8:00pm: Tibda l-Festa tat-Tfal organizzata mis-Sezzjoni Żgħażaġħ Palmiżi, bis-sehem tal-Banda Vittoriosana San Lawrenz. L-istatwa tittella' fuq il-kolonna fuq iz-zuntier tal-knisja. Isir festin għat-tfal fi Triq Desain.

**IS-SIBT - 2 TA' AWWISSU
IT-TIENI JUM TAN-NOVENA
JUM IŻ-ŻGĦAŻAĠĦ**

6:30pm: Quddiesa tan-Novena minn Fr John Avellino.

Mistiedna ż-żgħażaġħ kollha tal-parroċċa, b'mod speċjali dawk impenjati fil-festa.

Wara l-quddiesa kollox bħall-jum ta' qabel.

**IL-HADD - 3 TA' AWWISSU
IT-TIELET JUM TAN-NOVENA
JUM IL-FAMILJI**

6:30pm: Quddiesa tan-Novena mill-Kan Teżorier, Mons Brendan Gatt.

Mistiedna l-familji tal-parroċċa tagħna, b'mod speċjali dawk li għalqu 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 50 sena ta' żwieġ u aktar.

Wara l-quddiesa, kollox bħall-jum ta' qabel.

8pm: Riċeviment tal-festa f'*Palazzo Huesca*, sede tas-Socjeta' Mużikali San Lawrenz.

**IT-TNEJN - 4 TA' AWWISSU
IR-RABA' JUM TAN-NOVENA
JUM IR-ROMOL U L-GĦEŻIEŻ
LI HALLEWNA**

6:30pm: Quddiesa tan-novena mill-Kan Teologu Joe Galea.

Mistiedna r-romol tal-parroċċa u l-familjari ta' dawk li hallewna matul l-aħħar sena.

Wara l-quddiesa, kollox bħall-jum ta' qabel.

8pm: Ikla tal-festa fil-Pjazza tal-Birgu, organizzata mill-Kumitat tal-Festa, b'*live entertainment*. Biljetti mill-Kumitat tal-Festa.

**IT-TLIETA - 5 TA' AWWISSU
IL-HAMES JUM TAN-NOVENA
JUM L-ABBATINI U L-VOKAZZJONIJIET**

6:30pm: Quddiesa tan-Novena mill-Kan Onorarju David Torpiano.

Mistiedna l-abbatini u l-ġenituri tagħhom.

Ikollna l-vestizzjoni ta' l-abbatini l-godda.

Wara l-quddiesa, kollox bhall-jum ta' qabel.

**L-ERBGHA - 6 TA' AWWISSU
IS-SITT JUM TAN-NOVENA
JUM IL-MEMBRI TAL-PARROĊĊA
LI JGHIXU F'TAL-ĦAWLI**

6:30pm: Quddiesa tan-Novena mill-Kan
Kantur Stephen Attard.

Mistiedna b'mod speċjali l-membri
tal-parroċċa li jghixu fiż-żona Tal-Ħawli.

Wara l-quddiesa, kollox bhall-jum ta' qabel.

8:30pm: Marċ mill-Banda San Ġorġ ta' Hal
Qormi madwar it-toroq tal-Birgu. Fi tmien
il-marċ is-Sezzjoni Żgħażaġh Palmiżi
tippreżenta *Symphony of Lights* fuq it-Torri
ta' San Ġwann.

**IL-ĦAMIS - 7 TA' AWWISSU
IS-SEBA' JUM TAN-NOVENA
JUM IT-TFAL U L-ANZJANI**

9:30am: Quddiesa għall-anzjani minn Fr Paul
Chetcuti SJ.

Mistiedna speċjali l-gruppi tal-anzjani
tal-parroċċa u dawk l-anzjani li jghixu fid-djar.

6:00pm: Manifestazzjoni tat-tfal li tibda
miċ-Ċentru tal-Katekiżmu sal-knisja.

6:30pm: Quddiesa tan-Novena minn Mons
Joseph Galea Curmi, Vigarju Ġenerali.

Mistiedna b'mod speċjali t-tfal u l-adolexxenti
li jattendu ċ-Ċentru tal-Katekiżmu.

Wara l-quddiesa, kollox bhall-jum ta' qabel.

Isir festin għat-tfal kollha fuq iz-zuntier.

8:15pm: Marċ mill-Banda Vittoriosana
San Lawrenz minn Triq il-Mina l-Kbira
sal-Pjazza tal-Belt Vittoriosa, fejn tesegwixxi
l-Programm *Vittoriosa in Festa*.

**IL-ĠIMGHA - 8 TA' AWWISSU
L-ANTEVIĠILJA
JUM IL-BENEFATTURI, IL-VOLONTIERA U
L-VITTORIOSANI LI JGHIXU
BARRA L-BIRGU**

6:30pm: Quddiesa Pontifikali Solenni

minn Mons George Bugeja OFM, Vigarju Appostoliku ta' Tripli, bis-sehem tal-Kapitlu u s-sacerdoti tal-parroċċa.

Mistiedna speċjali l-benefatturi tal-parroċċa u l-Vittoriosani li m'ghadhomx jghixu l-Birgu.

Wara l-quddiesa, jindaqqu l-Innu u l-Antifona ta' Dun Alwiġ Fenech, issir Ċelebrazzjoni Ewkaristika, barka sagramentali u bews tar-relikwija ta' San Lawrenz.

9pm: Il-Banda Vittoriosana San Lawrenz tilqa' l-istatwa ta' San Lawrenz 'Jaghti d-Dawl lill-Ghomja' fil-Pjazza u tibda d-dimostrazzjoni bl-istatwa sa Triq il-Mina l-Kbira, fejn l-istatwa tittella' fuq il-kolonna fost id-daqq tal-Innu popolari.

9:15pm: Il-Banda La Valette tal-Belt Valletta tagħmel Programm Mużikali fuq il-planier fil-Pjazza. Wara tingħaqad mal-Banda Vittoriosana San Lawrenz biex takkumpanja l-istatwa ta' San Lawrenz.

IS-SIBT - 9 TA' AWWISSU LEJLET IL-FESTA

9am: Quddiesa Pontifikali Solenni minn Mons George Frendo OP, Arcisqof Emeritu ta' Tirane - Durres fl-Albanija, flimkien mal-Kapitlu u s-sacerdoti tal-parroċċa. Wara l-quddiesa jitekanta t-*Te Deum*.

Wara l-quddiesa jingħata 'Ġieh il-Kollegġjata' lil xi membri tal-parroċċa. Mistiedna speċjali l-imsiebhha f'Ġieh il-Kollegġjata.

10:30am: Il-Banda Vittoriosana San Lawrenz tibda l-marċ tat-*Te Deum*.

6pm: Quddiesa mill-Arcipriet, il-Kan Carmelo Busuttill.

7pm: Traslazzjoni solenni tar-relikwija ta' San Lawrenz mill-knisja ta' Santa Skolastika sal-knisja Kollegġjata, akkumpanjata mill-Banda San Ġużepp tal-Kalkara. Wara l-Ewwel Ghasar Pontifikali Solenni. Imexxi Mons Arcisqof Alfred Xuereb, Nunzju

Appostoliku fil-Marokk, flimkien mal-Kapitlu tal-Kollegġjata u sacerdoti ohra. Fi tmiem tal-Ghasar tingħata l-Barka Sagramentali.

7:30pm: Il-Banda San Ġużepp tal-Kalkara tibda marċ minn quddiem *Olde City Pub* fi Triq San Lawrenz, li jispiċċa f'*Sally Port*.

8:30pm: Il-Banda San Leonardo ta' Hal Kirkop tesegwixxi Programm Mużikali fuq il-planċier fil-Pjazza. Wara tibda marċ mill-Pjazza li jkompli fit-toroq tal-Birgu.

10pm: **La Notte di San Lorenzo:** Spettaklu ta' logħob tan-nar tal-ajru sinkronizzat mal-mużika mtella' mill-Ghaqda Piroteknika 10 ta' Awwissu.

11:30pm: Logħob tan-nar tal-art fix-Xatt tal-Birgu, quddiem il-knisja parrokkjali.

IL-HADD - 10 TA' AWWISSU L-ĠHID TA' SAN LAWRENZ

4:30am: Il-mota tradizzjonali tal-Ġhid ta' San Lawrenz.

7am: Quddiesa mmexxija mill-Pirjol, Patri Aaron Zahra OP.

8am: Quddiesa kkonċelebrata bis-sehem tal-Kapitli ta' Bormla, l-Isla u San Pawl, il-Belt. Imexxi l-Kan David Cilia, Arcipriet ta' San Pawl Nawfragu, Valletta.

8:30am: Marċ mill-Banda Vittoriosana San Lawrenz madwar it-toroq tal-Birgu. Meta l-Banda tasal hdejn il-knisja ta' Santa Skolastika, takkumpanja lill-Kardinal sal-knisja parrokkjali.

8:45am: Kant ta' Tifhir ta' Sbieh il-Jum.

9:30am: Pontifikal Solenni ta' Jum San Lawrenz immexxi mill-Kardinal Domenico Calcagno, flimkien mal-Kapitlu tal-Kollegġjata u l-kleru. Jinseg il-panigierku f'ġieh San Lawrenz ir-Rev Dott Alan Joseph Adami OP.

Nofsinhar: Quddiesa minn Fr Victor Paul Farrugia.

5:30pm: Quddiesa animata mill-grupp ta' Agatha Zahra. Iqaddes Fr Emanuel Adami MSSP.

6pm: Kant tat-Tieni Ghasar Solenni. Imexxi l-Arcipriet, il-Kan Carmelo Busuttil.

6:15pm: Il-Banda Anici ta' Hal Qormi tibda marċ minn Triq il-Kardinal.

6:45pm: Il-Banda *King's Own* tal-Belt Valletta tibda marċ minn Triq Sir Paul Boffa u wara tesegwixxi Programm Mużikali fuq il-planċier fil-Pjazza tal-Belt Vittoriosa.

7:15pm: Toħroġ il-purċissjoni mmexxija mill-Kan Carmelo Busuttil, Arcipriet.

8pm: Il-Banda Kristu Re tar-Rahal Ġdid tibda marċ minn quddiem il-knisja ta' San Lawrenz.

11pm: Dhul tal-purċissjoni fl-isfond tad-daqq

tal-Antifona ta' Dun Alwiġ Fenech. Wara Ċelebrazzjoni Ewkaristika, bews tar-relikwija u Innu San Lawrenz. Il-membri tal-Għaqda Piroteknika 10 ta' Awwissu jroddu ħajr lil San Lawrenz.

IT-TNEJN - 11 TA' AWWISSU L-GĦADA TAL-FESTA

8:30pm: Il-Banda Vittoriosana San Lawrenz tibda l-marċ tal-għada tal-festa mill-Pjazza sa hdejn il-kolonna. Meta l-Banda tasal hdejn il-kolonna, titniżżel l-istatwa ta' San Lawrenz 'Jagħti d-Dawl lill-Għomja'. Wara l-Banda takkumpanja l-istatwa sal-Oratorju.

IL-HADD - 17 TA' AWWISSU OTTAVA TA' SAN LAWRENZ

6pm: Quddiesa, repożizzjoni tar-relikwija ta' San Lawrenz, Ċelebrazzjoni Ewkaristika, Barka Sagrimentali u Innu San Lawrenz. Gheluq il-festa ta' San Lawrenz 2025. ◻

Built around you
for high performance operations

The new Lithium-Ion stand-in low lifter from Toyota - BT Levio LSI200

The new Toyota BT Levio S-series from Toyota Material Handling is designed for high-intensity applications over long horizontal transport. With a speed of up to 12,5 km/h and a capacity of up to 2t, this new range allows for high levels of performance, with smooth continuous movement thanks to 360° steering. The new Li-ion stand-in LSI200 is built around lithium-ion batteries, making it extremely compact as well as maneuverable, and offers low energy consumption thanks to Toyota lithium-ion energy packs. The driver compartment offers superior levels of safety and ergonomics while keeping productivity high at all times. To know more about the BT Levio LSI200, www.toyota-forklifts.com/mt

**STORAGE
SYSTEMS**

Storage Systems Ltd.
KW12 Corradino Industrial Estate,
Paola PLA3000
+356 2247 6700

TOYOTA

MATERIAL HANDLING

Dun Mark Anton Ciappara (1580-1644): Qassis mill-Birgu li sar kappillan tal-parroċċa tal-Isla

Meta kien jonqos biss ftit granet biex Mons Mikiel Ġwanni Balaguer jiġi kkonsagrat f'Ruma bħala l-Isqof il-ġdid ta' Malta¹, qassis magħruf għall-għerf tiegħu, speċjalment fil-Liġi tal-Knisja u f'dik Ċivili, fid-29 ta' Jannar 1635 – 390 sena ilu, ġie nominat, bis-setgħa tal-Papa Urbanu VIII, halli jmessi l-parroċċa kbira tal-Isla.

Iben il-Birgu

Iben Karlu u Imperia, Mark-Anton Ciappara ġie mġammed fil-knisja ta' San Lawrenz, il-Birgu, fit-23 ta' Ottubru 1580.² Xejn ma hu magħruf dwar it-trobbija u t-tfulija tiegħu. Daqstant iehor sa issa ma nstabx tagħrif dwar fejn irċieva formazzjoni akkademika. Minkejja dan, hu magħruf li fis-26 ta' Marzu 1614 hu kiseb dottorat fil-Liġi Kanonika u f'dik Ċivili mill-Collegio degli Avvocati Concistoriali ta' Ruma.³ Bejn l-1599 u l-1611 kien iħaddem il-professjoni ta' Nutar.⁴

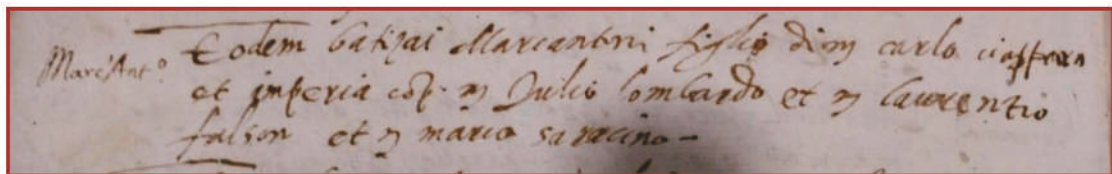
Fl-1614, ismu jidher fost il-kjeriċi. Fid-19 ta' Diċembru 1615, fl-ewwel ordinazzjoni tal-Isqof Cagliares, fil-Katidral ta' Malta, Mark-Anton irċieva l-ordinijiet minuri tal-ostjarjat, lettorat, eżorċistat u akkolitat.⁵ Kull ordinazzjoni tiegħu kienet minn idejn l-Isqof Cagliares. Fid-19 ta' Marzu 1616, ġie ordnat suddjaknu, fil-parroċċa ta' San Pawl

Nawfragu, il-Belt Valletta.⁶ Fit-18 ta' Frar 1617, ġie ordnat djaknu fil-Katidral ta' Malta.⁷ Fl-20 ta' Mejju 1617, ġie ordnat saċerdot fil-knisja ta' Santa Marija ta' Ġesù, tal-Minuri Osservanti, il-Belt Valletta.⁸

Fis-6 ta' Awwissu 1617, miet Dun Vincenz Caruana, it-tieni kappillan tal-Isla.⁹ L-għada ta' mewtu, ħareġ avviz mill-kurja djoċesana biex dawk is-saċerdoti li xtaqu jersqu għall-konkors, japplikaw mill-aktar fis. Hames qassisin resqu għal dan il-konkors. L-akbar fl-età kien Dun Mark Anton Ciappara li kellu 37 sena.¹⁰ Huma kienu eżaminati minn Dun Bartilmew Vassallo, dekan tal-Kapitlu tal-Katidral ta' Malta u, fil-fehma tiegħu, lkoll kien jisthoqqilhom li jintgħazlu, imma l-aktar li deher espert kien Dun Cosmo Talavera.¹¹ Għalhekk, l-għażla waqgħet fuqu u, fil-25 ta' Awwissu 1617, ġie ppubblikat id-digriet tal-Kurja tal-Isqof.

Żagħżuġ u għaref

Dan is-saċerdot żagħżuġ kien stmat ħafna. Hu ġie li jidher jassisti lill-Isqof Cagliares waqt xi ordinazzjoni, bħalma kienet dik tal-11 ta' Jannar 1626 fil-knisja ta' Santa Tereza, Bormla. Kien ukoll avukat tal-kurja tal-Isqof u tad-djoċesi kollha ta' Malta. Fl-assenza mill-gżira ta' Malta tal-Vigarju Ġenerali

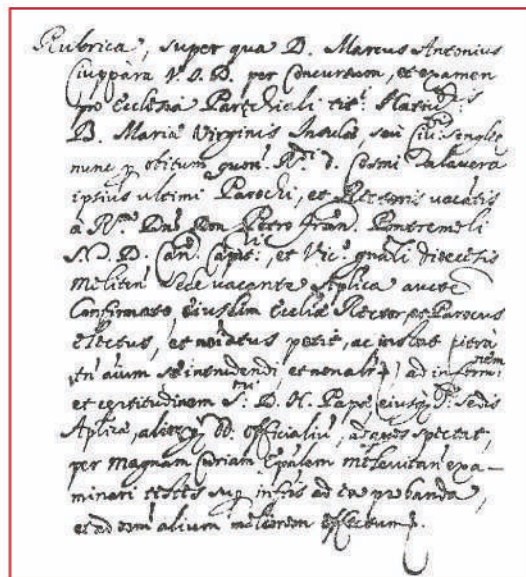
Registrazzjoni tal-Magħmudija ta' Mark Anton Ciappara mill-arkivju parrokkjali tal-Birgu

Dun Ġwann Battista Cagliares, l-Isqof Cagliares, fl-4 ta' April 1631, innominah biex, provvizorjament, jimla dan il-vojt. L-istess Isqof Cagliares, sentejn qabel, fit-tielet sinodu tad-djoċesi, għażel lil Ciappara bħala wiehed mill-eżaminaturi.¹²

Dun Cosmo Talavera, wara 17-il sena kappillan, kellu l-grazzja li jmut, imfarrag bis-sagramenti mqaddsa, fis-7 ta' Dicembru 1634, lejlet il-festa tal-Immakulata Kuncizzjoni, li kienet it-titular ta' dan l-artal li fuqu tqiegħdet l-istatwa grazzjuża ta' Marija Bambina. Ftit iżjed minn xahar wara, Dun Mark Anton Ciappara reġa' resaq għall-konkurs ta' kappillan u, din id-darba, l-għażla waqgħet fuqu. Fil-fatt, fid-29 ta' Jannar 1635, diġà kellu n-nomina ta' kappillan. B'hekk, ix-xewqa li hu kellu fl-1617, giet mitmuma fl-1635 meta issa huwa kellu 54 sena. Fil-20 ta' Marzu 1635, ir-raba' kappillan ġie mogħti l-pussess tal-parroċċa tal-Isla.¹³

Kappillan tal-Isla

L-għada tal-pussess, Ciappara amministra għall-ewwel darba s-sagrament tal-magħmudija. Dakinhar hu għammed tarbija, bin Gabriel u Natalizia Cagnolo, li

Dikjarazzjoni tal-Kurja tal-Isqof ta' Malta li turi l-għażla ta' Dun Mark Anton Ciappara bħala kappillan tal-Isla

giet mogħtija l-isem ta' Mattia. Dan Mattia Cagnolo, biż-żmien kellu jkun kursar ta' qlubija kbira. Kien kaptan ta' xini u kemm-il darba qabeż fuq xwieni Misilmin, hadilhom kulma kellhom fuqhom u tafa' lin-nies fil-jasar.¹⁴

L-Isla li sab Ciappara, fil-bidu tal-hidma pastorali tiegħu, kien fiha madwar 994 familja. Għaldaqstant, il-popolazzjoni fl-Isla ma kinetx taqbeż l-4000 ruħ. Għall-ghijxien tiegħu, bħal kappillani ta' qablu, Ciappara kellu d-dhul ta' 15-il skud fis-sena, li kienu jidhlu bħala renta minn fuq żewġ imħażen li l-parroċċa kellha fl-Isla. Dhul iehor kien jiġih mill-offerti tal-poplu fl-amministrazzjoni tas-sagramenti. Imma fl-Isla ta' dak iż-żmien kien hemm hafna foqra.¹⁵ Għaldaqstant, Ciappara ma kien jistenna xejn minghand dawk li ma setgħux jagħtu.

Il-knisja titkabbar

Iż-żmien ta' Ciappara kien wiehed ta' xogħol u ta' spejjeż kbar għaliex il-knisja kienet qed tiġi mkabbra. L-istoriku Ġian Frangisk Abela, li ppubblika l-ktieb tiegħu ftit wara l-mewt ta' Ciappara, kiteb hekk: "Il-knisja qed tinbena mill-ġdid f'għamla akbar u isbah; hi mzejna b'għadd ta' kappelli, u hi mogħnija b'kull ma għandha bżonn. Bħala l-matriċi ta' dik il-belt li ma ntrebhitx, hi moqdija tajjeb ukoll."¹⁶ Imma l-ewwel waħda, għalkemm hadet struttura ġdida, ma twaqqgħetx.

Il-viżta pastorali unika li saret fi żmien il-parrokat ta' Dun Mark Anton Ciappara hija dik imwettqa mill-Isqof Balaguer li saret fis-17 ta' Mejju 1637. Ir-relazzjoni ta' din il-viżta twassal dettalji tal-istruttura l-ġdida tal-knisja u fejn kien wasal il-bini tagħha. Nghidu ahna, jissemmew l-artali fuq in-naħa tal-lemin tal-magħgur li kienu lesti u dawk ta' fuq ix-xellug ma jissemmew xejn għaliex kienu għadhom ma tlestewx.¹⁷

Isiera

Kien ukoll żmien meta Maltin ġie li waqgħu f'idejn il-Misilmin u żammewhom bħala Isiera tagħhom. Min-naħa l-oħra, il-Misilmin

gie li waqgħu f'idejn il-Maltin. Dawn il-problema nħassu fl-Isla ukoll. Kien hemm familji fl-Isla li kellhom l-ilsier tagħhom. Dawn kienu familji li, finanzjarjament, kienu jgħadduha mhux ħażin.

Il-Kappillan Ciappara wkoll kellu l-ilsier tiegħu li kien jismu Madi. Kien ta' ġilda skura, imwieled fl-Etjopja u ta' reliġjon Musulmana. Il-kappillan, li wasal biex jikkonvinċieh biex jitgħammed, ma riedx li jkun hu nnifsu li jamministralu l-magħmudija minħabba l-fatt li l-ilsiera kienu qishom ulied is-sid tagħhom. Għalkemm sejjaħ lil Dun Filippu Farrugia għal din il-magħmudija, il-kappillan innifsu rreġistraha u kiteb li Madi gie mogħti l-isem ta' Mario u sejjaħlu ċar u tond "l-ilsier tiegħi".¹⁸

Tagħlim tal-katekiżmu

Dan il-kappillan ma żammx għalih l-għerf li kien mogħni bih. Hu għamel hiltu biex jgħallim b'mod iżjed regolari t-tagħlim Nisrani. Sa dak iż-żmien, it-tagħlim kien jingħata nhar ta' Hadd, waqt il-quddiesa msejja 'Tas-Sebh', wara t-tifsira tal-Evangelju, għat-tfal subien. Imbagħad, waqt il-quddiesa parrokkjali, aktar tard filgħodu, kien jingħata lill-bniet.

Il-Kappillan Ciappara żied it-tifsir tal-katekiżmu fil-festi kollha li kienu bl-obbligu tal-quddies. It-tagħlim beda jingħata wara nofsinhar, qabel ma jitkanta l-għasar. Jidher li t-tfal kienu qed ikunu ħafna. Il-bniet u s-subien kienu jitqassmu fi klassijiet fin-navata laterali, fuq in-naħa tax-xellug tal-knisja.¹⁹

Fratellanzi

It-tliet fratellanzi li kien hemm fl-Isla sa dak iż-żmien, baqgħu mitfugħin fuq il-hidmiet tagħhom. Dawn kienu tas-Sagrament (imwaqqfa qabel mal-Isla saret parroċċa

Wiehed mill-aktar ritratti antiki li juri l-istatwa ta' Marija Bambina

fl-1581, għaliex fil-knisja ċkejtna ta' San Ġiljan, li f'dak iż-żmien kienet isservi ta' viċi parroċċa, kien hemm ferġha tal-Fratellanza tas-Sagrament imwaqqfa fil-Birgu, li minnu dak iż-żmien kienet tagħmel l-Isla), tal-Madonna tal-Karità (imwaqqfa fl-1615) u ta' San Karlu Borromeo (imwaqqfa fl-1620). F'dan iż-żmien ta' Ciappara, inholqot devozzjoni li, aktar tard, għaddiet f'idejn il-Fratellanza tal-Kurċifiss (imwaqqfa fl-1715). Fl-10 ta' Marzu 1640, l-Isqof Balaguer

5
mins

SLIEMA - VALLETTA

SLIEMA STRAND
TO VALLETTA (WATERPOLO PITCH)
TO SLIEMA STRAND

WINTER
01/11 to 31/05

SUMMER
01/06 to 31/10

SLIEMA	VALLETTA	SLIEMA	VALLETTA
06:45	07:00	06:45	07:00
07:15	07:30	07:15	07:30
07:45	08:00	07:45	08:00
08:15	08:30	08:15	08:30
08:45	09:00	08:45	09:00
09:15	09:30	09:15	09:30
09:45	10:00	09:45	10:00
10:15	10:30	10:15	10:30
10:45	11:00	10:45	11:00
11:15	11:30	11:15	11:30
11:45	12:00	11:45	12:00
12:15	12:30	12:15	12:30
12:45	13:00	12:45	13:00
13:15	13:30	13:15	13:30
13:45	14:00	13:45	14:00
14:15	14:30	14:15	14:30
14:45	15:00	14:45	15:00
15:15	15:30	15:15	15:30
15:45	16:00	15:45	16:00
16:15	16:30	16:15	16:30
16:45	17:00	16:45	17:00
17:15	17:30	17:15	17:30
17:45	18:00	17:45	18:00
18:15	18:30	18:15	18:30
18:45	19:00	18:45	19:00
19:15	19:30	19:15	19:30
		19:45	20:00
		20:15	20:30
		21:15	22:00
		23:00	23:30
		23:45	00:00

7
mins

VALLETTA - 3 CITIES

VALLETTA (LASCARIS)
TO THREE CITIES
TO VALLETTA (LASCARIS)

WINTER
01/11 to 31/05

SUMMER
01/06 to 31/10

COSPICUA	VALLETTA	COSPICUA	VALLETTA
06:30	06:45	06:30	06:45
07:00	07:15	07:00	07:15
07:30	07:45	07:30	07:45
08:00	08:15	08:00	08:15
08:30	08:45	08:30	08:45
09:00	09:15	09:00	09:15
09:30	09:45	09:30	09:45
10:00	10:15	10:00	10:15
10:30	10:45	10:30	10:45
11:00	11:15	11:00	11:15
11:30	11:45	11:30	11:45
12:00	12:15	12:00	12:15
12:30	12:45	12:30	12:45
13:00	13:15	13:00	13:15
13:30	13:45	13:30	13:45
14:00	14:15	14:00	14:15
14:30	14:45	14:30	14:45
15:00	15:15	15:00	15:15
15:30	15:45	15:30	15:45
16:00	16:15	16:00	16:15
16:30	16:45	16:30	16:45
17:00	17:15	17:00	17:15
17:30	17:45	17:30	17:45
18:00	18:15	18:00	18:15
18:30	18:45	18:30	18:45
19:00	19:15	19:00	19:15
		19:45	20:00
		20:35	20:50
		21:20	22:00
		23:00	23:15
		23:30	00:00

laqa' s-supplika ta' 12-il ċittadin mill-Isla li, bil-kunsens tal-Kappillan Ciappapa, waqqfu Sodalità tal-Erwieh tal-Purgatorju, bil-ħsieb li jaħdmu flimkien halli jiġbru bejniethom u mingħand in-nies biex isiru suffraġji għall-erwieh. Din issejthet ukoll Sodalità tal-Agunija.²⁰

L-istatwa tal-Bambina

Għal hafna snin, l-istatwa għażiża ta' Marija Bambina (ara ritratt f'paġna 61) baqgħet magħrufa bħala tal-Immakulata. Sa mill-1618, meta l-istatwa waslet fl-Isla b'mod xejn tas-soltu,²¹ il-qima u l-imħabba lejha ssoktaw jikbru dejjem iżjed.

Fi żmien il-Kappillan Ciappara, il-Fratellanza tal-Immakulata kienet għadha ma twaqqitx, imma t-twaqqif tagħha ma kienx fil-bogħod. L-Isqof Balaguer osserva li, lejn dik l-istatwa, kien hemm imħabba speċjali. Il-viżta pastorali tal-1637 hija xhieda tad-devozzjoni li baqgħet dejjem tiżdied.²²

Fi żmien il-kappillan Ciappara, il-knisja parrokkjali tal-Isla kienet għadha ma bdieth torganizza festa esterna b'rabta mat-8 ta' Settembru, nhar is-solennità liturgika ta' Marija Bambina. F'dak iż-żmien, kien għad jonqos madwar erbgħin sena għall-ewwel purċissjoni bl-istatwa artistika tal-Madonna.²³ Hu magħruf sewwa, iżda, li l-festa titulari tal-Isla u l-knisja parrokkjali nnifisha kienu marbutin mill-qrib ma' ġrajjet Malta Nisranija.

Il-knisja tal-Portu Salvu

Ix-xaqliba tal-knisja ta' Sidtna Marija tal-Portu Salvu, fi żmien il-Kappillan Ciappara, issuktat tikber fil-popolazzjoni. Għalhekk, hu ħassu fid-dmir li jgħin lil dawk li kienu jgħixu f'dik ix-xaqliba tal-Isla.

Maġenb l-imsemmija knisja, hu ppjana li jibni dar u jgħammarha bil-kumditajiet essenzzjali. Dan xtaq li jagħmlu bil-ħsieb li, għal xi granet, ikun jista' jmur jgħix fiha, iqaddes f'dik il-knisja u jgħallem il-katekiżmu lit-tfal li kienu jsibuha diffiċli jingħaqdu ma' dawk tal-parroċċa.²⁴

Sfortunatament, il-mewt ta' malajr, li ħasdet il-ħajja tal-kappillan, wasslet biex din id-dar ma tlestietx u l-hidma pastorali mixtieqa ma twettqitx.

Il-Kappillan Dun Mark Anton Ciappara li, tul l-aħħar snin ta' ħajtu, ftit li xejn kien tajjeb f'saħħtu, miet fit-18 ta' April 1644, meta kellu 64 sena.²⁵ Fil-parroċċa tal-Birgu kellu l-qabar ta' missieru u ommu. F'dak il-qabar tal-Birgu ġie midfun hu nnifsu.²⁶

Noti:

1 Il-predeċessor ta' Balaguer kien l-Isqof Baldasare Cagliares, mill-Belt Valletta, li miet fl-4 ta' Awwissu 1633. F'perjodu ta' episkopat vakanti, id-djoċesi tmexxiet mill-Inkwizitur Martin Alfieri. Il-Gran Mastru De Paule u l-Kunsill ipproponew lil Mikiel Balaguer li ġie nominat mill-Papa Urbanu VIII fit-12 ta' Frar 1635. (Bonnici, A. u Schiavone, M., *Minn Publu sa Pawlu*, Malta: 2007, p. 10)

2 Arkivju Parroċċa Birgu, *Liber Baptizatorium*, Vol. I, p. 84.

3 Borg, V., *Melita Sagra*, Vol. III, Malta: 2015, p. 278.

4 *Malta Government Gazette* 14083, p. 77.

5 Arkivju Arċiveskovili Malta (AAM), Reġistru tal-Ordinazzjonijiet Saċerdotali (1615-1618), p. 9-11.

6 *Ibid.*, p. 12.

7 *Ibid.*, p. 20.

8 *Ibid.*, p. 25.

9 Arkivju Parroċċa Senglea (APS), *Liber Defunctorum*, Vol. I, taht id-data tal-mewt.

10 L-erba' l-oħra kienu: Dun Cosma Talavera ta' 35 sena, Dun Salv Muscat ta' 30 sena, Dun Luqa Schembri ta' 28 sena u Dun Gwannbattista Gatt ta' 25 sena.

11 Dan it-tielet kappillan tal-Isla kellu jorbot ismu mal-wasla b'mod providenzjali tal-istatwa ta' Marija Bambina fl-1618.

12 Bonnici, A., *L-Isla: Fi Ġrajjet il-Bażilka Santwarju ta' Marija Bambina*, Vol. II, Malta: 1986, p. 23.

13 AAM, Visit. Balaguer, XIV, p. 216. Din kienet fost l-ewwel funzjonijiet li mexxa l-Isqof Balaguer wara l-għażla tiegħu bħala isqof ta' Malta, li seħħet fit-12 ta' Frar 1635 u eventwalment il-wasla tiegħu f'Malta lejn nofs Marzu.

14 APS, *Liber Baptizatorum*, Vol. I, p. 273 u Bonnici, A., *L-Isla: Fi Ġrajjet il-Bażilka-Santwarju ta' Marija Bambina*, Vol. II, Malta: 1986, p. 24.

15 Fl-1641 tissemma ċerta Virginia Rispolo li kienet ilha 22 sena tqassam l-ikel lill-fqar tal-Isla f'isem l-Ordni ta' San Ġwann.

16 Abela, Ġ. F., *Della Descrizione di Malta*, Malta: 1647, p. 377.

17 AAM, Visit. Balaguer, XIV, p. 260-266.

18 APS, *Liber Baptizatorum*, Vol. I, p. 274.

19 Bonnici, A., *L-Isla: Fi Ġrajjet il-Bażilka-Santwarju ta' Marija Bambina*, Vol. II, Malta: 1986, p. 24.

20 APS, *Compania dell'Agonia*, Documenti, p. 1.

21 Bonnici, A., *L-Isla: Fi Ġrajjet il-Bażilka-Santwarju ta' Marija Bambina*, Vol. I, Malta: 1981, p. 125-127.

22 AAM, Visit. Balaguer, XIII, p. 287.

23 Fir-relazzjoni tal-Viżta Pastorali li saret fl-Isla mill-Isqof Davide Cocco Palmieri fit-13 ta' Jannar 1686, jingħad li din l-istatwa kienet tinħareġ fil-purċissjoni tal-festa tal-Kunċizzjoni. Minn

dan id-dokument joħroġ ċar li l-istess statwa kienet tinħareġ ukoll fil-purċissjoni ta' nhar it-8 ta' Settembru, meta l-parroċċa kienet tiċċelebra il-festa titolari tat-Twelid tal-Madonna. Dan ifisser li, mhux iżjed tard mis-sena 1685, u żgur li bejn l-1680 u l-1685, fl-Isla bdiet issir il-purċissjoni tal-Vitorja bl-istatwa tal-Bambina. (AAM, Visit. Cocco Palmieri, XXIII, p. 102)

24 Bħalma dik il-knisja tal-Portu Salvu nbniel bl-ghajnuna speċjali ta' dawkl li jaqilghu l-ghixien tagħhom fuq il-baħar, hekk ukoll id-dar tal-kappillan bdiet tinbena b'ghajnuniet mogħtijin minnhom.

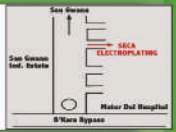
25 APS, *Liber Defunctorum*, Vol. I, p. 65.

26 Arkivju Parroċċa Birgu, *Liber Defunctorum*, Vol. II, p. 36. F'dan l-istess qabar, indifen Dun Ġwann Matthew Ciappara, li miet fis-16 ta' Ottubru 1637, fid-dar ta' huh l-Kappillan Dun Mark Anton. (APS, *Liber Defunctorum*, Vol. I, p. 41) Dun Ġwann Matthew tweled il-Birgu fit-12 ta' Settembru 1577. Minn Messina kiseb dottorati fil-Liġi Ċivili u f'dik l-Ekkleżjastika. Ircieva l-Ordni Sagri f'Malta fit-23 ta' Marzu 1602. Fil-25 ta' Awwissu 1603, inhatar kappillan tal-Matrici ta' Għawdex (sal-21 ta' Ġunju 1621) u, fl-istess sena, Vigarju Foranju għal Għawdex sal-1613. Fl-1629 inhatar assessur tal-Kurja ta' Għawdex u fis-sinodu tal-1620 inhatar eżaminatur sinodali u mħallef. (Borg, V., *Melita Sacra*, Vol. III, Malta: 2015, p. 278). □

SECA
Electroplating Ltd

Seca Electroplating Ltd., Ind. Estate, San Gwann (ex Menrad factory)
Tel: 2144 7000 Mob: 79447001 Email: secald@hotmail.com
FREE PICK UP & DELIVERY

San Gwann
Menrad Factory
SECA ELECTROPLATING
Rd. 101
Rd. 102
Rd. 103
Rd. 104
Rd. 105
Rd. 106
Rd. 107
Rd. 108
Rd. 109
Rd. 110
Rd. 111
Rd. 112
Rd. 113
Rd. 114
Rd. 115
Rd. 116
Rd. 117
Rd. 118
Rd. 119
Rd. 120
Rd. 121
Rd. 122
Rd. 123
Rd. 124
Rd. 125
Rd. 126
Rd. 127
Rd. 128
Rd. 129
Rd. 130
Rd. 131
Rd. 132
Rd. 133
Rd. 134
Rd. 135
Rd. 136
Rd. 137
Rd. 138
Rd. 139
Rd. 140
Rd. 141
Rd. 142
Rd. 143
Rd. 144
Rd. 145
Rd. 146
Rd. 147
Rd. 148
Rd. 149
Rd. 150
Rd. 151
Rd. 152
Rd. 153
Rd. 154
Rd. 155
Rd. 156
Rd. 157
Rd. 158
Rd. 159
Rd. 160
Rd. 161
Rd. 162
Rd. 163
Rd. 164
Rd. 165
Rd. 166
Rd. 167
Rd. 168
Rd. 169
Rd. 170
Rd. 171
Rd. 172
Rd. 173
Rd. 174
Rd. 175
Rd. 176
Rd. 177
Rd. 178
Rd. 179
Rd. 180
Rd. 181
Rd. 182
Rd. 183
Rd. 184
Rd. 185
Rd. 186
Rd. 187
Rd. 188
Rd. 189
Rd. 190
Rd. 191
Rd. 192
Rd. 193
Rd. 194
Rd. 195
Rd. 196
Rd. 197
Rd. 198
Rd. 199
Rd. 200
Rd. 201
Rd. 202
Rd. 203
Rd. 204
Rd. 205
Rd. 206
Rd. 207
Rd. 208
Rd. 209
Rd. 210
Rd. 211
Rd. 212
Rd. 213
Rd. 214
Rd. 215
Rd. 216
Rd. 217
Rd. 218
Rd. 219
Rd. 220
Rd. 221
Rd. 222
Rd. 223
Rd. 224
Rd. 225
Rd. 226
Rd. 227
Rd. 228
Rd. 229
Rd. 230
Rd. 231
Rd. 232
Rd. 233
Rd. 234
Rd. 235
Rd. 236
Rd. 237
Rd. 238
Rd. 239
Rd. 240
Rd. 241
Rd. 242
Rd. 243
Rd. 244
Rd. 245
Rd. 246
Rd. 247
Rd. 248
Rd. 249
Rd. 250
Rd. 251
Rd. 252
Rd. 253
Rd. 254
Rd. 255
Rd. 256
Rd. 257
Rd. 258
Rd. 259
Rd. 260
Rd. 261
Rd. 262
Rd. 263
Rd. 264
Rd. 265
Rd. 266
Rd. 267
Rd. 268
Rd. 269
Rd. 270
Rd. 271
Rd. 272
Rd. 273
Rd. 274
Rd. 275
Rd. 276
Rd. 277
Rd. 278
Rd. 279
Rd. 280
Rd. 281
Rd. 282
Rd. 283
Rd. 284
Rd. 285
Rd. 286
Rd. 287
Rd. 288
Rd. 289
Rd. 290
Rd. 291
Rd. 292
Rd. 293
Rd. 294
Rd. 295
Rd. 296
Rd. 297
Rd. 298
Rd. 299
Rd. 300
Rd. 301
Rd. 302
Rd. 303
Rd. 304
Rd. 305
Rd. 306
Rd. 307
Rd. 308
Rd. 309
Rd. 310
Rd. 311
Rd. 312
Rd. 313
Rd. 314
Rd. 315
Rd. 316
Rd. 317
Rd. 318
Rd. 319
Rd. 320
Rd. 321
Rd. 322
Rd. 323
Rd. 324
Rd. 325
Rd. 326
Rd. 327
Rd. 328
Rd. 329
Rd. 330
Rd. 331
Rd. 332
Rd. 333
Rd. 334
Rd. 335
Rd. 336
Rd. 337
Rd. 338
Rd. 339
Rd. 340
Rd. 341
Rd. 342
Rd. 343
Rd. 344
Rd. 345
Rd. 346
Rd. 347
Rd. 348
Rd. 349
Rd. 350
Rd. 351
Rd. 352
Rd. 353
Rd. 354
Rd. 355
Rd. 356
Rd. 357
Rd. 358
Rd. 359
Rd. 360
Rd. 361
Rd. 362
Rd. 363
Rd. 364
Rd. 365
Rd. 366
Rd. 367
Rd. 368
Rd. 369
Rd. 370
Rd. 371
Rd. 372
Rd. 373
Rd. 374
Rd. 375
Rd. 376
Rd. 377
Rd. 378
Rd. 379
Rd. 380
Rd. 381
Rd. 382
Rd. 383
Rd. 384
Rd. 385
Rd. 386
Rd. 387
Rd. 388
Rd. 389
Rd. 390
Rd. 391
Rd. 392
Rd. 393
Rd. 394
Rd. 395
Rd. 396
Rd. 397
Rd. 398
Rd. 399
Rd. 400
Rd. 401
Rd. 402
Rd. 403
Rd. 404
Rd. 405
Rd. 406
Rd. 407
Rd. 408
Rd. 409
Rd. 410
Rd. 411
Rd. 412
Rd. 413
Rd. 414
Rd. 415
Rd. 416
Rd. 417
Rd. 418
Rd. 419
Rd. 420
Rd. 421
Rd. 422
Rd. 423
Rd. 424
Rd. 425
Rd. 426
Rd. 427
Rd. 428
Rd. 429
Rd. 430
Rd. 431
Rd. 432
Rd. 433
Rd. 434
Rd. 435
Rd. 436
Rd. 437
Rd. 438
Rd. 439
Rd. 440
Rd. 441
Rd. 442
Rd. 443
Rd. 444
Rd. 445
Rd. 446
Rd. 447
Rd. 448
Rd. 449
Rd. 450
Rd. 451
Rd. 452
Rd. 453
Rd. 454
Rd. 455
Rd. 456
Rd. 457
Rd. 458
Rd. 459
Rd. 460
Rd. 461
Rd. 462
Rd. 463
Rd. 464
Rd. 465
Rd. 466
Rd. 467
Rd. 468
Rd. 469
Rd. 470
Rd. 471
Rd. 472
Rd. 473
Rd. 474
Rd. 475
Rd. 476
Rd. 477
Rd. 478
Rd. 479
Rd. 480
Rd. 481
Rd. 482
Rd. 483
Rd. 484
Rd. 485
Rd. 486
Rd. 487
Rd. 488
Rd. 489
Rd. 490
Rd. 491
Rd. 492
Rd. 493
Rd. 494
Rd. 495
Rd. 496
Rd. 497
Rd. 498
Rd. 499
Rd. 500
Rd. 501
Rd. 502
Rd. 503
Rd. 504
Rd. 505
Rd. 506
Rd. 507
Rd. 508
Rd. 509
Rd. 510
Rd. 511
Rd. 512
Rd. 513
Rd. 514
Rd. 515
Rd. 516
Rd. 517
Rd. 518
Rd. 519
Rd. 520
Rd. 521
Rd. 522
Rd. 523
Rd. 524
Rd. 525
Rd. 526
Rd. 527
Rd. 528
Rd. 529
Rd. 530
Rd. 531
Rd. 532
Rd. 533
Rd. 534
Rd. 535
Rd. 536
Rd. 537
Rd. 538
Rd. 539
Rd. 540
Rd. 541
Rd. 542
Rd. 543
Rd. 544
Rd. 545
Rd. 546
Rd. 547
Rd. 548
Rd. 549
Rd. 550
Rd. 551
Rd. 552
Rd. 553
Rd. 554
Rd. 555
Rd. 556
Rd. 557
Rd. 558
Rd. 559
Rd. 560
Rd. 561
Rd. 562
Rd. 563
Rd. 564
Rd. 565
Rd. 566
Rd. 567
Rd. 568
Rd. 569
Rd. 570
Rd. 571
Rd. 572
Rd. 573
Rd. 574
Rd. 575
Rd. 576
Rd. 577
Rd. 578
Rd. 579
Rd. 580
Rd. 581
Rd. 582
Rd. 583
Rd. 584
Rd. 585
Rd. 586
Rd. 587
Rd. 588
Rd. 589
Rd. 590
Rd. 591
Rd. 592
Rd. 593
Rd. 594
Rd. 595
Rd. 596
Rd. 597
Rd. 598
Rd. 599
Rd. 600
Rd. 601
Rd. 602
Rd. 603
Rd. 604
Rd. 605
Rd. 606
Rd. 607
Rd. 608
Rd. 609
Rd. 610
Rd. 611
Rd. 612
Rd. 613
Rd. 614
Rd. 615
Rd. 616
Rd. 617
Rd. 618
Rd. 619
Rd. 620
Rd. 621
Rd. 622
Rd. 623
Rd. 624
Rd. 625
Rd. 626
Rd. 627
Rd. 628
Rd. 629
Rd. 630
Rd. 631
Rd. 632
Rd. 633
Rd. 634
Rd. 635
Rd. 636
Rd. 637
Rd. 638
Rd. 639
Rd. 640
Rd. 641
Rd. 642
Rd. 643
Rd. 644
Rd. 645
Rd. 646
Rd. 647
Rd. 648
Rd. 649
Rd. 650
Rd. 651
Rd. 652
Rd. 653
Rd. 654
Rd. 655
Rd. 656
Rd. 657
Rd. 658
Rd. 659
Rd. 660
Rd. 661
Rd. 662
Rd. 663
Rd. 664
Rd. 665
Rd. 666
Rd. 667
Rd. 668
Rd. 669
Rd. 670
Rd. 671
Rd. 672
Rd. 673
Rd. 674
Rd. 675
Rd. 676
Rd. 677
Rd. 678
Rd. 679
Rd. 680
Rd. 681
Rd. 682
Rd. 683
Rd. 684
Rd. 685
Rd. 686
Rd. 687
Rd. 688
Rd. 689
Rd. 690
Rd. 691
Rd. 692
Rd. 693
Rd. 694
Rd. 695
Rd. 696
Rd. 697
Rd. 698
Rd. 699
Rd. 700
Rd. 701
Rd. 702
Rd. 703
Rd. 704
Rd. 705
Rd. 706
Rd. 707
Rd. 708
Rd. 709
Rd. 710
Rd. 711
Rd. 712
Rd. 713
Rd. 714
Rd. 715
Rd. 716
Rd. 717
Rd. 718
Rd. 719
Rd. 720
Rd. 721
Rd. 722
Rd. 723
Rd. 724
Rd. 725
Rd. 726
Rd. 727
Rd. 728
Rd. 729
Rd. 730
Rd. 731
Rd. 732
Rd. 733
Rd. 734
Rd. 735
Rd. 736
Rd. 737
Rd. 738
Rd. 739
Rd. 740
Rd. 741
Rd. 742
Rd. 743
Rd. 744
Rd. 745
Rd. 746
Rd. 747
Rd. 748
Rd. 749
Rd. 750
Rd. 751
Rd. 752
Rd. 753
Rd. 754
Rd. 755
Rd. 756
Rd. 757
Rd. 758
Rd. 759
Rd. 760
Rd. 761
Rd. 762
Rd. 763
Rd. 764
Rd. 765
Rd. 766
Rd. 767
Rd. 768
Rd. 769
Rd. 770
Rd. 771
Rd. 772
Rd. 773
Rd. 774
Rd. 775
Rd. 776
Rd. 777
Rd. 778
Rd. 779
Rd. 780
Rd. 781
Rd. 782
Rd. 783
Rd. 784
Rd. 785
Rd. 786
Rd. 787
Rd. 788
Rd. 789
Rd. 790
Rd. 791
Rd. 792
Rd. 793
Rd. 794
Rd. 795
Rd. 796
Rd. 797
Rd. 798
Rd. 799
Rd. 800
Rd. 801
Rd. 802
Rd. 803
Rd. 804
Rd. 805
Rd. 806
Rd. 807
Rd. 808
Rd. 809
Rd. 810
Rd. 811
Rd. 812
Rd. 813
Rd. 814
Rd. 815
Rd. 816
Rd. 817
Rd. 818
Rd. 819
Rd. 820
Rd. 821
Rd. 822
Rd. 823
Rd. 824
Rd. 825
Rd. 826
Rd. 827
Rd. 828
Rd. 829
Rd. 830
Rd. 831
Rd. 832
Rd. 833
Rd. 834
Rd. 835
Rd. 836
Rd. 837
Rd. 838
Rd. 839
Rd. 840
Rd. 841
Rd. 842
Rd. 843
Rd. 844
Rd. 845
Rd. 846
Rd. 847
Rd. 848
Rd. 849
Rd. 850
Rd. 851
Rd. 852
Rd. 853
Rd. 854
Rd. 855
Rd. 856
Rd. 857
Rd. 858
Rd. 859
Rd. 860
Rd. 861
Rd. 862
Rd. 863
Rd. 864
Rd. 865
Rd. 866
Rd. 867
Rd. 868
Rd. 869
Rd. 870
Rd. 871
Rd. 872
Rd. 873
Rd. 874
Rd. 875
Rd. 876
Rd. 877
Rd. 878
Rd. 879
Rd. 880
Rd. 881
Rd. 882
Rd. 883
Rd. 884
Rd. 885
Rd. 886
Rd. 887
Rd. 888
Rd. 889
Rd. 890
Rd. 891
Rd. 892
Rd. 893
Rd. 894
Rd. 895
Rd. 896
Rd. 897
Rd. 898
Rd. 899
Rd. 900
Rd. 901
Rd. 902
Rd. 903
Rd. 904
Rd. 905
Rd. 906
Rd. 907
Rd. 908
Rd. 909
Rd. 910
Rd. 911
Rd. 912
Rd. 913
Rd. 914
Rd. 915
Rd. 916
Rd. 917
Rd. 918
Rd. 919
Rd. 920
Rd. 921
Rd. 922
Rd. 923
Rd. 924
Rd. 925
Rd. 926
Rd. 927
Rd. 928
Rd. 929
Rd. 930
Rd. 931
Rd. 932
Rd. 933
Rd. 934
Rd. 935
Rd. 936
Rd. 937
Rd. 938
Rd. 939
Rd. 940
Rd. 941
Rd. 942
Rd. 943
Rd. 944
Rd. 945
Rd. 946
Rd. 947
Rd. 948
Rd. 949
Rd. 950
Rd. 951
Rd. 952
Rd. 953
Rd. 954
Rd. 955
Rd. 956
Rd. 957
Rd. 958
Rd. 959
Rd. 960
Rd. 961
Rd. 962
Rd. 963
Rd. 964
Rd. 965
Rd. 966
Rd. 967
Rd. 968
Rd. 969
Rd. 970
Rd. 971
Rd. 972
Rd. 973
Rd. 974
Rd. 975
Rd. 976
Rd. 977
Rd. 978
Rd. 979
Rd. 980
Rd. 981
Rd. 982
Rd. 983
Rd. 984
Rd. 985
Rd. 986
Rd. 987
Rd. 988
Rd. 989
Rd. 990
Rd. 991
Rd. 992
Rd. 993
Rd. 994
Rd. 995
Rd. 996
Rd. 997
Rd. 998
Rd. 999
Rd. 1000

Belt Vittoriosa | FESTA SAN LAWRENZ 2025 | 65

ST. KILLIANS
CANDLE BURNING SYSTEM
THE LIGHT OF THE WORLD

ST. KILLIANS MALTA

Tel: 21 461 320 | Email: info@allchemmalta.com | Visit: www.saintkillians.com

Coronation Candles, Allchem Ltd. BLB 45A, Bulebel Industrial Estate, Zejtun, Malta

CAFE DU BRAZIL

The sign of good taste..!

1, Pjazza Belt Rebbieha, Birgu | 99957997
Open Monday to Sunday 7.00am - 7pm

Malta bi tliet Kardinali, tnejn minnhom mill-Birgu

Meta tqis li l-Knisja f'Malta twaqqfet mill-bidu nett tal-Kristjaneżmu mill-Appostlu tal-Ġnus, Ruma wriet ċerta xehħa ma' Malta fejn jidhol il-kappell Kardinalizju. Għax l-ewwel darba li Ruma hasbet fina kien kważi 'l fuq minn mitejn sena ilu bl-ewwel hatra ta' Kardinal Malti.

Dwar l-aħħar żewġ Kardinal Maltin ha nikteb kif nafhom jien, iżda dwar l-ewwel wiehed se ngħid x'sibt f'xi kotba storiċi.

Il-Kardinal Fabrizio Sceberras Testaferrata (1757-1843)

Nixtieq nibda b'din in-nota storika li kitibli apposta l-istoriku Vittoriosan tal-parroċċa San Lawrenz, George Agius, dwar il-post tat-twelid ta' Fabrizio: hux fil-Birgu jew fil-Belt Valletta. Hu kiteb hekk:

"Il-Kardinal Fabrizio Sceberras Testaferrata (1758-1843) kien l-ewwel Malti li ġie mahtur Kardinal tal-Knisja Kattolika. Dan il-Kardinal għandu rabta kbira mal-Belt Vittoriosa, tant li għal hafna snin kien mifhum li twieled u tghammed fil-Birgu. Għalkemm hu fatt magħruf u ippruvat li hu kellu rabta qawwija mal-Belt Vittoriosa, b'mod speċjali mal-Parroċċa ta' San Lawrenz, jirriżulta iżda li r-registrazzjoni tal-magħmudija tiegħu tinsab fir-registri tal-Kollegġjata ta' San Pawl tal-Belt Valletta.

Minkejja dan, xi wħud isostnu li hemm probabbilità kbira li ommu kienet wellditu għand oħtha, is-sinjura Bettina Dorell, fil-palazz tagħha li jinsab hdejn il-Knisja ta'

Palazzo Bettina fi Triq San Ġorġ, il-Birgu: fejn twieled il-Kardinal Sceberras Testaferrata fl-1758

San Lawrenz. Kemm jekk twieled fil-Birgu u tghammed il-Belt, kif ukoll jekk it-twelid u l-magħmudija tiegħu sehhew il-Belt Valletta, ma tistax tiġi miċhuda r-rabta mill-qrib li dan kellu ma' din il-Belt storika — saħansitra wahda mit-toroq tagħha hija msemmija għalih.

Fost il-fatti storiċi li jorbtu lill-Kardinal mal-Birgu nsibu li ommu, Lucrezia Dorell, kienet Vittoriosana, u ż-żwieġ tagħha ma' Pasquale Sceberras Testaferrata sehh fil-knisja parrokkjali ta' San Lawrenz. Jirriżulta wkoll li fl-ewwel snin din il-familja kienet toqgħod f'din il-Belt, u l-magħmudija tal-ewwel wild tagħhom, Antonio, hija registrata fir-registri tal-parroċċa tal-Birgu.

***Il-Kumitat u l-membri
taċ-Ċentru Laburista tal-Birgu jixtiequ
jawguraw il-festa t-tajba lil kulhadd***

***Ċentru Laburista
Misraħ ir-Rebħa Vittoriosa***

***Il-Kumitat u l-membri
tal-Każin Nazzjonalista tal-Birgu
jixtiequ jawguraw
il-festa t-tajba lil Vittoriosani kollha***

***Każin Nazzjonalista
Triq Desain - Vittoriosa***

Il-Kardinal Prospero Grech OSA (1925-2019)

Johroġ biċ-ċar ukoll, li anke meta kiber u kien 'il bogħod minn xtutna, Fabrizio baqa' f'kuntatt mal-parroċċa tal-Birgu. Dan johroġ mill-korrispondenza li tinsab fl-Arkivju tal-Kollegġjata bejn il-Kardinal u l-parroċċa. Din l-affinità qawwija bejn il-Kardinal u l-Belt Vittoriosa dehret biċ-ċar meta dan inhatar Kardinal — dan nafuh għaliex fil-memorji li halla miktuba l-Prepostu Dun Lawrenz Lanzon, li kien kontemporanju tiegħu, insibu referenza għall-festi kbar li saru fil-Birgu biex jiċċelebraw din il-ħatra tal-ewwel Malti li sar Kardinal.”

Il-Kardinal Fabrizio kien prelat li għamel gieħ lil pajjiżna bil-bosta karigi li kellu f'Ruma. Meta kiber qabad ir-rotta għas-saċerdozju fejn għamel l-istudju tiegħu fil-*Collegio Clementino* f'Ruma u fl-Università *La Sapienza* f'Ruma wkoll. Fl-istess sena li qaddes ġie appuntat Arċisqof titolari ta' Berita. Sar Nunzju tal-Iżvizzera u Segretarju

għall-Kongregazzjoni tal-Isqfijiet.

Ta' 59 sena ġie nnominat Kardinal mill-Papa Piju VII. Il-Kardinal Sceberras Testaferrata ħa sehem fi tliet Konklavi u hu kien papabbli. Dawn kienu fl-1823 u ġie elett il-Papa Ljun XII, fl-1829 u ġie elett il-Papa Piju VIII, u fit-tielet wieħed fl-1831 u ġie elett il-Papa Gregorju XVI.

Il-Kardinal Testaferrata miet nhar it-3 t'Awwissu 1843, fl-età ta' 86 sena u ndifen fil-Katidral tiegħu ta' Senigallia. Hawn Malta, fil-Katidral tal-Imdina, insibu monument sabiħ tiegħu li jfakkar lil dan il-Prelat illustri Malti.

Il-Kardinal Prospero Grech OSA (1925-2019)

Il-Kardinal Prospero Grech OSA tweled il-Birgu fl-24 ta' Diċembru 1925 u nġhata l-isem ta' Stanley. Tgħammed fil-knisja Kollegġjata ta' San Lawrenz. Meta kien għadu

BROWNS+YOU

TRANSFORM YOUR BODY

WITH ADVANCED
TECHNOLOGY

- ✓ FAT REDUCTION
- ✓ BODY SHAPING
- ✓ PIGMENTATION ISSUES
- ✓ MUSCLE TONING
& DEFINITION

brown's

  BrownsPharma
www.browns.pharmacy

KALKARA 2180 7740
kalkara@brownspharmacy.eu

żagħżuġh kien *gunner* mar-Royal Malta Artillery u kienet hawn li nibtet l-ħbiberija kbira bejnu u bejn zijuwi Carmelo Gatt (is-Sir Gatt) li aktar tard kien għalliem għal numru ta' snin fl-iskola primarja tal-Birgu.

Mill-Birgu, Stanley daħal patri mal-patrijiet Agostinjani u ha l-isem ta' Prospero. Il-Birgu kien ta bosta vokazzjonijiet Agostinjani u kien hawn fil-kunvent ta' San Mark ir-Rabat li lill-Patri Prospero sirt nafu personalment. Jien ukoll kont dħalt Agostinjan fl-1964 u meta Patri Prospero kien jiġi bil-vaganzi minn Ruma, kien jiġi jkellimna lilna l-istudenti fil-kunvent tar-Rabat. Konna niġġennu nisimghuh għax barra li kien enċiklopedija ambulanti ta' għerf, kellu sens kbir ta' umoriżmu fit-taħdit tiegħu.

Billi l-Papa Benedettu XVI (ħabib kbir tiegħu) għamlu Kardinal fl-2012, kien ġie kkonsagrat Isqof mill-Arcisqof Mons Pawlu Cremona OP. Wara l-quddiesa kont mistieden għar-reception fil-kunvent ta' Santu Wistin, il-Belt. Hemmhekk qgħadt nitkellem miegħu dwar il-Birgu ta' tfulitu u l-ħbiberija li kellu maz-ziju Karm. Meta staqsejtu fejn twieled, hu qalli li f'dar quddiem il-Palazz tal-Inkwizitur, ftit 'l isfel mil-Lunzjata. Id-dar iġġarrfet fi żmien il-gwerra u mbaġħad marru joqoġhdu fi Triq Santa Skolastika fejn il-Abbatija.

Patri Prospero kien magħruf ħafna għall-għerf tiegħu. Il-Kardinal Josef Ratziger – li kien iħobb ħafna l-istudji Bibbliċi u l-istudji dwar Missirijiet il-Knisja (Patroloġija) - kien bosta drabi jiehū pariri dwar dawn iż-żewġ suġġetti mingħand Patri Prospero.

Meta miet nhar it-30 ta' Diċembru 2019, sarlu l-funeral ġol-Bażilika ta' San Pietru. Wara nġib Malta u sarlu funeral kbir fil-knisja ta' San Lawrenz. Hu ma riedx jindifen fil-Katidral tal-Imdina, imma ma' hutu l-patrijiet Agostinjani fiċ-ċimiterju ta' Marija Addolorata.

Xi ġimgha wara li ndifen kont il-Birgu,

il-Ħadd filgħodu, meta ġew riekba s-Slaten Maġi. Iltqajt mas-Sindku John Boxall u għidtlu biex insemmu triq għall-Kardinal Grech. Kellna diskussjoni interessanti u jien għamiltu suġġerimenti fejn tista' tissemma' triq għalih. Talabni nikteblu email bis-suġġeriment tiegħi biex iressaqha lill-Kunsill. Eventwalment il-Kunsill aċċetta l-proposta tiegħi u fi ftit jiem wara nibtet Triq il-Kardinal Prospero Grech OSA.

Il-Kardinal Mario Grech (1957 -)

Il-Kardinal Mario Grech twieled il-Qala, Għawdex, fl-20 ta' Frar 1957. Aktar 'il quddiem il-familja tiegħu marret toqġhod f'Ta' Kercem, fejn għadhom hemm sal-lum il-ġurnata.

welbee's

supermarket

Welbee's Shoreline

Opening Hours

Mon - Thur: 08:30-20:00

Fri - Sat: 08:30-21:30

Sun: 08:30 - 20:00

+356 2093 4111

shoreline@welbees.mt

NOW WITH BIGGER CASHBACK* OFFERS

SPEND €50

€3

CASHBACK

SPEND €100

€8

CASHBACK

SPEND €150

€11

CASHBACK

SPEND €200

€16

CASHBACK

EVERY OTHER €100 GET +€8 CASHBACK

sliema - balluta - mellieħa
naxxar - st.julian's - st.venera
paceville - qawra - campus hub - shoreline mall

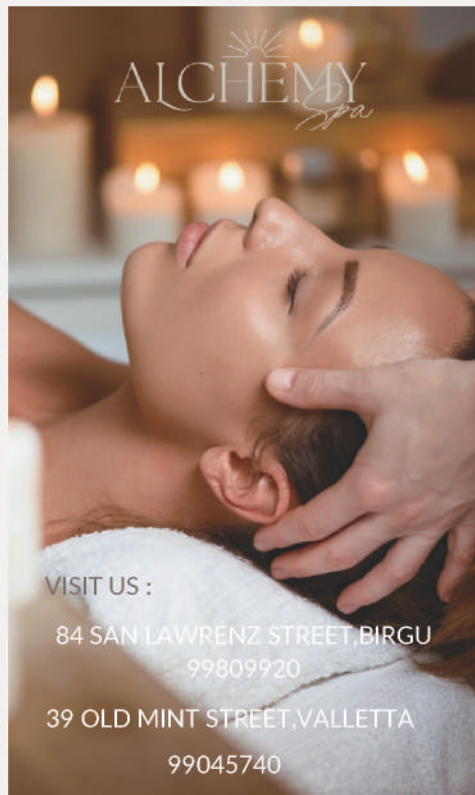
Lill-Kardinal Grech sirt nafu f'dik il-ġimgha li ġie Malta l-Papa Ġwanni Pawlu II f'Mejju fl-1990. Billi jien għal dik iż-żjara tal-Papa kont segretarju tal-PRO tal-Kurja, Charles Buttigieg, tlajna flimkien Għawdex halli naraw fejn waslu t-tnejn għall-quddies li kienet se ssir mill-Papa f'Ta' Pinu. Kien ġie għalina l-Imġarr Dun Mario Grech li kien is-Segretarju Pastoral ta-Djoċesi Għawdxija. Kien bniedem li persuntu u l-manjeri tiegħu jolqtuk mill-ewwel. Qagħad idawwarna mal-pjazza Ta' Pinu, jikteb il-problemi li Charles u jien bdejna naraw li jistgħu jinqalghu.

Aktar 'il quddiem, meta sar Isqof, il-Grupp Familji Nsara ta' Santa Venera – li jien membru fih – qattajna nofstanhar miegħu fis-Seminarju, fejn iddiskutejna miegħu l-problemi tal-familji Maltin u Għawdxin. Dan kien żmien fejn hafna kienu jistennew il-kelma tal-Isqof Grech għax ma kellux kantunieri fit-tweġib li kien jagħti!

Il-Papa Frangisku kien għamlu Kardinal wara li kien semgħu jintervieni fis-Sinodu tal-Isqfijiet u baqa' impressjonat hafna bl-interventi tiegħu li kien għamel dakinhar. Mons Grech kien jinsab Lourdes mal-familja tiegħu meta hin bla waqt irċieva telefonata mill-Papa stess, li qallu li xtaq ikellmu wara li jtemm iż-żjara tiegħu f'Lourdes.

Meta mar il-Vatikan, Papa Frangisku hatru Pro-Segretarju tas-Sinodu tal-Isqfijiet u sena wara sar is-Segretarju Ġenerali tal-istess Sinodu, liema kariga normalment tkun okkupata minn pozzizzjoni ta' Kardinal. Din hi kariga importanti hafna, għaliex is-Sinodu tal-Isqfijiet għandu rwol importanti hafna fir-riformi li jsiru fi hdan il-Knisja.

Il-Kardinal Mario Grech ha sehem fl-aħħar Konklaui li fihom ġie elett il-Kardinal Robert Francis Provost bħala l-Papa Ljun XIV. Il-Papa f'it jiem wara kkonferma l-kariga tal-Kardinal Malti fi hdan is-Sinodu. ◻

ALCHEMY
Spa

FACIAL TREATMENTS—
TARGETED FACIALS
MASSAGES
LASH AND EYEBROWS
HANDS AND FEET RITUALS
RITUAL DAY PACKAGES

BOOK HERE

A LUXURIOUS ESCAPE IN THE HEART
OF BIRGU AND VALLETTA

ĠNIEN FUQ IL-GLAŻIŻ

FIL-BIRGU

picnic area

park tal-klieb

logħob għat-tfal

miġjub lilkom minn

WASTESERV

Armar ġdid u restawr għall-festa 2025

Sena wara oħra dan l-artiklu nibdieh bil-kelma 'wasalna' jew bil-frazi 'għaddiet sena'! Hu minnu, u alla hares ma jkunx hekk, għax ma tasalx festa oħra, iżda meta jasal iż-żmien tal-festa u verament tkun għaddiet sena, tirrealizza kemm iż-żmien għadda malajr u miegħu kemm sar xogħol u ġieli wkoll, kemm għad baqa' xi jsir sakemm proprju nibdew niċċelebraw il-festa! Bla dubju li kienet sena oħra impenjattiva, bla nifs, bla waqfien u fuq kollox għamilna kulma flahna u sa fejn stajna. Qed ngħid hekk għax ir-realtà tal-lum hija ferm differenti għal kulhadd, anki minn kif kont jien erbatax-il sena ilu meta ħadt f'idejja l-koordinament tal-armar tal-festa. Apparti l-istudji li kelli matul is-snin, moħħi kien jaħseb u jhewden biss fuq haġa waħda, il-festa. Illum is-sitwazzjoni hi differenti, il-ħsieb tal-festa qatt ma naqas, iżda xorta waħda il-ħajja m'għadhiex kif kienet qabel. Il-volontarjat naqas, dan mhux sigriet, jinħass f'kull qasam fil-Birgu, iktar u iktar meta tqis li l-popolazzjoni tal-lokalità tagħna dejjem tonqos u għandna lokalità b'għadd ta' għaqdiet attivi. Għaldaqstant, iva, hdimna kemm flahna, sena shiħa, iżda hdimna sa fejn stajna, sa fejn laħhaqna u fuq kollox, sa fejn ippermettew il-finanzi li fuq kollox huma l-aktar haġa importanti fl-organizzazzjoni tal-festa.

Bħalma nagħmel kull sena, se nagħti ħarsa lejn ix-xogħol li sar mill-Kumitat Festi Esterni San Lawrenz, l-organizzatur tal-festi esterni, li bil-koordinament tal-membri tal-kumitat u numru ta' volontiera oħra, hejjejna u wettaqna programm ta' armar ġdid u iehor restawrat, għall-festa titolari tal-patron tagħna San Lawrenz.

Investiment ta' maħzen ġdid għall-armar

Qabel ma nsemmi x-xogħol kollu li sar, nixtieq nirreferi għall-maħzen il-ġdid tal-armar tal-festa li hu fil-Mandraġġ, u li hu l-ewwel proprjetà mixtrija tal-Kumitat tal-Festa. Dan hu investiment li fl-istorja tal-festa qatt ma sar. Dhalna għal din ir-responsabbiltà, kemm biex inhaffu x-xogħol, kif ukoll biex naħsbu għal dawk ta' warajna, li nittamaw dejjem li jkun hemm ! Post iehor kif jixraq, biex naħznu l-armar matul is-sena filwaqt li nnaqqsu t-tbatija li jġibu magħhom l-imħażen l-oħra. Għaldaqstant tifhmu li din ma kinitx ċajta biex matul is-sena tiffinanzja dan l-investiment, filwaqt li trid taħseb għall-fondi biex issir il-festa, bħalma dejjem saret, filwaqt li tkopri wkoll ix-xogħol ġdid u restawrat li jsir matul is-sena.

Minn hawn niehu l-okkażjoni biex niringrazzja lill-kaxxier Glenn Agius tal-impenn tiegħu f'din il-biċċa xogħol delikata, kemm tax-xiri ta' din il-proprjetà, kif ukoll tal-immangjar tajjeb tal-finanzi. Grazzi wkoll lill-Arċipriet Dun Karm Busuttill u lil Fr John Avellino li wara li fehmu l-bżonn ta' dan l-investiment, sibnihom warajna biex din il-ħolma issa saret realtà ! Grazzi wkoll lil Vittoriosani kollha, kif ukoll diversi persuni u għaqdiet li offrew donazzjoni b'risq dan l-investiment waqt il-maratona li saret fil-Youth Centre fl-aħħar ta' Mejju.

Kolonni

- ☐ Restawr tal-kolonna ta' San Lawrenz tal-Erwieħ
- ☐ Turgien ġodda u restawrati
- ☐ Skultura ġdida
- ☐ Restawr iehor

AMABILE GALEA & SONS LTD

CONTRACTORS OF IRON & ALUMINIUM WORKS

T: 2182 4287 E: galeaamabile@gmail.com FB: Amabile Galea & Sons Ltd.
amabilegalea.com

Waqt l-iffirmar tal-konvenju li għandu jwassal biex il-Kumitat tal-Festa jkollu mahżen ġdid

Għaddew hmistax-il sena mill-2010. Dik kienet is-sena li bdejna nirrestawraw l-injam ftit ftit. Din is-sena rgajna bdejna ciklu ġdid u rgajna bdejna minn fejn tlaqna. Bdejna bir-restawr tal-kolonna ta' San Lawrenz tal-Erwieh, li mis-sena l-oħra, bdejna narmawha fuq is-suq tal-hut (Triq il-Foss). Grazzi għal Adrian Saliba, li minn hawn tassew niringrazzjah għax-xogħol siewi li wettaq din is-sena fuq kull biċċa injam li dorna, hadem targa u zokklatura ġdida għal din il-kolonna, filwaqt li l-kumplement, ġie restawrat kif suppost. Wara li trangaw il-ħsarat kollha, Sandro Schembri rhamaha u Roderick Busuttil indura bid-deheb il-kolonna. Apparti minn hekk, Adrian dar ukoll diversi turgien u kolonni li kellhom il-ħsarat. L-istess sar fuq it-turgien tal-Pjazza, dawk tal-kolonni ġew invellati mill-ġdid filwaqt li tat-trufej inħadmu kollha ġodda bix-xogħol kollu jsir minn Richard Agius. Għall-armi tat-trufej ta' Triq Nestu Laiviera, saret skultura ġdida tal-injam mill-iskultur Joe Siggiewi. Dawn kollha se jgħibu fuqhom is-simbolu tal-PAX. Din is-sena komplejna wkoll bix-xogħol fuq l-iskultura tal-kolonni ta' Triq il-Mina l-Kbira. Grazzi għal Lionel Cassar u Kris Brincat li daru mill-ġdid din

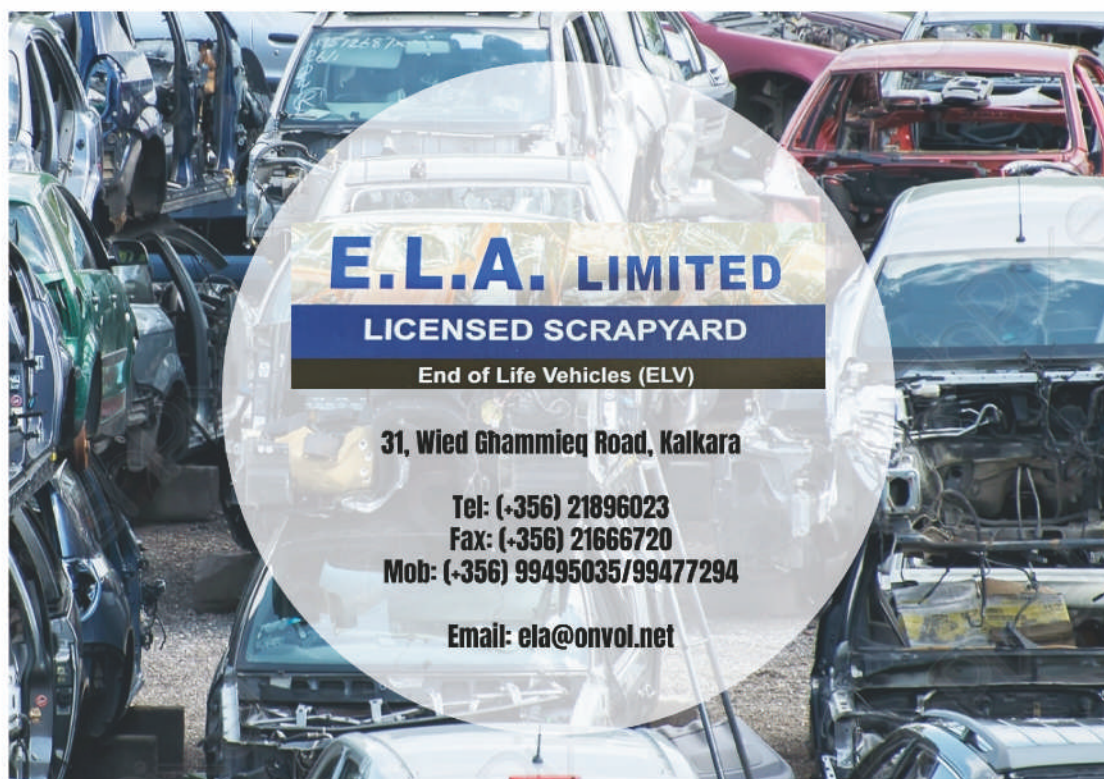
Il-kolonna ta' San Lawrenz tal-Erwieh restawrata l-iskultura u b'hekk għaddiet għall-induratura bid-deheb minn Pawlu Borg Cardona u wara għall-isfimumar minn Christian Galea. Nixtieq niringrazzja lil Alex Gatt li wahhal ukoll din

**BUILDING CONTRACTORS,
PLANT FOR HIRE**

- Cranes • Bobcats
- Tower Ladders
- Mini Skips
- Concrete mixer
with High Up

Mob: 9949 9623
Email: paul.ciliabros@gmail.com

E.L.A. LIMITED
LICENSED SCRAPYARD
End of Life Vehicles (ELV)

31, Wied Ghammieq Road, Kalkara

Tel: (+356) 21896023
Fax: (+356) 21666720
Mob: (+356) 99495035/99477294

Email: ela@onvol.net

Wahda miż-żewġ pitturi l-godda għall-bandalori ta' Wesghat il-Kollegġjata

I-iskultura mal-kolonna biex b'hekk nistgħu ngħidu li dan il-proġett issa huwa konkluz. Nirringrazzja wkoll lil Toni Farrugia, li din is-sena sfuma parti mill-iskultura tal-kolonna ta' Triq San Filippu u żebagħ mill-ġdid l-armi li jehlu mal-faċċata tal-knisja. Grazzi wkoll lill-artist Vittoriosan Andrew Bugeja tax-xogħol u l-ghajnuna li nsibu minghandu matul is-sena f'diversi affarijiet li jkollna bżonn.

Pavaljuni, bandalori u pitturi

- ☐ 9 pavaljuni Triq Hilda Tabone
- ☐ 6 pavaljuni Triq San Duminku
- ☐ 5 pavaljuni Triq il-Kwartier
- ☐ 2 pitturi għal Wesghat il-Kollegġjata
- ☐ Bnadar kbar godda

Din is-sena se nkunu qed inżanznu wkoll numru ta' pavaljuni godda. Radd ta' ħajr misthoqq lil Joseph Schembri, Ruth u Ivan Zammit, Cameroon Cachia u Luca Vassallo Jeffries li ħadmu fuq dan ix-xogħol mit-tfassil sal-armar tagħhom fil-pipijiet! Fuq disinn ta' Jeremy Cachia, saru 9 pavaljuni godda għal Triq Hilda Tabone bl-isfumar tagħhom

qed isir minn Redrian Micallef. Inħadmu 6 pavaljuni godda għal Triq San Duminku, disinn ta' Silvio Pace bl-isfumar ta' George Spiteri Galan u 5 pavaljuni godda għal Triq il-Kwartier, disinn ta' Emmanuel Buhagiar li għamel fl-1954. Żgur li dan tal-aħħar se jgħib nostalgija għal ħafna partitarji għaliex dan id-disinn kien intuża għall-pavaljuni li kienu fi Triq Hilda Tabone u Triq San Filippu. Illum qed nerġgħu nużaw dan id-disinn mill-isbaħ mhux biex ma ngħibux disinn ġdid, imma għax tassew għandna biex niftaħru li kellna surmastijiet mill-Birgu li fil-passat ħargu b'dawn id-disinji ċelebri meta festi oħra madwar Malta ma kellhom xejn ħlief għal pavaljuni kull kulur, bi ffit drapp meħjut ma' xulxin. Għaldaqstant, qed nerġgħu nagħtu l-ħajja lil dawn id-disinji biex ma jintilfux u jibqgħu sinonimi mal-festa tagħna. Din is-sena se jaslu wkoll iż-żewġ pitturi ta' San Stiefnu u San Bartilmew għall-bandalori ta' Wesghat il-Kollegġjata xogħol il-Kav Paolo Camilleri Cauchi. Nittamaw ukoll li din is-sena jkollna wkoll aktar pitturi mill-aħħar erbġha li fadal tal-bandalori tal-Pjazza tal-Birgu, xogħol Adonai Camilleri Cauchi. Ma' dan ix-xogħol kollu, tkompla wkoll l-isfumar ta' diversi pavaljuni u bandalori, kif ukoll l-armi tal-bnadar tat-trufej ta' Triq San Lawrenz u taz-zuntier tal-knisja li din is-sena saru godda.

Bnadar u liedna

- ☐ Bnadar godda għall-arblu l-kbir
- ☐ Bnadar għas-swar u l-knejjes
- ☐ Liedna ġdida

Sabiex inkomplu nżidu mal-ghażla tal-bnadar tal-arblu l-kbir, saret bandiera kbira tar-religjon u oħra ta' Malta, xogħol Andrew Zarb, Joe Galea u Christian Galea. Tajjeb ukoll inżidu li din is-sena nxtraw ħbula godda għall-arblu l-kbir u l-boma, spiża oħra li ma kinitx zghira! Saret ukoll bandiera ġdida tal-pittura għal fuq l-uffiċċju tal-festa u tnejn oħra għall-festa għal fuq il-knisja. Dawn il-bnadar tpittru minn Toni l-Buxa. Ma dawn kollha, saru wkoll numru ta' bnadar sekondarji għas-swar, knejjes u bjut

FORTINI KIOSK

falzon's
BATHROOMS & CERAMICS

Triq il-Kummerċ, Hal Qormi, CBD 5050, Malta | 21482860 / 21485536
www.falzons.com

li l-arbli tagħhom huma proprjetà tal-festa. Minn hawn nixtieq nirringrazzja lil Salvu Attard għar-tfassil ta' dawn il-bnadar u lil Tessie Scicluna tal-ħjata, inkluż ukoll il-palji li jsiru matul is-sena għat-tigrijiet tar-regatta, kif ukoll bnadar għal terzi li jinbiegħu bi qliegħ għall-festa. Salvu u Tessie huma tnejn min-nies li minkejja l-età tagħhom, għadhom sal-lum jaħdmu minn qalbhom għall-festa tal-patron u tassew għandna għalxiex inkunu grati lejhom.

Dawl tat-toroq u l-knisja

Wara l-esperjenzi li għarrabna fl-aħħar snin fl-armar tad-dawl tat-toroq għall-jiem tal-festa, bi pjaċir ngħidu li minn din is-sena, se jkollna kuntrattur ġdid, *Il-Bozza Street Lighting*. Fil-fatt, sakemm qed nikteb dan l-artiklu, fit-toroq diġà hawn il-majnijiet kollha mgħoddija, kif ukoll numru sostanzjali ta' fustumi armati. Nittamaw, u hekk jidher, li l-esperjenzi li għaddejna minnhom fl-aħħar snin, ma nergħux ngħaddu minnhom. Sadanittant, xorta waħda nirringrazzja lil Clinton Debono tas-servizz tiegħu fil-festi li għaddew.

Din is-sena komplejna bil-proġett tad-dawl permanenti tal-knisja. Għal din is-sena, grazzi għall-kooperazzjoni shiħa tal-Arċipriet Dun Karm Busuttil, il-parroċċa se tkun qed tkopri l-ispiża kollha tal-koppla tal-knisja biex din ukoll tkun permanenti. Ix-xogħol kollu qed isir minn Joseph Grech. Jista' jagħti l-każ li din is-sena l-koppla tkun mingħajr dawl tal-festa peress li qabel jitwaħħal kollox, il-parroċċa se tkun qed tagħmel xogħol kbir ta' manutenzjoni fuq il-koppla minn barra. Jekk Alla jrid, is-sena d-dieħla bħala kumitat, inlestu wkoll il-parti t'isfel tal-faċċata u dan il-proġett nistgħu ngħidu li jkun konkluz ukoll. Nirringrazzja lil Arthur Demarco u lil Mario Raggio tal-ghajnuna tagħhom fit-twettiq ta' dan il-proġett, kif ukoll lis-sagrstan Anton Gellel tal-kooperazzjoni tiegħu f'dan ix-xogħol. Grazzi wkoll lil Giovann Raggio li haċdem pendent ġdid għall-koppla kif ukoll għamel diversi tiswijiet fil-pilandri ta' Post is-Sagra Infermerija biex

ikunu jistgħu jixgħelu kif suppost bl-aktar mod faċli.

Xogħol ieħor

- ☐ Liedna u kuruni ġodda
- ☐ Pumi restawrati
- ☐ Kruċċetti ġodda
- ☐ Żebgħa ta' arbli

Inħadmet mill-ġdid il-liedna kollha ta' Triq il-Kardinal u magħha numru ta' kuruni homor li jikkumplimentaw dan it-tiżjin. Il-koordinament ta' dan ix-xogħol kollu sar minn Alessandro Montesin. Nirringrazzja lil Mario Treeby li b'mod volontarju qed jaħdem piedi shaħ ta' liedna sabiex inkomplu nsebbħu t-toroq tagħna bit-tiżjin tal-liedna. Sar restawr u induratura mill-ġdid ta' diversi pumi, kemm għall-pavaljuni, bandalori u anke arbli. Grazzi lil Noel Gauci u Kevin Avellino tal-ghajnuna tagħhom biex dan ix-xogħol seta' jsir. L-induratura tal-pumi saret minn Ryan Catania, Matthew u Etienne Calleja rispettivament.

Bdejna wkoll proġett ġdid ta' sett kruċċetti għall-arbli tal-pjazza fuq disinn ta' Jeremy Cachia. Dan il-proġett qed isir b'fondi miksuba mill-Kunsill Malti għall-Arti u għal din is-sena nittamaw li jkollna xi uhud minnhom lesti wkoll.

Din is-sena haċdna ħsieb ukoll li nduru aktar arbli kemm tat-toroq kif ukoll tas-swar. Uhud minnhom kienu ilhom żmien ma jieħdu dawra tajba u għaldaqstant daww tal-injam inħarqu kompletament u nżebgħu mill-ġdid filwaqt li tal-hadid, saru t-tiswijiet li kien hemm bżonn fil-qiegħ tagħhom, ġew xkatlati u wara nżebgħu. Minn hawn nirringrazzja lil għadd ta' volontiera li haċdmu fuq dawn l-arbli fosthom Chris Zahra, Daniel Bezzina, Duncan Mizzi, Tristan Duncan, Dale u Floyd Spacey, Brandon Debono, Jacob Busuttil, Zak Darmanin, Christian Sammut u Laurent Mifsud Darmanin. Grazzi wkoll lil Lawrence Avellino (il-Jam) li žeba' l-arblu l-kbir kollu mill-ġdid. Inħadem ukoll arblu ġdid minn Mario Muscat għas-sur li jagħti lejn il-Kalkara. Dan ikompli jikkumplimenta

Professional Sound System Equipment for Large and Small Events

Specialising in PA Systems for Live Events

a-sound

Stefan Gauci

Triq il-Falkunier, Fgura - Malta

Mob: +356 7947 7815

e-mail: info@asound.com.mt

ALISON

ZERAFA CIVELLI

MINN QALBI NAWGURALKOM
IL-FESTA T-TAJBA

7900 8200
info.alisonzerafacivelli@gmail.com

f i

l-armar ta' dan is-sur li jkun imzejjen bil-bnadar fil-jiem tal-festa.

Gbir ta' fondi

L-akbar ugiegh ta' ras, kif spjegajt ukoll fil-bidu, hija l-gbir ta' fondi matul is-sena. Ilkoll nafu li fil-Birgu ma nsibux il-festa titulari biss, izda hemm ukoll numru ta' ghaqdiet sportivi, soċjali, kulturali li lkoll jagħmlu l-gbir tagħhom, kif inhu gust fuq kollox. Dan minbarra l-ghaqdiet tal-festa stess li lkoll jagħmlu l-almu tagħhom biex isostnu l-ghaqda tagħhom u jipprezentaw l-aħjar prodott fil-jiem tal-festa skont il-qasam tagħhom. U mill-Birgu kemm se tiġbor?

Nahseb ilkoll naqblu li jsiru mirakli kbar biex f'lokalità żghira bħal tagħna, isir dan kollu. Għaldaqstant, minn hawn niringrazzja lil Roderick Privitelli, Elton Gellel, Jeffrey Grixti u Noel Castillo li jikkoordinaw għadd ta' attivitajiet matul is-sena u jhejju għadd ta' *merchandise* li jhallu qliegħ għall-festa. Min hawn niringrazzja lil diversi volontiera li matul is-sena jagħtu daqqa ukoll f'dawn l-attivitajiet li norganizzaw. Grazzi wkoll lil Doreen Raggio, li flimkien mat-tim kollha tagħha, matul is-sena jorganizzaw it-tombla, *coffee mornings* u diversi attivitajiet oħra.

Grazzi mill-qalb lil Charlie Debattista tal-ghajnuna kontinwa tiegħu tul is-sena kollha fil-Youth Centre u s-Sala Parrokkjali, f'kull haġa li jkun hemm bżonn. Ma' dawn l-attivitajiet, ma jistax jonqos in-numru ta' palkijiet, arbli u affarijiet oħra li narmaw lil terzi li minnhom niġbru parti sostanzjali mill-finanzi tal-festa. Jaf sakemm inkun qed nikteb dan l-artiklu, jew aktar 'il quddiem, inkunu habbarna attività kbira oħra li m'għandniex dubju li se tkun suċċess !

Ringrazzjamenti

Forsi l-artiklu tiegħi jiehu xi ftit fit-tul u nsemmi hafna ismijiet, imma xorta waħda sena wara oħra nispiċċa nhalli lil xi hadd barra u dan nitlob apologija għax żgur mhux intenzjonat. Gustament li niringrazzja lil hafna nies li nsibu l-ghajnuna tagħhom,

kemm matul is-sena kif ukoll fil-jiem tal-festa. Għal darb'ohra niringrazzja lil l-Arċipriet Dun Karm Busuttil u lil Fr John Avellino tal-kooperazzjoni u t-tmexxi tagħhom fil-Kumitat tal-Festa, kif ukoll lil shabi l-membri kollha tal-kumitat. Grazzi wkoll lis-Sezzjoni Żgħażaġħ Palmiżi tal-kooperazzjoni kontinwa mal-kumitat. Inhegġeg aktar żgħażaġħ biex jagħmlu parti minn din is-Sezzjoni tas-suċċessi u jiffurmaw ir-responsabbiltà tagħhom f'dak li hu relatat mal-festa. Grazzi lil-Għaqda Piroteknika 10 ta' Awwissu, is-Socjetà Mużikali San Lawrenz u l-volontiera tal-armar tal-Knisja tal-kooperazzjoni tagħhom fl-organizzazzjoni u l-kordinament shiħ flimkien tal-festa u diversi attivitajiet matul is-sena.

Inhegġeg u nappella biex aktar partitarji Palmiżi, ikunu parti minn dawn l-ghaqdiet u jattendu għall-attivitajiet li jiġu organizzati matul is-sena għaliex dawn huma l-qofol ta' festa ta' suċċess. Hu veru li matul is-sena jkun hawn hafna attivitajiet, izda tifhmu li jekk ma jkunx hekk, mhux faċli li tiġbor il-fondi li tehtieg biex tagħmel festa denja u sabiħa, kif nagħmlu ahna l-Palmiżi. Nassigurakhom li l-attendenza tagħkom thegġeg u timla aktar b'kuraġġ lill-ghaqdiet biex jorganizzaw, filwaqt li jhejju l-aħjar prodott għall-festa titulari, li lkoll kemm ahna nhobbu.

Niringrazzja mill-qalb lil dawk kollha li rriklamaw f'dan il-Programm tal-Festa u li hafna minnhom ikunu wkoll ta' sostenn matul is-sena f'diversi modi. Grazzi lil dawk il-kumpaniji li mingħajr ebda interess, joffru l-ingenji tagħhom waqt l-armar u ż-żarmar. Grazzi lilkom Vittoriosani, devoti ta' San Lawrenz, li meta dorna fuqkom, dejjem sibna l-ghajnuna tagħkom. Il-festa hi tal-Vittoriosani kollha, izda ahna bħala Kumitat għandna r-responsabbiltà li lil San Lawrenz, patrun tal-Belt Vittoriosa, nagħmlulu festa kif jixraq, kif dejjem sar, u jekk Alla jrid jibqa' jsir. Dan jista' jkun possibbli biss billi kulhadd jagħti s-sehem tiegħu għax il-festa titulari ta' San Lawrenz hija l-identità tal-Belt Vittoriosa. Nawgura l-festa tajba lil kulhadd.

Malaya Store

Food & Grocery Shop

60, Main Gate Str, Vittoriosa | Tel: 27820550 Mob: 79707929

Open Monday to Saturday, 6.00-12.00 and 16.00-18.00
Wednesday and Saturday: 6.00-12.00

Old City Pub

99, ST LAWRENCE STREET, VITTORIOSA | 79446099/99490018
BAR - RESTAURANT - TAKE AWAY

Il-ħbiberija mqaddsa tal-martri: il-Papa San Sistu II u San Lawrenz

Fost is-sensiela ta' qaddisin li ttimbraw b'demmhom l-għerq tal-Knisja Kattolika, iż-żewġ figuri ta' San Sistu II u San Lawrenz jibqgħu jiddu bħal żewġ xemgħat maqbuda fl-istess fjamma – il-fjamma tal-fidi, tas-servizz u tal-martirju. Ma tantx għandna dettalji storiċi estensivi dwar ħajjithom personali, imma l-fatti li ġejjin mir-rakkonti tradizzjonali u mill-kult antik tagħhom juru relazzjoni spiritwali li hi eżemplari fil-fedeltà, l-umiltà u s-sagrificċju.

Il-Papa San Sistu II kien mahtur bħala Isqof ta' Ruma fl-257 WK, fi żmien meta l-Knisja kienet għaddejja minn persekuzzjonijiet bla ħniena taht l-Imperatur Valerjanu. Dan il-pontifikat kien wiehed qasir — ftit iktar minn sena — iżda kburi f'qawmien spiritwali u f'ħidma pastorali soda u prudenti. Ma kienx żmien għal proklami trijonfali jew kostruzzjoni ta' Basiliki kbar, iżda għal fidi li tiġi ppruvata fil-moħbi, fil-katakombi u fil-periklu tal-mewt.

San Lawrenz, djaknu żagħżuġ minn Huesca, fi Spanja, li kien għadu kif sab ruħu f'Ruma, malajr kien magħżul minn San Sistu II biex ikun l-arċidjaknu tiegħu, jiġifieri d-djaknu ewlieni responsabbli għall-ġid tal-Knisja u għall-qsim tiegħu fost il-foqra u l-batuti. Din l-għażla mhux biss tirrifletti l-fiduċja personali li kellu l-Papa fih, iżda wkoll is-sens tat-tagħlim, il-fedeltà u l-maturità spiritwali li Lawrenz kellu, minkejja ż-żgħożija tiegħu.

Il-ħidma tagħhom flimkien kienet mimlija sfidi. L-Imperatur Valerjanu, li fl-ewwel snin kien relattivament tolleranti, ħa daqqa ta' qasba drastika kontra l-Knisja, partikolarment

kontra l-kleru. Fi Frar tal-258, huwa ħareġ editt li permezz tiegħu ried itemm il-ħidma tal-Isqfijiet, presbiteri u djakni kollha, u jikkonfiska l-proprjetà tal-Knisja. San Sistu II għażel li jkompli jmexxi l-Knisja bil-moħbi u fl-4 ta' Awwissu, waqt li kien qed jiċcelebra l-quddiesa fiż-żona taċ-ċimiterju ta' San Kalistu, ġie arrestat flimkien ma' erba' djakni oħra u nġhata l-martirju minnufih.

Skont it-tradizzjoni, San Lawrenz kien preżenti waqt dan il-mument. Rakkonti bikrin jiddeskrivu kif, bil-għajnejn mgħarrqa bid-dmugħ u qalb tahraq, San Lawrenz ipprova jmur miegħu għall-martirju. Imma San Sistu II wiegħbu b'tama u profezija: "Ibqa' warajja, ibni, għax fi tlett ijiem ukoll int se ssegwini." Din il-frazi ma kinitx biss kelma ta' faraġ, iżda l-wirt spiritwali li ħalla lil Lawrenz – stedina għas-sagrificċju li jirrifletti l-istess mhabba ta' Kristu.

Lawrenz ma baqax lura. Meta ġie arrestat, uża l-għerf tiegħu biex jissottometti t-talba tal-awtoritajiet Rumani li kienu jridu t-teżori tal-Knisja. Hu, b'unur sagru, ġabar lil dawk li kienu jirċievu l-għajnuna tal-Knisja — l-orfni, l-għomja, il-foqra, il-morda — u pprezentahom quddiem il-prosekuturi tiegħu bħala "l-veru teżori tal-Knisja". Kien dan l-att ta' sfida u profezija li kkundannah għall-mewt bil-mod l-aktar brutali: inharaq haj fuq gradilja.

Ir-relazzjoni bejn il-Papa u d-djaknu tiegħu, għalhekk, mhix biss hi rabta ta' ġerarkija. Hija eżempju ċar ta' kif il-ħbiberija Nisranija tista' tkun triq għall-qdusija. San Sistu II, bħala ragħaj, ma żammx il-qadi għalih innifsu,

SOTTOVENTO

Ristorante e Pizzeria

Vault 2, St Angelo Waterfront, Vittoriosa

+356 2180 8990

sottovento.restaurant@yahoo.com

Michael Pacher: Pittura fiż-żejt tal-1465 li turi lil Papa Sistu II isellem lil San Lawrenz qabel mar għall-martirju. Dan il-kwadru jinsab fil-Kunsthistorisches Museum, Vienna

imma fforma u harreg lil Lawrenz b'mod li dan seta' jkompli l-missjoni anke f'nofs l-iktar tigrib. San Lawrenz, min-naħa tiegħu, ma kienx biss eżekutur ta' ordnijiet, imma sieheb fl-ispirtu, fil-karità u fl-imħabba sal-mewt.

Il-Knisja għalhekk tqimhom flimkien: wiehed bħala l-Papa li miet għall-belt tiegħu u l-iehor bħala d-djaknu li habb lil Kristu sal-aħħar nifs. Il-festi tagħhom, li jtfakkru fi żmien qrib — San Sistu fis-7 ta' Awwissu u San Lawrenz fid-10 ta' Awwissu — huma qishom rota tal-martirju li ddur fuq żewġ pilastri: l-awtorità ta' servizz u l-qdusija ta' djakonija.

Fid-dinja tal-lum, fejn ħafna drabi r-rabtiet jigu mkejla skont l-effiċjenza, il-profitt jew il-poter, il-ħbiberija ta' dawn iż-żewġ qaddisin tfakkarna f' dimensjoni oħra tar-relazzjoni umana: dik li tinbena fuq il-fidi, it-talb, u l-missjoni komuni. Hi wkoll sejha għall-Knisja

biex tkompli tohloq relazzjonijiet bejn il-mexxejja spiritwali u l-poplu ta' Alla — relazzjonijiet li jnisslu qdusija, kuraġġ u don ta' ħajja.

Fuq kollox, l-eżempju tal-Papa Sistu II u San Lawrenz juri li l-fidi mhix kwistjoni ta' kliem biss, imma ta' għażliet konkreti li jitolbu l-qalb, l-għaqal u xi kultant, anke l-ħajja. San Sistu II u San Lawrenz ma kinux biss eroj ta' żmienhom; huma tnejn li jgħidu lilna llum: Inti lest issegwi 'l Kristu, anke jekk il-prezz ikun il-kuruna tal-martirju?

Jalla anki aħna, bħala Nsara u dixxipli ta' Kristu jkollna l-kuraġġ — bħall-Papa Sistu II u San Lawrenz — li nagħtu xhieda tal-fidi tagħna. Id-dinja għandha bżonn tax-xhieda tagħna. Nieħu din l-okkażjoni biex minn qalbi nawgura festa tajba u fuq kollox qaddisa lill-Vittoriosani kollha. □

BUGIBBA • SLIEMA • BIRGU • MARSASKALA • ZURRIEQ

'Kburi li lili l-Birgu tani identità u l-knisja majestuża ta' San Lawrenz tatni dar li fija kbirt'

Dr Andrew John Mercieca huwa Konsulent Urologu fl-Isptar Mater Dei u President tal-Assoċjazzjoni tal-Urologisti ta' Malta Hu mill-Birgu u missier ta' erba' subien

Ilni li tlaqt mill-Birgu flimkien ma' familti mis-sajf tal-1992. Kienet sena ta' tibdil kbir f'hajti għax ommi, huti u jien konna għadna kif tlfna bħal sajjetta fil-bnazzi lil missieri Pawlu, benefattur kbir tal-parroċċa. Il-bidla mill-Birgu għan-Naxxar kienet esperjenza tabilhaqq importanti u li f'dak iż-żmien gābitilna swied il-qalb kbir. Kien diġà pass kbir li nohorgu mill-Belt Rebbieha, fejn konna trabbejna, għal raħal li ma kellna l-ebda rabta miegħu, aktar u aktar issa li konna bla missierna, li tant kien hadem biex naghmlu dan il-pass gdid f'hajjitna.

Irrid ngħid li missieri Pawlu ma kienx mill-Birgu, tant li lilna kienu jafuna bħala 'tal-Ghawdxi', għax missieri kien Pawlin mill-Munxar, Ghawdex. Missieri kien ġie jgħix Malta biex ikompli l-istudji tiegħu f'dak li kien is-*St Michael's Training College* biex isir għalliem. Kienu wkoll isibuh bħala s-'Sir Mercieca' u għamel żmien jgħallem fil-Kottonera.

Ommi Maria, li ġiet nieqsa erba' snin ilu, hi bint il-Birgu, għalkemm missierha kien Ghawdxi wkoll. Missieri integra ruħu sew fil-parroċċa. Kien membru tal-Azzjoni Kattolika. Kellu wkoll interess kbir fil-politika, tant li dejjem għallimni valuri ta' solidarjetà, tolleranza u paċi, anke fi żmien ta' taqlib politiku. Kien hawn li jien niftakar l-ewwel memorji ta' hajti fil-bidu tat-tmenijiet. Dak

iż-żmien il-Birgu, b'xorti hażina kien mifni b'kontroversji u sitwazzjonijiet diviżivi.

Bħala tifel kont nattendi l-Kulleġġ San Alwigi f'Birkirkara, fejn it-tfal mill-Kottonera kienu f'minoranza assoluta. L-istigma fuq in-nies tal-Kottonera kienet tinħass. Kont habib sew ma' Etienne Spiteri, illum Surmast tal-Filarmonika San Ġorġ ta' Bormla u ma' Luciano Pace Parascandolo, tifel ieħor mill-Birgu.

Fil-parroċċa kont attiv fil-Kolleġġjata bħala abbati u fil-MUSEUM. Ma nistax ma nsemmix hawnhekk il-paċenzja tal-mibki Dun Ġużeppe Caruana u tal-Arċipriet ta' żmien, Dun Pawl Raggio. Għalkemm ma kontx xi tifel fuq tiegħi hafna, xi praspura ma naqsitx, speċjalment meta aħna l-abbatini konna niddequ waqt il-paneġierku ta' San Lawrenz nhar il-festa! Huti kienu ferm attivi wkoll; oħti Josette kienet impenjata fl-Azzjoni Kattolika tax-xebbiet u oħti ta' qabli Marthese mal-kor tal-parroċċa. B'xorti hażina oħti Marthese ħallietna fl-2016. Magħha kont nitla' fil-gallerija tal-orgni, nittanta ta' tifel li kont lil Dun Lawrenz Bonnici, waqt li kien għaddej idoqq l-orgni sabiħ li għandna fil-knisja tagħna. Oħti Sylvana kienet iżżewġet fil-Kolleġġjata nhar il-Pentekoste tal-1984.

Minhabba li bħalissa noqgħod barra mill-Birgu, spiss inkun imxennaq hafna għal dak kollu li huwa Ġirbi; dak kollu li huwa tagħna l-Vittoriosani u li jagħmilna nħossuna aħwa Ġirbin. Illum il-ġurnata jien imħabbat hafna fil-ħajja professjonali tiegħi bħala urologu, iżda nipprova nżomm lili nnifsi

77479569 / 99230179

bozzastreetlighting23@gmail.com

aġġornat u nvolut minn fuq il-midja soċjali. Dan il-mezz iżommni f'kuntatt mal-ghaqdiet tal-parroċċa, kif ukoll mal-ghadd kbir ta' attivitajiet reliġjużi u kulturali li jiġu organizzati fil-Birgu. Il-professjoni tiegħi tlaqqagħni wkoll ma' ħafna nies mill-Birgu, li rrid ngħid, hu dejjem ta' pjaċir tiegħi, li filwaqt li nipprova ngħinhom, insir iktar qrib tagħhom.

Kburi li lili l-Birgu tani identità u l-knisja majestuża ta' San Lawrenz tatni dar li fija kbirt u li fl-aħħar ta' ħajti għad irrid noħroġ minnha. Ma hemm l-ebda post f'Malta jew barra minn xtutna, li jqanqal fija dik l-emozzjoni ta' kburija, paċi u serenità. Il-Kolleġġjata hi sors ta' edukazzjoni u apprezzament lejn mhux biss il-fidi tagħna, iżda wkoll lejn il-patrimonju storiku ta' pajjiżna.

Irrid ngħid li nitpaxxa nżur dan it-tempju fil-jiem tal-festa jew fil-ġranet solenni tal-Ġimgħa Mqaddsa u nieħu gost noqgħod bilqegħda, kwiet waħdi fuq wara hdejn il-fonti tal-ilma mbierrek; l-istess fonti fejn għammidni l-mibki kuġin tiegħi Mons Salvinu Debrincat. Minn hemm wara nosserva u nagħlaq għajnejja u nimmaġinani dak iż-żmien, ħamsa u tletin sena ilu, meta kont tant ixxurtjat li kont involut fil-funzjonijiet li kienu jsiru fil-knisja.

Inħares lejn il-pulptu u niftakarni tiela' fuqu meta kont tifel, beżgħan biex nagħmel il-priedka tal-Milied, liebes il-berettin li kien kbir wisq għal ras ta' tifel li kont għadni. Fil-Kwaranturi solenni għadni nħossni pprivileġġjat li bħala abbati kont inkun viċin l-Ewkaristija fil-kappella tas-sagrament - mumenti ta' fidi fi Kristu u ta' konsolazzjoni kbira.

Minn wara tal-knisja għajnejja jingibdu lejn it-tieqa sabiħa li hemm fuq il-kwadru titolari ta' Mattia Preti. Għadni nissahħar bid-dehra tal-vari tal-Ġimgħa l-Kbira mlibbsin, ħerġin waħda wara l-oħra għall-purċissjoni tal-Ġimgħa l-Kbira. F'gurnata bnazzi, waqt il-ħruġ ta' din il-purċissjoni, ir-raġġi tax-xemx

Nhar l-10 ta' Awwissu l-bandiera ta' San Lawrenz tperper fuq l-arblu tar-residenza ta' Andrew f'H'Attard

jidhlu mill-bieb maġġur jilagħbu u jdawwlu l-artal żarmat u mneżża'. Għadni sal-lum, waqt li nistenna bil-paċenzja kollha sakemm ikun imiss lili noħroġ għall-purċissjoni, nhewden fuq kemm probabbli hawn nies li ma japprezzawx il-ġmiel tal-knisja tagħna.

L-Għid il-Kbir għalina n-nies tal-Birgu hi festa kbira ta' għaqda u ferħ. Kemm ġrejt wara l-Irxox ta' jew tlajt sa fuq il-kampnar b'Lorenza, il-qanpiena l-kbira, tħabbar mal-Port il-qawmien ta' Kristu.

Nhar l-10 ta' Awwissu, ħafna drabi jkun jum li jaqa' f'nofs ġimgħa normali ta' xogħol. Għal min mhux Lawrenzjan, din il-gurnata f'nofs sajjf jahraq ma tfisser xejn. F'H'Attard fejn noqgħod, nipprova nfakkar lis-Seraċini li dan il-jum hu l-Għid ta' San Lawrenz billi ntella' l-bandiera ta' San Lawrenz fil-glorja mpittra

IT-TABIB STEPHEN SPITERI

MEMBRU PARLAMENTARI

JAWGURA
L-FESTA TAJBA LIL
KULHADD

EMERGENCY ROOMS

24/7

ACCIDENT AND
EMERGENCY
SPECIALISTS
ON SITE

SAINT JAMES
HOSPITAL

Our Emergency Rooms
at Saint James Hospital
Sliema and Żejtun provide
immediate first aid, medical
assessment and treatment
for a wide range of
accidents and emergency
medical conditions on a
24/7 basis.

☎ 2329 1000

✉ info@stjameshospital.com
stjameshospital.com

Andrew ma' martu Deborah u l-erba' wlied subien li ghandu

mill-bravu artist Andrew Bugeja, wild iehor mill-Birgu.

Qatt ma fallejt li niġi sa Belt twelidi f'dan il-jum qaddis ghalina l-Vittoriosani, Belt mzejna bl-isbah armar, bnadar fuq is-swar u l-bjut u bi knisja mgħonnija b'nies kburi li huma Vittoriosani Lawrenzjani. Kemm-il darba meta kont tifel, sħabi - fosthom Gerald u Lawrence Micallef, Lawrence Avellino, Stefan Gauci u Roderick Sayeba u jien, konna nsibu xi bejt biex minn fuq nwaddbu s-sunetti fuq il-marċ ta' San Lawrenz Jagħti d-Dawl lill-Għomja, qabel ma niddeffsu fuq il-bejt tal-familja Demarco bl-iskuża tal-ħbiberija ma' Arthur Demarco u oħtu Denise! Bejt li jagħtik verament pożizzjoni VIP għat-tluġh!

U xi ngħidu meta nhar il-festa filgħaxija tiddaħhal lura fil-Kollegġjata l-istatwa devota tal-kbir Lorenzo mad-daqq tal-antifona ta'

Dun Alwiġ Fenech! Kelli l-unur xi snin ilu li saħansitra nerfa' fl-istatwa tal-qaddis tagħna. Esperjenza li minn dejjem hlomt li nagħmel u li ma ninsa qatt, u ta' dan niringrazzja lil Karmenu Scicluna, li għal hafna snin kien sagristan, li tani dan il-privileġġ.

Nixtieq ukoll insemmi lill-komunità ta' hutna d-Dumnikani u s-sorijiet Benedittini li għandna fil-parroċċa, li l-presenza tagħhom hi barka għan-nies tal-Birgu. J'Alla naraw f'xulxin is-sbuħija ta' komunità waħda. Dejjem ħssejtni milqugħ minn kulhadd u ta' dan jien grat u kburi li aħna lkoll aħwa Ġirbin.

Meta tkun drajt tidħol il-knisja ta' kuljum, meta trid u fi x'hin trid, meta festi u ċelebrazzjonijiet jitgawdew b'faċilità għax tkun toqgħod il-Birgu, taf tidrahom u ma tapprezzax is-sbuħija tal-lokal. Jien li ma noqgħodx il-Birgu tant inkun għatxan għal

ISMA U IFHEM ID-DISKORS AĦJAR

**Hafna nies idumu biex itejbu s-smiegħ tagħhom.
Jagħmlu ħajjithom aktar diffiċli għalxejn.
Jekk m'intix moqdi fis-smiegħ, kellimna.**

- *Screening Test* fil-klinika b'xejn
- Noffru l-aqwa teknoloġija, u fuq kollox, servizz eċċezzjonali.
- Perjodu ta' prova biex tkun ċert li mort għall-aħjar.
- Matul 23 sena, għinna mijiet ta' nies, nagħmlu ħilitna miegħek ukoll.
- Isma' u gawdi d-diskors, telefon, televiżjoni, radju u mobile.

Nagħmlu visti fid-djar f' Malta u Għawdex.

Noffru wkoll telefon
speċjali għal min ibati
b'nuqqas ta' smiegħ.

**Mudell kompletament
għewwa l-widna.**

L-aktar mudell żgħir u
diskret iżda l-aktar
b'saħħtu fis-suq.

**Mudell ta'
wara l-widna.**

Ċkejken, pulit, diskret u
b'saħħtu, anke għal min
għandu nuqqas ta'
smiegħ serju.

Għin lilek innifsek u lil ta' madwarek.
Ċempel fuq 21576171
jew ibgħat *email* fuq info@beacon.com.mt

BEACON
HEALTHCARE TECHNOLOGY

«Qatt ma fallejt li niġi sa Belt twelidi f'dan il-jum qaddis ghalina l-Vittoriosani, Belt mżejna bl-isbah armar, bnadar fuq is-swar u l-bjut u bi knisja mgħonnija b'nies kburi li huma Vittoriosani Lawrenzjani»

dak kollu li jkun qed isir. Naċċertakom li nkun nixtieq ngħix kull funzjoni, kull festa, kull marċ, kull purċissjoni magħkom in-nies abitanti Ġirbin. Ma nkunx qed nigdeb jekk ngħid li iktar ma nkun imxennaq għall-Birgu, iktar narah sabih u iktar inhossni miġbud lejn Belt twelidi.

Verament il-Birgu u l-Vittoriosani huma nies uniċi. Tant ahna kburi b'Beltna u verament għandna biex! Storja ta' Belt mhux megħluba, imma li wliedha batew qatiegħ. Nies li huma ġenwini u li jafu jhobbu, nies li huma mgħonijin bi snajja, kif ukoll b'edukazzjoni. Nies reżiljenti u perseveranti. Dan is-sentiment ta' kburi li jien mill-Birgu nipprova nnislu fl-erba' wliedi. Inkun fis-seba' sema meta marti u wliedi - u issa wkoll bit-tfaliet tagħhom, jiġu miegħi u flimkien napprezzaw din il-Belt gojjell marittimu.

Minn meta żżewiġt fil-knisja sabiha ta' Ġiezu fir-Rabat fl-2004, tħallat ukoll mal-familja Rabtija, minn fejn hi l-mara tiegħi Deborah. Il-mara dejjem tinkoraġġini insir iktar

viċin ta' Belt twelidi u hi wkoll tapprezza s-sbuhija tal-Birgu filwaqt li ndukratni wkoll lejn San Ġuzepp li tant sirt inħobb. U liema żewġ lokalitajiet jistgħu jkunu iktar storiċi minn dawn it-tnejn? Għalija l-patrimonju hu importanti, il-patrijottizmu u l-apprezzament tal-istorja ta' pajjiżna huma imperattivi biex nevolvu f'soċjetà moderna u inklussiva, imma li tixhed l-għeruq denji Maltin. Għalhekk taħlita ta' Ġirbi pur ma' familja Rabtija tikkomplementa dan kollu.

Madanakollu n-nostalgija u l-imħabba lejn il-Birgu mil-lenti kulturali, soċjali u festiva mħumiex garanzija ta' evoluzzjoni tal-popolazzjoni u l-anqas huma bilfors xhieda Lawrenzjana fis-sens spiritwali. Hu veru li l-Birgu f'dawn l-aħħar tletin sena ddawwal u ssebbah. Il-Kottonera saret mera ta' Malta fejn l-infrastruttura u l-bini qed jiġu rrestawrati, mingħajr ma jsejwu l-iżvilupp urban xi drabi goff li qed jonhoq partijiet oħra ta' gżiritna. Fejn fl-irhula tara djar jinbidlu f'appartamenti, il-Birgu qegħdin naraw djar antiki jerggħu jiehdu l-hajja. Il-Collacchio

Melita Endless mowbajl!

Data lokali, telefonati u SMS bla limitu.

Minn

€9.99

/fix-xahar

mbagħad €15.99 għall-klijenti godda

(Kuntratt ta' 24 xahar)

93%

**Customer
Satisfaction**

Termini u kundizzjonijiet japplikaw.

hu gawhra ta' toroq nodfa, antiki u dojoq miżmumin b'tant ghożza min-nies tal-lokal.

L-impenn tal-Kunsill Lokali tal-Birgu u l-imhabba ġenwina tal-poplu Vittoriosan lejn Beltu kienu l-mutur wara l-qawmien tal-lokal. Inhoss li l-Kunsill Lokali tal-Birgu hu verament ta' eżempju għall-Kunsilli Lokali l-oħra kollha u wera li fejn hemm rieda tajba u ghaqda, jasal is-suċċess. Is-sbuħija tal-Birgu mhix biss minhabba l-patrimonju li writna jew mill-ġeografija tal-Port il-Kbir li tant aħna xxurtjati li nagħmlu parti minnhu. Is-sbuħija ġejja wkoll minn poplu li minn dejjem emmen u kien jaf li l-Birgu hu speċjali. Il-poplu Ġirbi tgħallem jieh u hsieb bi kburija lil Beltu u ta eżempju lill-lokalitajiet l-oħra, speċjalment mill-aspett ta' kif wiehed iħossu li l-post li jgħix fih huwa parti importanti ta' dak li huwa. Ngħid għalija, l-Birgu hu parti importanti minn haġti – ta' kif nidentifika lili nnifsi u ta' kif inhossni li nappartjeni għal pajjiżi.

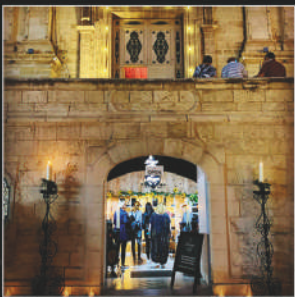
Interessanti hu l-fatt li din ir-rabta tibqa' f'min hu mill-Birgu u jgħix barra mis-swar, bħali. Dan is-sentiment wkoll qed jinżera'

fil-popolazzjoni l-ġdida ta' nies li qed jiġu jgħixu l-Birgu. In-nies Ġirbin godda huma wkoll kburin li qed jgħixu f'din il-Belt antika. Huwa mportanti li dawn iħossuhom parti minna, għax tassew min iħobb lill-Birgu, f'it f'it isir wiehed jew waħda minna.

Biex nagħlaq: jalla l-kburija tagħna l-Vittoriosani lejn Beltu u l-imhabba li tant għandna lejn San Lawrenz timmaturana u tagħmilna nies iktar sensittivi u inklussivi. Filwaqt li lkoll nitpaxxew bil-festa u l-knisja meraviljuża tagħna u bit-tradizzjonijiet tant haġjin tal-Birgu, imma tajjeb ma nitilfux dak li hu verament importanti. Dak li jiddistingwi komunità minn oħra hi l-għaqda bejn in-nies kollha mingħajr distinzjoni, sensittività lejn min hu fil-bżonn, ħin ta' volontarjat man-nies tal-Birgu, inkluzjoni u sens spiritwali Lawrenzjan lejn l-oħrajn. Nixtieq lilkom ilkoll, huti Vittoriosani, il-festa t-tajba – u dejjem zommu f'qalbkom u f'moħħkom li l-popolazzjoni ta' min hu mill-Birgu tifrex ukoll 'il barra mis-swar. Viva San Lawrenz, viva l-io ta' Awwissu, viva l-Belt Rebbieha, li aħna b'unur kbir nissejju wliedha. □

Birgu
CANDLELIGHT
COMPANY
MALTA

Scented Candles, Diffusers, Wax Melts, Workshops and more!

WWW.BIRGUCANDLES.MT

Church Of St. Lawrence, Triq San Lawrenz, Birgu, BRG 1386

Għall-irħas xirja...

**SUPER
PRICES
EVERYDAY**

Kulhadd jaf!

PAVIPAMA.COM.MT

MIGUEL MIFSUD - PRESIDENT SEZZJONI ŻĠHAŻAĠH PALMIŻI

Irridu lil xulxin biex nibqghu għaddejjin

Pogġejt biex inharbex dawn il-kelmtejn bi hsieb iberren f'moħħi: x'xorti għandna li nistgħu ngawdu festa oħra flimkien! B'moħħna mferrex mal-impenji personali, jaf ma jkollniex ċans napprezzaw biżżejjed li hajjitna hija nitfa meta tqisha minn perspettiva kożmika. Gheżiež, bis saħħa t'Alla rgajna qegħdin hawn biex nagħtu ġieħ lill-qaddej maħbub tiegħu, li dejjem idej fuqna. Jekk xejn, dan it-tmintax-il ċentinarju mit-twelid tal-patron tagħna għandu jfakkarna li, minkejja ż-żmien, il-valuri eżemplari li għex dan iż-żagħżuġh għadhom relevanti.

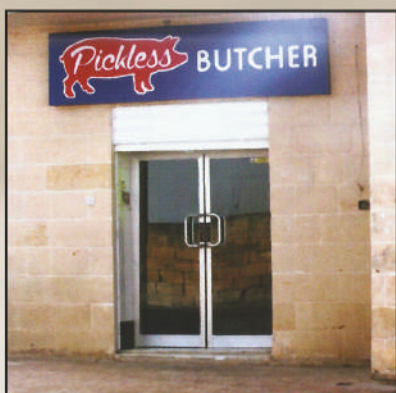
Nogħxa meta nara bosta żgħażaġh magħna biex ikunu ta' servizz għal haddiehor, bħalma kien San Lawrenz f'Ruma tat-tielet seklu. Bħala President tas-Sezzjoni Żgħażaġh Palmiżi nħoss li hu dmirna li nibzghu għall-voluntiera preżenti u niġbdu demm ġdid. Naf li kulhadd impenjat u l-gurnata malajr timtela. Mhix faċli tlaħhaq ma' kollox u konxju li rridu naħdmu biex naslu.

Iż-żgħażaġh huma s-sisien tal-festa u meħtieġa biex l-imħabba lejn il-qaddis tiġġedded u tintiret. L-attività tal-festa tgħaqqadna mal-komunità u l-istorja ta' din il-Belt storika. Il-proċess tal-armar hu lezzjoni minnu nnifsu; it-tagħlim formali li ħadna fuq il-bankijiet tal-iskola, isir tangibbli u jitravmu hiliet godda. Il-hidma fit-toroq mhix l-unika haġa li ssir b'risq il-festa għax matul is-sena

jkollna voluntiera li jaħdmu fl-imħażen u d-djar, bla ma jidhru. Il-ħjata tad-drapp, il-liedna u l-manutenzjoni tal-armar u t-tiswir ta' affarijiet godda dejjem għaddejjin biex imbagħad niehdu gost naraw il-Birgu jiddandan bi lbies fin fl-ewwel ġimagħtejn t'Awwissu.

Kulma jmur, kull haġa marbuta mal-festa qed issir tiswa iktar u neħtieġu finanzi fis-sod biex inkomplu għaddejjin. Norganizzaw bosta attivitajiet matul is-sena u napprezza l-konkorrenza tal-partitarji Palmiżi. Irrid nara s-Sezzjoni Żgħażaġh Palmiżi preżenti fil-komunità Vittoriosana bi proġetti u attivitajiet biex niehdu gost flimkien, inkunu ta' servizz u nkabbu l-festa. Dan hu s-sabih tat-tradizzjoni tal-festa Maltija li rridu noffru lill-ġenerazzjonijiet tal-ġejjieni! Konxju li hafna jħarsu lejna bħala xempju. Nammetti li kultant nagħmlu xi żball, bħalma għamilna s-sena li għaddiet! Imma naħseb taqblu miegħi li dik hi n-natura tal-bniedem: jiżbalja, jara x'gara, jirraġa u jgħaddi 'l quddiem.

Il-qima lejn San Lawrenz tibqa' ċ-ċentru tal-komunità Vittoriosana jekk tirrenja l-għaqda. Ir-riżorsa umana hi l-ikbar investment li jista' jkollhom din il-Belt u l-komunità tagħha fiċ-ċelebrazzjoni tal-festa. Jeħtieġ li nfitxu l-ġid ta' xulxin biex nisfruttaw il-hafna tajjeb li għandna. Ċert li San Lawrenz ikun kuntent jekk jarana magħqudin, bi mħabba bejnietna. Hekk biss il-festa tilhaq tassew il-milja tagħha. Nawgura l-festa t-tajba lil kulhadd. ◻

Hinijiet tal-Ftuh
 Mit-Tlieta sal-Ġimgħa
 Mit-8:00 sa 12:00 u mit-15:00 sas-18:00
 Is-Sibt mit-8:00 sa 12:00

Pickless Butcher
 St Rokku Street
 Kalkara
 Tel: 2180 7698

'Il-ġejjieni tal-festa taghna huwa ahna: is-Sezzjoni Żgħażaġh Palmiżi'

Nistqarr magħkom li l-indirizz tiegħi f'dan il-ktieb tal-festa nhoss li hu wiehed surreali u realtà li qatt ma bsart. Imma hu espressjoni ta' sodisfazzjon. Meta is-sena li għaddiet ħadt id-deċiżjoni li ningħaqad mas-Sezzjoni Żgħażaġh Palmiżi, ftit li xejn kelli aspettattivi. Bħala persuna li kont involuta f'għaqdiet volontarji oħra qabel, l-isfidi kontinwi tal-volontarjat kont konxja sew tagħhom, partikolarment fejn jidhol l-impenn tal-membri matul is-sena u l-isfidi finanzjarji.

Iżda dis-Sezzjoni kienet għaqda attiva, b'qalb li tthabbat kontinwament b'dedikazzjoni u mhabba; b'kull membru jagħmel mill-aħjar li jista' sabiex jagħti kull qatra ta' enerġija possibbli għall-hidma lejn il-festa titolari. Għaldaqstant, kemm bl-għajnuna tal-membri li laqgħuni ferm, kif ukoll bil-ħeġġa li stajt nosserva qalb iż-żgħażaġh involuti, bdejt naħdem biex jien ukoll nagħti l-kontribut tiegħi għall-festa lil hinn mill-irwol tiegħi bħala bandista tal-post mal-banda tal-Birgu.

Symphony of Lights: enerġija pożittiva li ġġib flimkien eluf ta' żgħażaġh

PJAZZA REGINA VALLETTA

My Place, My Wine

enjoy responsibly; never drink and drive

Fil-fatt bħala Sezzjoni matul is-sena li għaddiet tellajna diversi attivitajiet, fosthom attività ta' ħasil ta' karożzi, il-*Gozo Weekender*, il-ġita lejn Budapest u bla dubju, l-ikbar avveniment għaž-żgħażaġħ Palmiżi, *Symphony of Lights*. Ma naqasx ukoll l-impenn taż-żgħażaġħ f'diversi attivitajiet ta' entitajiet ohra tal-festa, kif ukoll waqt l-armar madwar it-toroq ta' Beltna fejn flimkien mal-kumitat tal-festa, assigurajna li l-Birgu jkun liebes l-aqwa ilbies għall-festa kbira ohra kif tixraq lill-patron tal-Belt Rebbieha. Flimkien ma' dan, is-Sezzjoni Żgħażaġħ Palmiżi kompliet ukoll tibbenfika minn fondi li permezz tagħhom stajna nimplimentaw diversi proġetti fosthom "Ir-Regatta minn wara l-kwinti".

Propriu kien għal dan il-fatt li meta ġejt avvininata biex għat-terminu l-ġdid tas-Sezzjoni Żgħażaġħ Palmiżi nservi fl-irwol ta' segretarja kont xi ffit jew wisq eċitata. Dan għaliex kont konxja tal-irwol

kbir li kont diehla fih meta għandek għaqda li l-membri tagħha jahdmu tul is-sena kollha u mhux jidhru xahar fis-sena biss. Nammetti li għalkemm l-ammont ta' xogħol fuq idejna m'huwiex żgħir, ninsab kommissa li flimkien mal-kumplement tal-membri ta' din is-sezzjoni, ser nibqgħu nagħmlu l-almu tagħna biex lis-sezzjoni nżommuha ħajja bl-aħjar mod li nafu u li ser nibqgħu nagħmlu ġieħ lil dawk ta' qabilna li tant hadmu biex jassiguraw li l-festa tagħna ikollha ġejjieni sabiħ.

Għaldaqstant nistieden liż-żgħażaġħ Palmiżi biex ma jiddejqux javvinawna, jingħaqdu magħna u jibdeu huma ukoll jitravmu f'dak kollu li jsawwar festa u jkun parti attiva mill-festa tal-Birgu. Il-futur tal-festa tagħna huwa aħna! Iz-żgħażaġħ Palmiżi – b'ħidma kontinwa u b'qalb li tħabbat għall-isem tal-qaddis patron tagħna San Lawrenz!

Nawgura l-festa t-tajba lil Vittoriosani kollha!

Lx-Xalata tal-Festa

GOZO WEEKENDER

Ingawdu flimkien il-festa tal-Madonna ta' Loretu -
Għajnsielem

29 - 31 TA' AWWISSU

PREZZIJET JIBDEW MIN €110 KULL PERSUNA

BREAKFAST INKLUŻ

DAWK KOLLHA INTERESSATI HUMA MITLUBA JKELLMU LIL XI MEMBRU TAL-KUMITAT JEW
IČEMPLU FUQ 79006694

Where Quality Meets Value

Get the best deals on fresh food and everyday essentials at
Chain Supermarket

ZABBAR

FGURA

TARXIEN

☎ (+356) 2256 2256

✉ info@chainmarket.com

Lorenzo Zahra (1926-2025): riċerkatur u kittieb tal-Istorja

9 ta' Awwissu 2024: Lorenzo ma' membri tas-Sočjetà Storiko-Kulturali wara li l-istess Soċjetà ngħatat l-unur 'Ġieh il-Kollegġjata'

Lorenzo Zahra twieled il-Birgu fis-27 ta' Diċembru 1926. Huwa ħa l-edukazzjoni tiegħu fl-Iskola Primarja tal-Birgu u fis-Seminarju. Fl-1945 inkorpora bħala soċju fis-Sočjetà tal-MUSEUM. Fl-1951 iżżewweġ lil Ines Mifsud u kellhom tliet ulied: Lawrence, Ersilia u Josette.

Xprunat mill-imħabba kbira li kellu lejn l-Istorja tal-Belt Vittoriosa u lejn il-knisja ta' San Lawrenz, u bil-ghan li jħares il-patrimonju storiku u jippromwovi l-ġharfien kulturali tagħha, flimkien ma' Frans Mallia u taht il-presidenza tat-tabib Ġiġi Buttigieg, fl-1954 huwa waqqaf is-Sočjetà Storiko-Kulturali Vittoriosa. Fl-1965, ħa ħsieb jorganizza f'isem is-Sočjetà bosta attivitajiet

fil-Birgu biex jifakkar ir-Raba' Ċentinarju tal-Assedju l-Kbir tal-1565.

F'isem l-istess Soċjetà, huwa kien ukoll wiehed mill-fundaturi tal-Mużew tal-Knisja Parrokkjali tal-Birgu, li twaqqaf fl-1990 fi żmien il-parrokat tal-Arċipriet Mons Pawlu Raggio. Bħala riċerkatur, storiku u kittieb, huwa ta kontribut kbir permezz ta' għadd sostanzjali ta' artikli f'diversi ġurnali u rivisti, u kien ukoll awtur ta' bosta pubblikazzjonijiet dwar l-istorja tal-Birgu u dwar il-knisja ta' San Lawrenz. Fl-2021, fis-sede tas-Sočjetà Storiko-Kulturali Vittoriosa, ġie inawgurat arkivju li jiġbor fih il-kollezzjoni tiegħu ta' riċerka u kitbiet dwar il-Birgu u San Lawrenz, arkivju tant utli għall-istudju tal-Istorja.

BONELLO BERNICE

MEMBRU PARLAMENTARI

IL-FESTA
T-TAJBA
LIL KULHADD

☎ 79663145 / 99663151
✉ info.bonellobernice@gmail.com
📍 15, Triq tal-Klerku, Fgura FGR2060

Għal hafna snin kien membru tal-Kumitat tas-Socjetà Mużikali San Lawrenz u bejn l-1972 u l-2004 serva fil-kariga ta' Vici-President. Fl-2005 ingħata l-onorificjenza ta' President Onorarju tal-istess Socjetà. Fl-1983 f'għeluq l-ewwel ċentinarju mit-twaqqif tal-Banda, ippubblika l-ktieb *Ġrajjet il-Banda Vittoriosana San Lawrenz 1883-1983*. Lorenzo serva wkoll bħala kuratur fil-Kon-Katidral ta' San Ġwann, kif ukoll bħala arkivista tal-arkivju tal-Arċidjoċesi ta' Malta u tal-arkivju tal-Kollegġjata ta' San Lawrenz fil-Birgu. Fl-1994, inħatar membru tal-*Cottonera Rehabilitation Committee*, fejn serva għal bosta snin.

Fl-2007, Lorenzo ngħata l-unur 'Ġieh il-Birgu' mill-Kunsill Lokali, filwaqt li fl-2023 ngħata l-unur 'Ġieh il-Kollegġjata' mill-Arċipriet u l-Kapitlu. Bħala apprezzament għall-hidma tiegħu fi hdan il-Knisja Maltija, l-Arċisqof Charles Scicluna, fis-sena 2015, ipprezentalu l-Midalja *Pro Ecclesia et Pontifice*. Fl-2016 inħatar ukoll President Onorarju tas-Socjetà Storiko-Kulturali Vittoriosa, li tagħha kien Ko-Fundatur.

Lorenzo Zahra halla din id-dinja nhar

il-Hadd, 23 ta' Frar 2025. Il-familja, flimkien mal-parroċċa ta' San Lawrenz tal-Birgu, ħadu hsieb jagħtuh l-aħħar tislma permezz ta' funeral dinjituż li sar fil-knisja Kollegġjata ta' San Lawrenz, nhar il-Hamis, 27 ta' Frar 2025. Wara sar korteo, fejn it-tebut, mgħotti bl-istandard tas-Socjetà Mużikali San Lawrenz, għadda lejn il-Pjazza u waqaf quddiem il-Mużew tal-Parroċċa u quddiem is-sede tas-Socjetà Storiko-Kulturali, fejn ingħatat tislma xierqa. Minn hemm, il-korteo kompli sejjer lejn *Palazzo Huesca*, fejn il-President, flimkien ma' membri tal-Kumitat tas-Socjetà Mużikali San Lawrenz, sellmu lil Lorenzo b'daqq ta' fanfara. Huwa gie midfun fiċ-ċimiterju ta' Santa Marija Addolorata, f'Rahal Ġdid, fl-oqbra tal-Fratellanza tal-Karità tal-Belt Valletta, li tagħha kien membru.

Bħala ċittadin impenjat u devot kbir ta' San Lawrenz, Lorenzo ghex ħajja ta' dedikazzjoni u servizz. Il-memorja tiegħu tibqa' mharsa mhux biss fil-kotba u l-kitbiet tiegħu, imma wkoll fil-qlub ta' daww kollha li kellhom ix-xorti jiltaqgħu jew jaħdmu miegħu. Ċert li qed igawdi lill-Hallieq fis-sema. □

27 ta' Frar 2025: Lorenzo ingħata tislma xierqa fil-knisja Kollegġjata ta' San Lawrenz li tant kien iħobb

DDE ATTARD
limited

Waste Management Solutions

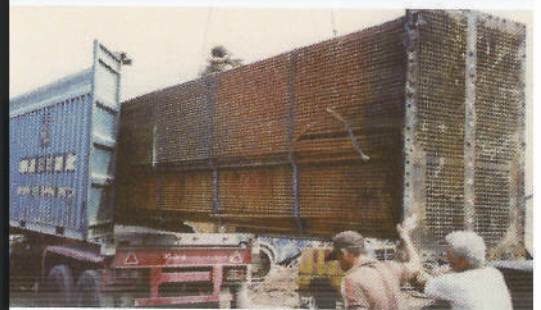
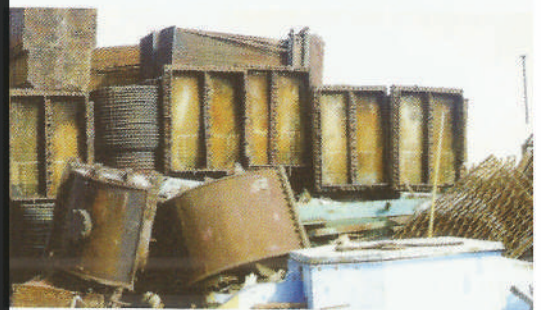
Skip Services
Waste Management
Dealers in Scrap Metals

Transport & Lifting Services

Haulage
Contract Lifting

Industrial Dismantling & Machinery Removals

Removal of Asbestos

DDE Attard Ltd.
Scrap lane,
Valletta Road,
Luqa LQA 1764 - Malta

telephone: 2166 7639, 2166 7857
mobile: 9949 3592
Office Mobile: 7966 7857
Email: info@ddeattard.com
website: www.ddeattard.com

Id-dmugh ta' San Lawrenz: stilel feġġeja fis-sema ta' Awwissu

Alexei Pace serva bhala President tal-Ghaqda Maltija tal-Astronomija u jghallem dan is-sugġett, filwaqt li josserva u jiehu r-ritratti ta' dak li jara (www.alexeipace.eu)

Is-shana qalila tas-sajf spiss thallina mqajmin bil-lejl, izda fil-granet tal-festa ta' San Lawrenz, il-patron għażiż tal-Birgu, xita ta' stilel feġġeja tista' tnessina ftit minn din is-shana. Dan l-ispettaklu, li jsehh kull sena f'Awwissu, huwa magħruf bhala d-Dmugh ta' San Lawrenz, jew bl-isem tekniku, il-Persejdi. Waqt li l-poplu Vittoriosan fil-Birgu jkun qed jiċċelebra bil-marċi, hruq tan-nar, muzika u purċissjonijiet, fuq rasna fis-sema wkoll tkun għaddeja wirja ta' stilel feġġeja li ilha ssahhar lill-bniedem fid-Dinja għal eluf ta' snin.

X'inhuma eżatt id-Dmugh ta' San Lawrenz?

Il-Persejdi jsehhu meta d-Dinja tgħaddi minn passagġ ta' trabijiet li thalli warajha l-kometa *Swift-Tuttle*. Din l-aħhar li għaddiet minn viċin id-Dinja kien fl-1992 u tiehu madwar 133 sena biex iddur dawra madwar ix-Xemx. Għalhekk ser terġa' tgħaddi fis-sena 2125. Il-kometa *Swift-Tuttle* kienu rawha l-ewwel żewġ astronomi, Lewis Swift u Horace Tuttle, li għarfuha fl-1862 u li mbagħad giet imsemmija għalihom.

Għaliex dan l-avveniment jissejjaħ «Id-Dmugh ta' San Lawrenz»?

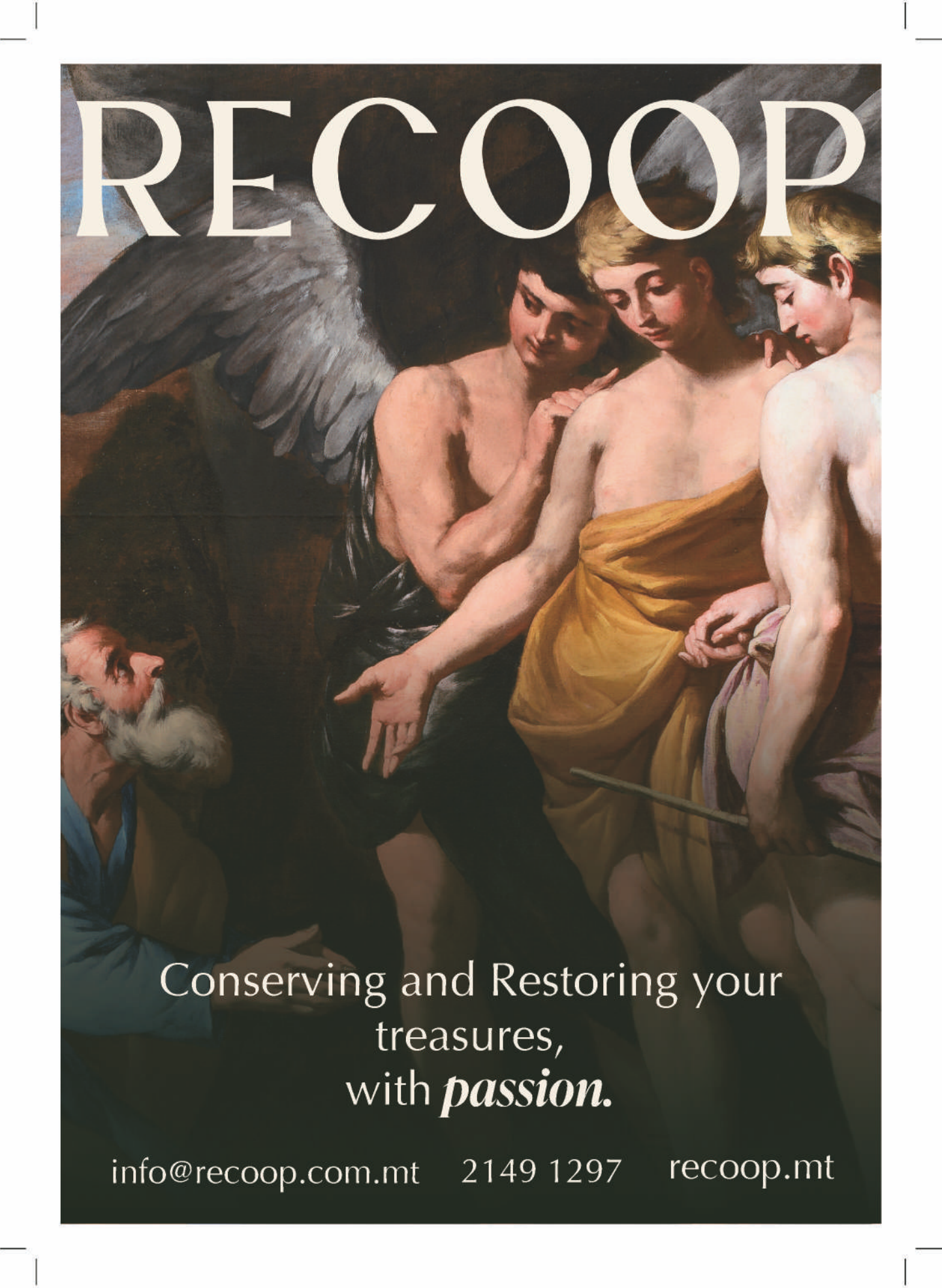
Ir-raġuni għall-assocjazzjoni bejn il-Persejdi u San Lawrenz huwa ż-żmien ta' meta ssehh

l-izjed attività ta' din ix-xita meteorika li jaħbat viċin il-jum tal-festa tal-qaddis, li tiġi ċċelebrata fl-10 ta' Awwissu. Dan l-allinjament mill-qrib fil-kalendarju holoq rabta simbolika fl-immaginazzjoni popolari bejn is-sinjali tan-nar fis-sema ta' bil-lejl u l-qaddis li l-martirju tiegħu wkoll kien jinvolvi n-nar.

Maz-żmien, bdew jiżiedu l-legġendi popolari, b'mod partikolari fit-tradizzjoni Kattolika. Wahda minn dawn il-legġendi tgħid li dawn l-istilel feġġeja fis-sema ta' Awwissu huma simbolu tal-faħam jahraq li fuqhom San Lawrenz sofru l-martirju tiegħu. Legġenda oħra tgħid li dawn jirrappreżentaw id-dmugh li xerred San Lawrenz matul il-prova tiegħu tal-agunija. Dawn il-legġendi joffru xeni ta' emozzjoni qawwija li jolqtu b'mod profond lill-fidili għax jorbtu b'mod tajjeb it-tbatija tal-qaddis mal-fenomeni naturali fis-sema.

Ir-rabta tal-Persejdi ma' San Lawrenz tmur lil hinn minn sempliċi koinċidenza taż-żmien meta dawn issehhu, izda għandha għeruf profondi fit-tradizzjonijiet u l-folklor li evolwew fil-komunitajiet Kattoliċi, partikolarment madwar il-Mediterran. Għal hafna, l-osservazzjoni tad-Dmugh ta' San Lawrenz saret tradizzjoni ta' kull sena ta' fidi u riflessjoni.

L-Italja, b'mod partikolari, għandha tradizzjoni qawwija marbuta mal-lejl tal-10 ta' Awwissu, magħrufa bhala «*La Notte di San Lorenzo*» jew il-Lejl ta' San Lawrenz.

The background of the advertisement is a classical painting. It depicts three young, muscular men, likely angels, in the center. They are shirtless, with their bodies rendered in soft, realistic tones. One angel on the left has large, dark, feathered wings. They are gathered around a fourth figure, an older man with a long white beard and a blue robe, who is looking up at them. The scene is set against a dark, dramatic background with some light filtering through, creating a sense of divine presence and care. The overall mood is one of reverence and protection.

RECOOP

Conserving and Restoring your
treasures,
with *passion*.

info@recoop.com.mt 2149 1297 recoop.mt

F'din il-lejla, in-nies għandhom id-drawwa li jingabru barra, fil-muntanji, jew fuq ix-xtajtiet, ifittxu postijiet 'il bogħod mit-tniġġis tad-dawl tal-ibliet biex jaraw l-istilel feġġeja u jesprimu x-xewqat tagħhom.

X'inhuma t-tradizzjonijiet lokali relatati mal-Persejdi?

Fil-gżejjer Maltin ukoll għandna xi tradizzjonijiet marbuta ma' dan l-avveniment. F'San Lawrenz, raħal f'Għawdex, in-nies tal-lokal kienu jirrakkontaw tradizzjoni fejn ir-rahħala kienu jiġbru ġebel qisu faham mill-ghelieqi li kienu jaħsbu li kienu meteoriti. Sfortunatament qatt ma rriżulta li dawn kienu verament meteoriti li waqgħu mis-sema. Huwa magħruf ukoll illi fl-antik kien hawn tradizzjoni jew superstizzjoni li ma kull waħda li tara trid ittenni l-frazi "Kewkba feġġeja, jien nostrok u int tostorni sakemm tiġi l-mewt tiġborni".

Kemm hi kbira l-kometa Swift-Tuttle?

Il-kometa *Swift-Tuttle* għandha dijametru ta' madwar 26 kilometru, jiġifieri ftit iżgħar mid-daqs ta' Malta. Ix-xjenzati jaħsbu illi hija darbtejn u nofs ikbar mill-asterojd li kkawżat l-estinzjoni tad-dinosawri. Bhal hafna kometi, *Swift-Tuttle* hija ballun ta' silġ maħmuġ, magħmul minn trab, silġ, gassijiet iffriżati u materjali oħra.

X'jiġri meta naraw il-meteor, jew l-istilel feġġeja?

Hekk kif il-kometa tivvjaġġa fl-ispażju u toqrob lejn ix-Xemx, is-sħana twassal biex

L-istilel ta' San Lawrenz: fenomenu li jsaħħar lill-astronomi

dan il-ballun tas-silġ jibda jinhall. Dan il-proċess iħalli hafna trabijiet u biċċiet żgħar ta' blat tul il-mogħdija tagħha. Meta d-Dinja tgħaddi minn dan il-frak, it-trabijiet jidhlu fl-atmosfera tagħna b'veloċità ta' madwar 210 kilometru fis-siegħa u jinħarqu. B'hekk tidher stilla feġġeja għal dik is-sekonda dawl li naraw fis-sema.

Jekk il-kometa Swift-Tuttle hi daqshekk kbira, tista' taħbat mad-Dinja?

Minhabba li l-mogħdija illi tgħaddi minnha din il-kometa *Swift-Tuttle*, minn fejn joriġina d-Dmugh ta' San Lawrenz, tgħaddi qrib hafna tal-orbita tad-Dinja, allura kienet meqjusa bhala perikoluża għax tista' taħbat

TOTAL
One-Stop Tools Station

Trade Enquiries: **Firm B. Pulicino** Tel: 21676627 - 21676629

FUN GAMES

Lampa Stamp €15.00

FORTUNE HEROES €25.00

BIS-SENS! €40.00

BDL FUN GAMES

BDL Books 13, Giorgio Preca Street, San Gwann.
www.bdlbooks.com

mad-Dinja. Iżda, illum il-ġurnata l-passaġġ ta' din il-kometa huwa mifhum sew u minkejja d-daqs u l-veloċità tagħha, din il-kometa mhijiex ta' theddida għad-Dinja fil-futur prevedibbli.

Minn meta ilha tiġi osservata din ix-xita meteorika?

Id-Dmugh ta' San Lawrenz mhux talli huma magħrufa bħala waħda mill-aktar drabi li fihom nistgħu naraw stilel feġġeja, iżda huwa wkoll waħda mill-eqdem okkażjonijiet ta' stilel feġġeja illi ilna nafu bihom. Minn studji li saru jidher illi l-Persejdi ilhom jiġu osservati għal kważi elfejn sena, skont rekords ta' astronomi Ċiniżi.

Meta ser jilhaq il-qofol tiegħu d-Dmugh ta' San Lawrenz din is-sena?

Din is-sena l-Persejdi jilhq u l-quċċata tagħhom fil-lejl ta' bejn it-12 u t-13 ta' Awwissu 2025. Sfortunatament din is-sena l-Qamar ikun ftit jiem biss li għadda minn Qamar Kwinta u allura dan ser itellef mhux ftit għax ikunu jidhru biss daww il-meteorologi l-iżjed qawwija. Tajjeb inżommu f'moħħna li kif dawn il-Persejdi jilhq u l-quċċata tagħhom, it-tendenza hija li l-ammont ta' stilel feġġeja jonqos malajr.

Ammont ta' stilel feġġeja diġà jkunu jibdw jidhru minn nofs Lulju, mill-14 ta' Lulju sal-aħħar ġimgħa ta' Awwissu. Dan il-perjodu ta' żmien huwa meta nkunu għaddejjin mill-passaġġ tal-meteorologi fl-ispazju! Il-Persejdi jibdw bil-mod, jilhq u l-quċċata gradwalment qrib il-festa ta' San Lawrenz, imbagħad jonqsu malajr wara l-quċċata.

Kemm se naraw minnhom din is-sena?

Taht kundizzjonijiet ideali ta' sema dlam ċappa, il-Persejdi jistgħu jipproduċu qisu sa 75 meteora fis-sieġha u ġieli anke aktar. Madankollu kif għidna qabel, din is-sena l-Qamar Kwinta tad-9 ta' Awwissu ser ikun qed itellef bid-dawl tiegħu. Dan ma jfissirx li wieħed mhu ser jara xejn għaliex il-Persejdi huma magħrufa għall-ammont ta' stilel

feġġeja b'saħħithom, iżda l-ammont ikun hafna inqas milli kieku wieħed jarahom f'sema mudlam.

Liema hu l-aħjar hin biex nosservaw id-Dmugh ta' San Lawrenz?

L-ammont ta' stilel feġġeja għandu t-tendenza li jiżdied fin-numru wara nofsillejl u allura hafna drabi l-aħjar hin ikun ftit siegħat qabel l-ghodwa. Ir-radjan, jew il-punt fis-sema minn fejn jidhru li ġejjin il-meteorologi, jinsab fil-kostellazzjoni Perseus (għalhekk l-isem Persejdi) li jitla' mix-xfaf għall-habta ta' nofsillejl u jkun l-oghla mal-ghodwa.

Fejn għandna nħarsu biex naraw il-Persejdi?

Biex tarahom l-aħjar hares lejn in-naħa tal-Lvant tas-sema. Filwaqt li l-meteorologi jistgħu jidhru kullimkien fis-sema huma ha jkunu jidhru mexjin lil hinn mid-direzzjoni tal-Grigal. Għandek tagħzel post mudlam, 'il bogħod kemm jista' jkun mid-dwal artifiċjali tal-belt jew ir-raħal fejn tkun. It-tniġġis mid-dawl ikompli jżid mad-dawl tal-Qamar u tara inqas u inqas.

Hemm bżonn teleskopji?

Biex tara d-Dmugh ta' San Lawrenz m'għandek bżonn l-ebda teleskopju jew apparat speċjali. L-aħjar mod biex tarahom huwa bl-ghajnejn biss biex tkun tista' tara kemm tista' mis-sema. Poġġi fuq *deckchair* jew imtedd mal-art u halli ghajnejk jadattaw għad-dlam.

Jekk toqgħod tixgħel xi dwal bħal tal-*mobile* jew torċ ghajnejk idumu anke sa nofsieġha biex jerggħu jaddattaw tajjeb għad-dlam u għalhekk tista' titlef hafna mill-attività li tkun għaddejja.

Hemm gruppi li jorganizzaw avvenimenti biex jarawhom f'Malta?

L-Għaqda Maltija tal-Astronomija (www.maltastro.org) hafna drabi torganizza osservazzjoni għall-pubbliku biex wieħed jara dawn il-Persejdi bħala parti minn grupp

Looking to
buy or sell in
the 3 Cities?

Riona Barbara
Property Consultant

(+356) 7721 1188

riona@benestates.com
www.benestates.com

BENESTATES
48, Erin Serracino Inglott,
Iklin, Malta.

Il-Festa
t-Tajba!

glenn
bedingfield

L-istilel ta' San Lawrenz, jew id-Dmugh ta' San Lawrenz

ikbar. Dan generalment isir minn postijiet aktar mudlama u tista' tiggwadanja wkoll mill-gharfien ta' astronomi bl-esperjenza biex titghallem iżjed. Din l-għaqda hija prezenti wkoll fuq Facebook (www.facebook.com/groups/maltastro).

Konkluzjoni

Il-bidu tax-xahar ta' Awwissu jgħib miegħu l-antiċipazzjoni u l-eċitament tan-nies għall-festa ta' San Lawrenz. F'dan iż-żmien ukoll, is-smewwiet ta' fuq il-Birgu jibdew ihejju biex joffru l-ispettaklu tagħhom –

id-Dmugh ta' San Lawrenz. Ix-xita ta' meteori tal-Persejdi tipprovvilna opportunità biex naraw ir-rabta tal-għegubijiet tal-kożmos mal-wirt tal-patrun għażiż tagħna.

Għalhekk, huwa l-okkażjoni f'dawn l-iljieli ta' Awwissu, hekk kif joqrob il-jum tal-festa, biex titfgħu harsitkom 'il fuq lil hinn mid-dwal tal-festa. Hekk kif tosservaw l-istrixxi tad-dawl tal-istilel feġġeja ħalluhom ifakkrukum fil-fidi soda ta' San Lawrenz u sibu ispirazzjoni mill-eżempju kuraġġuż ta' dan il-qaddis kbir. Nixtieq nawgura l-festa t-tajba lil kulhadd. ◻

SPIDER LIFTS MALTA

AERIAL PLATFORMS

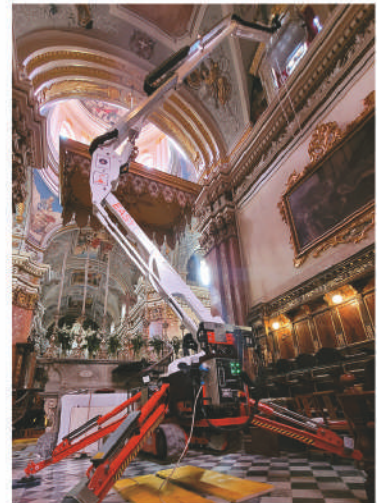

SALES | RENTALS | LEASE

 +356 79014866

 spiderliftsmalta@gmail.com

 spiderliftsmalta

Ikona imprezzabbli rrestawrata

Dan hu l-ewwel minn żewġ artikli dwar din l-ikona unika li ghadha kemm giet restawrata, miktub mis-Segretarju tas-Sočjetà Storiko-Kulturali tal-Birgu. George Agius hu wkoll l-istoriku tal-Parroċċa San Lawrenz. Isegwi artiklu ieħor ta' Matthew Grima Kap tad-Diagnostic Science Laboratories ta' Heritage Malta li jitfa' dawl xjentifiku fuq din l-ikona

Is-Sibt, 31 ta' Mejju 2025, fil-Kollegġjata tal-Birgu saret serata speċjali bl-isem ta' *Mater Dei*. Matul din is-serata l-Arċisqof Charles Jude Scicluna, flimkien mal-Arċipriet tal-Birgu, il-Kan Karm Busuttil, inawguraw x-xogħlijiet ta' riċerka, konservazzjoni u restawr li saru reċentement fuq l-ikona storika ta' Sidtna Marija tat-Tgħanniqa Helwa.

Minn studji xjentifiċi li saru mill-Laboratorji Dijanjostiċi ta' *Heritage Malta* ħarġu diversi fatti interessanti, fosthom li t-tila hija magħmula minn kittien, filwaqt li l-pannewijiet tal-injam huma taċ-ċedru, li jindikaw orijini mil-Lvant tal-Mediterran.

L-ikbar kisba xjentifika li ħarġet minn dan l-istudju kienet dik relatata mad-data tal-manifattura tal-ikona. Permezz ta' *carbon dating*, it-tila u l-injam ġew datati li jmorru lura bejn is-sekli 13–15 AD. Dan l-għarfien saħħaħ l-importanza storika ta' din l-ikona, li f'dawn l-aħħar hames mitt sena kienet u ghadha meqjuma fil-kappella ta' Damaxxena fil-Birgu, li tagħmel parti mill-Oratorju ta' San Ġuzepp, li jinsab ħdejn il-knisja parrokkjali.

Il-kult Bizantin f'Malta

Fil-gżejjer tagħna, it-tradizzjoni Bizantina tmur lura sal-hames seklu wara Kristu, meta Malta u Sqallija kienu jaġġmlu parti mill-Imperu ta' Bizanzju, u għalhekk dawn il-gżejjer kienu jaqgħu taħt il-ġurisdizzjoni ekkleżjastika Bizantina.¹ Izda maż-żmien, ir-Rit Bizantin fil-Knisja Maltija kellu jċedi postu għal dak Latin, minhabba li aktar tard dawn il-gżejjer bdew jappartjenu lill-Knisja Latina.

Wara mijiet ta' snin, ir-Rit Bizantin reġa' tfaċċa f'pajjiżna fl-1530, permezz ta' komunità żgħira ta' madwar 500 persuna li waslu Malta flimkien mal-Kavallieri ta' San Ġwann. Dawn kienu familji Kattoliċi Griegi li telqu mill-gżira ta' Rodi meta din waqgħet f'idejn l-Ottomani fis-sena 1522.² Kif dokumentat, dawn ġabu magħhom xi oġġetti sagri, fosthom l-ikoni ta' Sidtna Marija ta' Damasku (Damaxxena) u ta' Sidtna Marija l-Eleimonitria (il-Ħanina), li llum jinsabu meqjuma fil-Knisja Griega Kattolika tal-Belt Valletta.³

Il-knisja ta' Damaxxena fil-Birgu

L-istess bħall-kavallieri, dawn il-Griegi Kattoliċi għażlu li jibdwu joqogħdu l-Birgu.⁴ Għaldaqstant, huma ngħataw xi knejjes fil-Birgu biex fihom jiċċelebraw il-kult divin skont ir-Rit Bizantin⁵ u jivveneraw l-ikoni qaddisa li kienu ġabu magħhom. Fost dawn il-knejjes insibu lil dik ta' Santa Katerina, li fiha tqiegħdet l-ikona devota u antika ta' Damaxxena, u li, minhabba f'hekk, maż-żmien bdiet tissejjah il-knisja ta' Sidtna Marija ta' Damasku (Damaxxena).⁶ Fl-1587, l-ikona originali ta' Damaxxena

GET REGISTERED

on the LESA Online Portal

les.gov.mt

Benefit from additional
eServices when registering
your contact number

Il-kappella fil-Mużew tal-Parroċċa, fejn tinsab l-ikona

giet ittrasferita lejn il-Belt Valletta,⁷ u minflokha, fil-knisja tal-Birgu tpoġġiet l-ikona tal-Madonna bil-Bambin (Sidtna Marija tat-Tgħanniq Helwa), li ghadha kif giet restawrata mill-kumpanija Prevarti.⁸ Dan wassal biex matul iż-żmien, l-ikona tal-Birgu bdiet tissejjah ukoll Santa Marija ta' Damasku (Damaxxena). Il-parroċċa Griega Kattolika ta' Damaxxena tal-Birgu damet tiffunzjona sal-ewwel kwart tas-seklu 19. Wara preskrizzjoni minn Ruma, l-Papas Giuseppe Gaetano Barcia, fit-24 ta' Frar 1832, ċeda din il-knisja u dik tal-Viżitazzjoni li kienet tinfeđ magħha lill-Konfraternità ta' San Ġużepp, biex fuq dak is-sit tkun tista' tibni l-Oratorju tagħha. Il-fratelli ta' San Ġużepp kienu għaqdin biżżejjed li għarf u jintegraw il-knisja ta' Damaxxena mal-Oratorju.⁹

L-Ikona ta' Sidtna Marija tat-Tgħanniq Helwa

B'riżultat tal-istudji xjentifiċi, u wara diskussjoni bejn l-Arċisqof, il-parroċċa

tal-Birgu u l-Papas tal-komunità Griega Kattolika Maltija, ġie deċiż li din l-ikona tibda tissejjah uffiċjalment Sidtna Marija tat-Tgħanniq Helwa. Dan għaliex ir-riżultati juru b'mod ċar li l-ikona ma nkitbitx fl-1587, kif kienu jaħsbu xi wħud, bħala sostitut ta' dik li ttiehdet il-Belt Valletta, iżda issa nafu biċ-ċert li hija ħafna eqdem, u possibbilment waħda mit-teżori li ġabu magħhom il-kavallieri meta waslu Malta fl-1530.

L-ikona, li d-daqs tagħha huwa ta' 101.8 × 70.9 ċm għandha valur storiku u teoloġiku kbir minħabba l-orijinalità tagħha. Din l-ikona Bizantina turi lill-Madonna liebsa mantell ta' imperatriċi, b'żewġ stilel minn tlieta jidhru, simbolu tal-verġinità perpetwa tagħha: qabel, waqt u wara t-twelid ta' Kristu. Ħarsitha serena tistieden għall-kontemplazzjoni, filwaqt li l-karatteristiċi ta' wiċċha, bħall-ġbin għoli, l-immieher irqiq u l-espressjoni kalma, jsaħhu s-sens ta' paċi u trankwillità spiritwali li tixtered mill-ikona. Il-figura tal-Bambin

D'Orsini

Gastro Pub

Vittoriosa Football Club

Pay Less For The Best !

Bookings/Orders

79235841 or

D'Orsini Gastro-Pub

L-ikona qabel ir-restawr (xellug) u l-ikona wara li tnehhiet minn fuqha ir-riża tal-fidda (lemin)

hija ddominata mit-tgħanniqā helwa li biha Ġesù qed jgħannaq lil Ommu, b'harstu fissa fuqha u b'geddumu jmiss ma' wiċċha b'tenerezza kbira. Fil-parti ta' fuq tal-ikona jidhru wkoll l-Arkanġli San Mikiel u San Gabriel. L-isfond tad-deheb jirrifletti l-glorja tas-sema, kif spiss jidher fl-ikoni reliġjużi, u jkompli jsahħaħ is-sens ta' misteru u qdusija li thaddan din l-immaġni sagra.¹⁰

Esperti, professjonisti u benefatturi

Ix-xogħlijiet ta' restawr u konservazzjoni fuq din l-ikona saru mill-kumpanija Prevarti taħt id-direzzjoni ta' Pierre Bugeja u b'konsultazzjoni shiħa mall-Kummissjoni Patrimonju Kulturali Kattoliku fi hdan l-Arċidjoċesi ta' Malta, filwaqt li l-istudji xjentifiċi twettqu fil-laboratorju xjentifiku ta' *Heritage Malta* taħt id-direzzjoni ta' Matthew Grima. Il-proġett kien ffinanzjat mill-*Malta Good Causes Fund*, mill-parroċċa tal-Birgu, mill-Mużew tal-Parroċċa, kif ukoll minn gbir ieħor organizzat minn Vanni Gatt f'isem is-Socjetà Storiko-Kulturali tal-Birgu. Parti mill-ispejjeż relatati mal-istudji xjentifiċi ġew koperti gentilmente minn *Heritage Malta*.

Is-serata Mater Dei

Is-serata tal-inawgurazzjoni kienet tinkludi preżentazzjoni minni dwar ir-rabta storika bejn il-komunità Griega Kattolika u l-parroċċa tal-Birgu; preżentazzjoni teoloġika dwar l-ikona mill-Papàs Martin Zammit; preżentazzjoni dwar l-istudji xjentifiċi li saru fuqha minn Matthew Grima; kif ukoll preżentazzjoni dwar ix-xogħlijiet ta' restawr u konservazzjoni minn Pierre Bugeja. Il-programm kien jinkludi wkoll siltiet mużikali Marjani esegwiti mill-organista Dr Romina Morrow u mis-soprano Rosabelle Bianchi, kif ukoll messagġi qosra tal-okkażjoni minn Noel Zammit, Kap Eżekuttiv ta' *Heritage Malta*, minn John Boxall, Sindku tal-Birgu, mill-Kan Karm Busuttil, Arcipriet tal-Birgu u mill-Arcisqof Charles Scicluna.

Hajr

Ir-restawr ta' din l-ikona sar grazzi għall-interess kbir li wera l-Arcipriet tal-Birgu, il-Kan Karm Busuttil, flimkien mal-Kapitlu u Fr John Avellino u b'koordinazzjoni mas-Socjetà Storiko-Kulturali tal-Belt

L-ikona wara r-restawr (xellug) u (fuq) waqt l-inawgurazzjoni tal-ikona minn Mons Arċisqof u l-Aċripriet

Vittoriosa li hadet hsieb il-logistika u l-koordinament biex dan seta jsir possibbli. Grazzi kbira tmur għal Vanni Gatt, li kien il-pijunier biex din l-ikona tiġi restawrata billi sa minn snin ilu beda jiġbor il-fondi għal dan ir-restawr.

L-ikona ta' Sidna Marija tat-Tghanniq Helwa tirrappreżenta patrimonju artistiku, storiku u spiritwali ta' valur imprezzabbli, mhux biss għall-Birgu, iżda wkoll għall-wirt nazzjonali Malti. Il-proċess ta' restawr u konservazzjoni, flimkien mal-istudji xjentifiċi, ikkonferma l-valur u l-awtentiċità ta' din l-ikona, li għal żmien twil kienet misinterpretata. Grazzi għall-ħidma kongunta ta' diversi entitajiet, esperti, benefatturi u professjonisti, illum nistgħu nħarsu lejn din l-immaġni sagra b'għarfien ġdid u b'qima mġedda. Dan il-proġett huwa xhieda ċara ta' kif il-kooperazzjoni bejn il-komunitajiet ekkleżjaſtiċi, kulturali u xjentifiċi tista' twassal biex teżori moħbija jerġgħu jiehdu l-post li jisthoqqilhom fl-istorja u fil-qalb tal-poplu.

Noti:

¹ Martin Zammit, *Programm tal-Festa San*

Lawrenz Vittoriosa, 2022, p. 47.

² *Ibid.*, p. 49.

³ Mario Buhagiar, *The Madonna Eleimonitria*, [70th Anniversary of the Malta Historical Society: A Commemoration]. 2020, p. 37.

⁴ Stanley Fiorini, 'Triple Strand of the Liturgical Tradition of the Church in Malta: Byzantine, Roman, Gallican Rites', f'*Melita Theologica*, 63/2 2013, pp. 10-11.

⁵ Anton Attard, 'Il-kult u l-knejjes tar-rit grieg fil-Birgu', fi *Programm tal-Festa San Lawrenz Vittoriosa*, 2017, p. 127.

⁶ Gius Porsella Flores, *Knejjes li ma għadhomx jidhru ġewwa l-Birgu*, Veritas Press, 2002.

⁷ Mons Arthur Bonnici, 'Id-Damaxxena - knisja u xbiha', f'*Lehen is-Sewwa*, 23 ta' Marzu 1974, p. 3.

⁸ Ix-xogħolijiet tar-restawr u konservazzjoni ġew inawgurati nhar is-Sibt, 31 ta' Mejju 2025.

⁹ Anton Attard, 'Il-kult u l-knejjes tar-rit grieg fil-Birgu', fi *Programm tal-Festa San Lawrenz*, Vittoriosa, 2022, p. 133.

¹⁰ Din id-deskrizzjoni hija meħuda mill-presentazzjoni li l-Papà Martin Zammit għamel waqt iċ-ċerimonja inawgurati li saret fil-Kollegġjata, is-Sibt 31 ta' Mejju 2025. □

IL-FAMILJA GRECH
JIXTIEQU JSELLMU L-MEMORJA
TAL-PAPÀ TAGĦHOM LAWRENCE GRECH
LI MAR JILTAQA' MAL-HALLIEQ FIS-SEMA
FIS-16 TA' OTTUBRU 2022

Il-papà kien devot kbir ta' San Lawrenz
u kien benefattur kbir tal-festa.

Ċerti li din is-sena ħa jkun
qed jiċcelebra l-festa tiegħu fis-sema.

AGĦTIH O MULEJ,
IL-MISTRIEĦ TA' DEJJEM

MARIA FARRUGIA SAYEBA
Mob: 9965 3893

Find Us!

Ricetti ma Mari (healthy eating)

PERSONAL NUTRITION COACH

Il-misteru tad-Damaxxena tal-Birgu: xi skopriet ix-xjenza dwar din l-ikona?

F'dan it-tieni artiklu Matthew Grima minn Heritage Malta jaghti tagħrif utli dwar din l-ikona li hareġ mill-istudju xjentifiku li sar fuqha fid-Diagnostic Science Laboratories ta' Heritage Malta. L-istudju sar flimkien ma' Marie Camilleri u Roslyn DeBattista

Fuq l-artal ta' kappella ċkejna li tinsab fl-Oratorju ta' San Ġużepp, li jinsab fil-wesgħa ta' maġenb il-knisja Matriċi u Kollegġjata ta' San Lawrenz, insibu ikona magħrufa bħala tad-Damaxxena – xbieha sagra u mistika li għal hafna snin kienet mohbija taht riża tal-fidda. Riċentement, din l-ikona giet investigata għall-ewwel darba permezz tax-xjenza.

Il-laboratorji tax-xjenza dijanjostika ta' *Heritage Malta* llum għandhom reputazzjoni għax-xogħol professjonali u xjentifiku tagħhom fuq opri tal-arti u teżori kulturali. Dan grazzi għall-għodod preċiżi u t-teknoloġija sofistikata li bihom huma mgħammra. Il-missjoni tagħna fl-istudju li wettaqna fuq din l-ikona kienet waħda ċara: li nħaffru fil-passat tagħha — mhux bil-pinzell, imma bix-xjenza.

Nikxfu l-imghoddi

Bit-teknika ta' *X-ray Fluorescence Spectroscopy (XRF)* 48 punt ta' żebgħa setgħu jiġu analizzati peress li din is-sistema taqra materjali minghajr ma jiġu elevati kampjuni (ara Figura 1 fuq). B'hekk nibzghu għall-materja oriġinali tal-artist. Għal punt wiehed li ma ġiex riżolt b'dan il-mod, kampjun ta' millimetru fid-daqs ġie elevat biex permezz tal-mikroskopija elettronika, tiġi interpretata l-kimika tal-kulur. B'dawn il-modi ġew skoperti

Figura 1: Il-punti li fuqhom saret analiżi minghajr invażjoni fuq il-materjal permezz tal-XRF

s-saffi ta' materjali li juru kif inkitbet l-ikona oriġinali. Pereżempju, taht iż-żebgħa tal-wiċċ instabu traċċi ta' deheb li sfortunatament maż-żmien dan ġie mgħotti bil-porporina. Il-lisba bil-velu hija magħmula miċ-ċinabru, xi kultant imħallat ma' pigmenti oħra naturali bħall-okra hamra u ċomb aħmar.

L-artist skura dan il-kulur permezz tal-użu ta' karbonju, partiċelli simili għal dak li jinstab go lapex sabiex niktbu bih jew faħam (Figura 2 - paġna 127). Kuluri oħra inkludew l-*azurite* jew *Egyptian blue* għall-kulur blu, *Verdigris* jew *green earth* għall-aħdar.

Żurna fl-uffiċċju ta' Bormla.

Indirizz:

📍 48, Bieb Bormla, Bormla, BML 2064 ☎ 2343 0301

VETTURI

DGHAJJES

DJAR

SAHHA

VJAĠĠAR

INTRAPRIŻI

Elmo Insurance Limited hija awtorizzata ta'fit l-Atti dwar il-Kummerċ tal-Assigurazzjoni (Kapitolu 403 tal-Ligijiet ta' Malta) u regolata mill-Awtorita għas-Servizzi Finanzjarji ta' Malta ('MFSA').

Elmo Insurance Ltd, Triq Abate Rigord, Ta' Xbiex, XBX 1111, Malta
Telephone: 2343 0000 | www.elmoinsurance.com

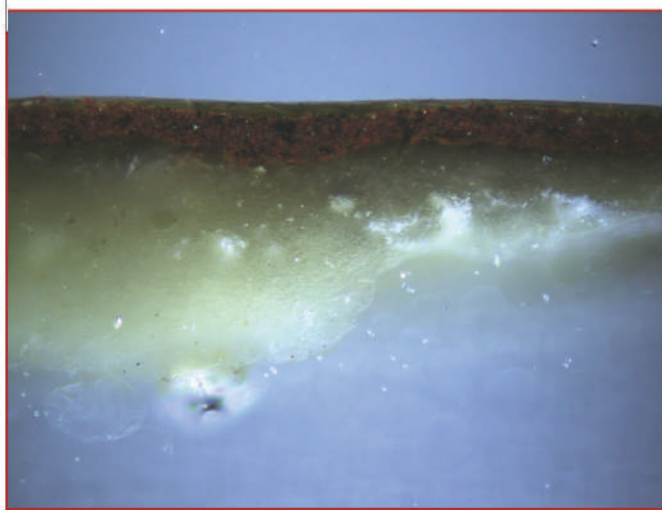

Figura 2: Il-kampjun li ġie elevat mil-libsa bil-velu, juri f'saff 4 l-ahmar, fil-maġġoranza magħmul miċ-ċinabru, imhallat mal-karbonju jew faham (particelli suwed)

Mit-tila sal-injam

Ix-xjenzati ma waqfux maż-żebgħa użata biex inkitbet l-ikona. Harsu wkoll lejn il-pedament tagħha, l-appoġġ li fuqu nħadem dan il-kapolavur. Hajta mit-tila (Figura 3, isfel), li kienet imwahnha fuq pannell tal-injam ġiet analizzata b'mikroskopju ottiku, u nstab li kienet magħmula minn kittien (*linen*), fibra veġetali magħrufa għall-użu tagħha fil-pitturi. Il-pannell tal-injam? Mhux xi injam komuni – ċedru, tip ta' injam abbondanti fil-Lvant Nofsani u r-reġjuni Mediterranji.

Qabel il-wasla tal-Kavallieri F'Malta

Imbagħad wasal il-punt kruċjali: meta nkitbet din l-ikona? B'teknoloġija tal-karbonju-14

(carbon dating: C), ġie stabbilit li kemm it-tila kif ukoll il-pannell tal-injam imorru l-aktar lura għal bejn is-snin 1305 u 1412 għat-tila, u bejn l-1281 u l-1390 għall-injam. Dan ifisser li l-ikona hija antikissima u kienet teżisti qabel il-wasla tal-Kavallieri ta' San Ġwann f'Malta fl-1530. Hu possibbli hafna li din l-ikona nġiebet flimkien ma' teżori oħra mill-Kavallieri jew min-nies ta' Rodi li ġew magħhom. Dan ifisser li l-ikona mhux biss hi xogħol mill-aqwa bħala arti sagra Biżantina li saret mijiet ta' snin ilu, imma wkoll teżor storiku li vvaġġa eluf ta' kilometri sa ma wasal f'din il-kappella fil-Birgu.

Bejn l-arti u x-xjenza

Il-każ tal-ikona tad-Damaxxena hu eżempju ċar tar-riżultati li joħorġu meta l-arti u x-xjenza jingħaqdu flimkien. Dik li għal snin twal kienet ikona kważi minsija, illum mhux biss reġġet tidher fil-glorja kollha tagħha, iżda saħansitra sirna nafu hafna aktar dwar l-orijini tagħha. Hekk kif l-enerġija tat-teknoloġiji moderni nizlet fuq il-kuluri, ġiet żvelata mhux biss il-kompożizzjoni tagħhom, imma wkoll dak li kien moħbi taħt il-wiċċ — inkluż id-dati tal-orijini tal-materjali. Grazzi għax-xjenza u l-istudji storiċi li saru, din it-teżor ta' ikona minhabba l-valur imprezzabbli tagħha li għadu kemm ġie żvelat, bdiet tissejjaħ uffiċjalment bħala 'Sidna Marija tat-Tgħanniqqa Helwa'. □

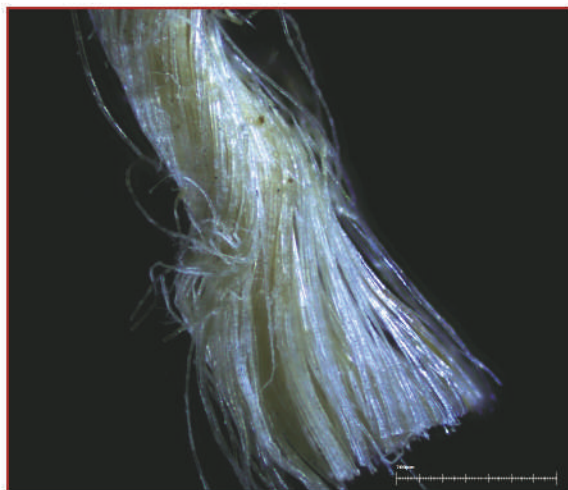

Figura 3: (a) Hajta mit-tila taħt mikroskopju ottiku; (b) fibri sseparati mill-hajta murija taħt ingrandiment għoli, bil-karatteristiċi tagħhom jikkonfermaw il-preżenza tal-kittien

Host your Next Event at The Yard

Party Packages starts from 29euro

10% OFF upon showing this advert

(promo runs until October 2025)

Sejba ġdida ta' inventarju li jmur lura żewġ sekli u nofs

Minhabba n-natura tax-xogħol tiegħi bħala riċerkatriċi ma' *Heritage Malta*, inqatta' hafna hin f'bosta arkivji nqalleb il-folji ta' manuskritti. Huwa xogħol li jirrikjedi hafna attenzjoni, paċenġja u hin. Nistqarr magħkom, ikolli hafna ġranet meta nibda naqta' qalbi, imma mbagħad ikun hemm dik il-ġurnata fejn niltaqa' ma' biċċa informazzjoni ġdida li ttellgħek fis-seba' sema. Huwa propju dak li ġara meta kont qiegħda nagħmel riċerka fl-arkivju 'Lorenzo Zahra' fis-Sede tal-Vittoriosa Historical and Cultural Society tal-Birgu, fejn iltqajt ma' inventarju ta' żewġ knejjes ta' rit Grieg fil-Birgu, li jmorru lura għas-sena 1771.

Il-komunità Griega minn dejjem kienet taffaxxinani. Naffaxxina ruħi kif dawn in-nies kellhom il-ħila u l-kuraġġ jhallu kollox warajhom f'Rodi meta l-gżira ttiehdet mill-Ottomani fis-sena 1522 u jtilqu mal-Kavallieri. Minhabba f'hekk mal-wasla tal-kavallieri f'Malta fis-26 ta' Ottubru 1530, waslu wkoll numru ta' Griegi fix-xtut Maltin.

Mal-komunità Griega f'Malta waslu wkoll diversi presbiteri ta' rit Grieg Kattoliku li waqqfu mill-inqas tliet parroċċi fil-Birgu. Dawn kienu l-knisja tal-Madonna tad-Damasku, il-knisja ta' San Ġorġ - li għall-bidu kienet iddedikata lil San Nikola, u l-knisja ta' San Nikola. Il-knisja ta' San Nikola kienet fit-triq li illum jisimha Triq Hilda Tabone. Din il-knisja, oriġinarjament iddedikata lil Sant'Agata, kienet ingħatat lill-Griegi mill-kappillan ta' San Lawrenz. Il-Griegi bnewha mill-ġdid u ddedikawha lil San Nikola. Sfortunatament fl-1732, din il-knisja iġġarfet b'kawża ta'

maltempata u flokha nbena maħžen. Jidher li fis-sena 1771 ingħatat ordni lill-Papàs biex jagħmel lista tal-oġġetti li kienu jinsabu fil-knisja parrokkjali tal-Madonna tad-Damasku. Ir-raġuni għalfejn ingħata din l-ordni ma nafux, imma f'dawk iż-żminijiet kienet haġa komuni li t-tribunali diversi jsaqsu għall-inventarji.

Interessanti hafna li dan l-inventarju jiġbor fih sezzjoni ddedikata għall-oġġetti li kienu jappartjenu lill-knisja ta' San Nikola. Probabbilment meta fis-sena 1732 il-knisja gġarrfet, l-affarijiet ġew trasferiti għall-knisja tal-Madonna tad-Damasku, jew inkella taħt il-kustodja tal-Papàs tal-istess knisja. Fil-fatt dawn jinsabu lejn l-aħħar tal-inventarju, separatament minn dawk ta' Damasku, taħt is-sottotitlu '*Nella Chiesa di San Nicola*'.

Minhabba li l-lista tal-oġġetti li jappartjenu lil din il-knisja hija waħda żgħira, jista' jkun ukoll li oriġinarjament seta' kien hemm aktar oġġetti, imma jista' jkun li dawn ma ġewx salvati minhabba l-maltempata. Sakemm jinstabu dokumenti oħra fuq din ma nistgħux inkunu ċerti.

L-inventarju huwa miktub fuq tliet folji bil-lingwa Taljana. Għall-ewwel hsibt li dan mhuwiex l-inventarju kollu minhabba l-fatt li l-arkivju tal-parroċċa tal-Birgu ġarrab hsarat kbar u saħansitra ntlfu għadd ta' dokumenti fit-tiġrif waqt it-Tieni Gwerra Dinjija (1939-1945), imma minhabba l-fatt li l-paġna ta' wara hi vojta, dan jista' jimplika li hu fil-fatt sħiħ. L-inventarju tal-knejjes qed nippubblikah kelma b'kelma, kif qiegħed fuq

SWAEY
BROTHERS LTD

CRANE HIRE SERVICE

Available Cranes

25 TON

Max Height : 28 mtr

35 TON

Max Height : 48 mtr

55 TON

Max Height : 60 mtr

100 TON

Max Height : 67 mtr

180 TON

Max Height : 98 mtr

CONVOY EXCEPTIONAL

SWAEY BROS .LTD

9940 4502

WWW.SWAEY.COM

Extending our experience to you

TRIQ IL KUNCIZZJONI
MOSTA, MALTA

Nella Chiesa di S. Nicolo
 Una ninfa di bronzo con dodici bracci
 Otto quadri compreso il titolare.
 Due tavole e l'altare.
 Una croce di legno e la processione del Venerdì Santo.
 Due piccoli bracci e due lampade

Abiti sagri e suppellettili
 Quattro Cappe una d'e quali bianca di scandaloro,
 l'altra di velluto scio, e giallo fiorito, e due
 violacee una di damasco, e l'altra di broccato
 di scio.
 Quattro stoloni due bianchi e due violacci
 Cinque pari di manipoli alla greca di diversi colori
 Tre sopracalici uno roscio, un altro torchino, e l'
 altro violacco.
 Cinque veli piccoli per patena, e Calice di diversi
 colori.
 Un stendardo di tarzabello bianco con frangia rossa
 e bianca.
 Tre pedicelli di diversi colori per la custodia del Pa-
 suracolo.
 Vnici purificatori.
 Quindici tavole per l'altare d'oro con merloni
 Una piccola portiera di damasco pavonazzo nella
 la sacrestia.
 Una portiera di tarzabello roscio, che prima era
 bruno.
 Un baldachino di broccato scio sopra l'altare
 maggiore.
 Una tavola di scio sopra il seggio.
 Un piccolo tapeto per la custodia dell'altare.
 Seppi Candilieri di legno.
 Due avanzi altri uno di pelle, e un altro di bronzo.
 Un Canopo con due cingole

Tnejn mit-tliet folji li fuqhom instab dan
 l-inventarju, miktub bil-lingwa Taljana

pure d'argento, ed una patena di rame dorato;

- ☐ Un fiaschetto d'argento per l'olio Santo;
- ☐ Un Incensiere d'argento;
- ☐ Un libro d'Evangelii con una pianica d'argento;
- ☐ Due quadri della B.V., uno nel Maggiore, e l'altro nell'Altareto con loro abito d'argento;
- ☐ Un piede di Calice di rame;
- ☐ Sei Candilieri di rame;
- ☐ Un pomo di rame dorato per la croce delle processioni;
- ☐ Una conca di rame per i bustieri;
- ☐ Una stella di rame;
- ☐ Sei Lampieri di rame;
- ☐ Due ninfe di legno con bracci di ferro;
- ☐ Due piccola fracci di fil di ferro.

(2) Abiti sagri e suppellettili

- ☐ Quattro Cappe una d'e quali bianca di scandaloro, l'altra di velluto roscio, e giallo fiorito, e due violacee una di damasco, e l'altra di broccato di scio;
- ☐ Quattro stoloni, due bianchi e due violacci;
- ☐ Cinque pari di manipoli alla greca di diverse colori;
- ☐ Tre sopracalici, uno roscio, un altro torchino e l'altro violacco;
- ☐ Cinque veli piccoli per patena, e calice di diversi colori;
- ☐ Un stendardo di tarzabello bianco con

il-folji. Dan biex nibqghu leali lejn l-storja.
 Hallejtu wkoll fl-original tieghu bit-Taljan, biex
 napprezzawh aktar.

(1) Argento e rame

- ☐ Una Pisside d'argento con piede di rame;
- ☐ Un Calice d'argento con stella, e cocchiara

**Għal ivjaġġar fi
gruppi jew individwali
kif ukoll cruises**

www.bsl.com.mt

TOURS | TRAVEL | LONG HAUL | CRUISES | HONEYMOON | INSURANCE

**Ċemplilna fuq 21238039 għal aktar informazzjoni
jew żur wieħed mill-fergħat tagħna fil-Ħamrun, Valletta jew Mosta**

**NOFFRU WKOLL DIVERSI INSURANCES FOSTHOM
FUQ KAROZZI, DJAR, PETS U HAFNA AKTAR...**

📍 Hamrun Branch

Britannia House, 652, Saint Joseph High
Road, Ħamrun HMR 1012, MALTA

☎ (+356) 2247 4810
(+356) 2123 8039

✉ info@bsl.com.mt

TIED INTERMEDIARY FOR

frangia roscia e bianca;

- ❑ Tre padiglioni di diversi colori per la custodia del tabernacle;
- ❑ Undici purificatori;
- ❑ Quindici tovaglie per l'altare di tela con merletti;
- ❑ Una piccola portiera di damascho pavonazzo nella Sancta sanctorum;
- ❑ Una portiera di tarzanello roscio, che prima era baldacchino;
- ❑ Un baldacchino di brocato roscio sopra l'altare maggiore;
- ❑ Una tovaglia di seta roscia per il legio;
- ❑ Un piccolo tapete per la bradella dell' altare;
- ❑ Sette candilieri di legno;
- ❑ Due avant'altari, uno di pelle, ed un altro di broccato;
- ❑ Un Camso con suo cingolo;
- ❑ Nel passaggio vicino la *sancta sanctorum* quattro lanterni di landa ed una croce di legno per li morri;
- ❑ Un monumento per la processione del venerdi Santo;
- ❑ Quindici quadri disposti per tutta la chiesa;
- ❑ Un quadro rappresentante la Beata Vergine nella stanza della casa.

(3) Libri

- ❑ Due libri detti triodi;
- ❑ Un altro Paraclitici;
- ❑ Minei no. dodici consiirenti in sei libri;
- ❑ Un libro consistere tutti l'Apostole;
- ❑ Un altro libro detto acrostichi;
- ❑ Un altro libro detto margarini;
- ❑ Un altro libro Calocerini ed un altro libro Ciriaco dromi;
- ❑ Due Psalteri.

Nella detta Chiesa di S. Nicolò

- ❑ Una ninfa di bronzo con dodici braci;
- ❑ Otto quadri compreso il titolare;
- ❑ Due tovaglie per l'altare;
- ❑ Una croce di legno per la processione del Venerdi santo;
- ❑ Due piccoli bracci per due lampade.

Bis-sejba ta' dan l-inventarju hargu diversi punti godda fl-istorja tal-knejjes ta' rit Grieg

fil-Birgu. Nibda billi ngħid li minnu sirna nafu li l-kwadru titulari tal-knisja ta' San Nikola kien magħmul minn tmien kwadri. Izda hawn irrid infakkar li fir-rit Grieg m'hemmx kuncett ta' titular fi tradizzjoni tagħhom, bħal dak ta' rit Latin. Allura jista' jkun li fil-Birgu daww tar-rit Grieg ġew influwenzati mir-rit Latin. Min-naha l-oħra tajjeb ngħidu li fir-rit Grieg hemm il-kuncett ta' *'Iconostasis'*. *'Iconostasis'* huwa speċi ta' kanċell jew ħajt divizorju mzejjen b'għadd ta' ikoni, li jifred in-nava mis-santwarju. Allura jista' jkun li dan it-titular li jissemma fl-inventarju qiegħed jirreferi għal xi tip ta' *'iconostasis'*, imma sakemm ma nsibux aktar informazzjoni ma nistgħux ngħidu fiċ-ċert. Importanti li niftakru li l-istorja hija ibbażata fuq fatti u mhux fuq suppożizzjonijiet.

Minn dan l-inventarju sirna nafu wkoll li l-purċissjoni li kienet issir fil-Ġimgħa l-Kbira jew fil-*'Venerdi Santo'* filgħodu mill-parroċċa ta' Damasku, jew ma kinitx l-unika waħda li kienet issir fil-Birgu mill-komunità Griega Kattolika, jew inkella din kienet issir bis-sehem tal-parroċċi l-oħra tal-istess rit. Dan minħabba l-fatt li fl-inventarju hemm imnizzel oġġett partikolari li jindika dan: *'Una croce di legno per la processione del Venerdi santo'* – salib tal-injam biex jintuża fil-purċissjoni tal-Ġimgħa l-Kbira. Ovvjament irid isir aktar studju fuq dan l-aspett.

Bħala persuna li nhobb il-qari, interessanti hafna s-sezzjoni mill-inventarju fejn hemm imnizzlin il-kotba. Jidher biċ-ċar mil-lista tal-kotba li kienu jimxu mar-rit Grieg u li l-librerija kienet imżewqa b'hafna kotba differenti. Fil-lista hemm kotba tal-kant bħall-*'Paraklitiki'* (Grieg: Παρακλητικη).

Fl-opinjoni personali tiegħi, il-kant waqt il-quddiesa jqajjem ferħ u jdaħħal lil dak li jkun aktar fl-ispirtu tal-quddiesa.

Minn dan l-inventarju jidher biċ-ċar li l-knisja tal-Madonna tad-Damasku kellha l-vestwarju kollu meħtieġ għal-liturgija. Dawn kienu magħmulin minn materjali u kuluri differenti.

We are Quality

PROFESSIONAL WATERPROOFING MATERIALS & RESIN FLOORINGS

Discover the thermal waterproofing resin membrane that reduces heat intake by **90%**. Also available for DIY.

Visit our showroom for professional advice on how to protect your home.

The Resin and Membrane Centre, 264, Old Railway Track, St. Venera

Web: www.theresincentre.com

E-mail: info@theresincentre.com

Tel: 27 477 647

Mob: 99 477 647

CERTIFIED INSTALLERS

Iconostasis huwa speċi ta' kancell jew haġt diviżorju mżejjen b'ghadd ta' ikoni, li jifred in-nava mis-santwarju

bhall-ħarir, bellus u brocade. Joħroġ biċ-ċar ukoll li kellhom l-apparat meħtieġ biex iżejnu l-artal, fosthom bi triehi bil-bizzilla. Kif qed naraw l-inventarju tal-1771 tal-knisja tal-Madonna tad-Damasku fil-Birgu jitfa' dawl imprezzabbli dwar il-ħajja reliġjuża u liturġika tal-komunità Griega Kattolika f'Malta fi żmien il-Kavallieri ta' San Ġwann. L-inventarju jagħti dettalji dwar l-ilbies, għamara, kotba, u oġġetti sagra mill-knisja ta' San Nikola, li jiżvela l-firxa tal-ġid, influwenzi u prattiċi devozzjonali tal-knisja.

L-inventarju juri wkoll li l-knisja tal-Madonna tad-Damasku fil-Birgu kienet komunità Kattolika Griega li qed tiffjorixxi b'influwenzi Biżantini u Latini qawwija. Il-preżenża ta' oġġetti, kemm lussużi, kif ukoll prattiċi, tissuggerixxi bilanċ bejn il-ġid u l-funzjonalità fil-prattiċi liturġiċi tagħha. Barra minn hekk, in-numru sinifikanti ta' pitturi, oġġetti proċessjonali u kotba sagra jenfasizzaw ir-rwol tal-knisja bħala ċentru tal-ħajja spiritwali u kulturali f'Malta tas-seklu tmintax.

Din l-informazzjoni ġdida ħarġet kollha minn inventarju storiku u b'hekk nixtieq nikkonkludi dan l-artiklu billi nsosti l-importanza ta' inventarji storiċi. L-inventarji jipprovdu tieqa fuq il-kultura materjali li tagħtina informazzjoni utli, f'dan l-każ fuq il-prattiċi reliġjużi, imma nsibu inventarji oħra ta' djar ta' nies nobbli jew komuni li jagħtu dawl fuq il-ħajja privata u personali tagħhom u huma b'hekk sors importanti għall-istoriċi.

Biex nagħlaq nixtieq inrodd ħajr lil George Agius għall-ghajnuna kbira tiegħu. L-gharfien ta' George, l-istoriku tal-parroċċa San Lawrenz, fuq il-Birgu u fuq il-knisja għeni nimrah aktar fuq dan is-sugġett. Grazzi wkoll lill-Papàs, il-Prof Martin Zammit u lil Neil Demarco,

għall-qari tal-provi.

Referenzi:

- 1 L-Arkivju ta' Lorenzo Zahra – Docket 18.
- 2 Giacomo Bosio, *Dell'Istoria della sacra religion ed illustrissima militia di S Giovanni Gerosolimitano*, Vol. 3, Roma, 1621.
- 3 Anton Attard, 'Il-kult u l-knejjes tar-rit Grieg fil-Birgu', fil-*Programm tal-Festa San Lawrenz*, 2017.
- 4 Mons Prof A Bonnici, 'Id-Damaxxena – knisja u xbieha', fil-*Lehen is-Sewwa*, 23 ta' Marzu, 1974, pp. 3, 9. □

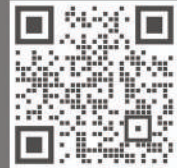
Capture

EVERY
MOMENT
OF YOUR
SPECIAL DAY

Melvin DeGiorgio
PHOTOGRAPHY

+356 9982 3536
melvindegiorgio.com

Fr Emanuel Adami MSSP: 60 sena saċerdot

Din is-sena s-saċerdot Vittoriosan, Fr Emanuel (Karmenu) Adami MSSP, bin Emanuel u Lorenza Adami, née Caruana, iċċelebra s-60 anniversarju mill-ordinazzjoni saċerdotali tiegħu. Hawn qed jippreżenta awtobijografija ċkejkna

Twelidt il-Birgu fl-4 ta' Ottubru 1937, imma minhabba l-gwerra morna noqogħdu Hal Balzan, fejn domna erba' snin. Niftakar li fix-xelter, fejn konna norqdu man-nies, missieri Manuel, wara li jiġi mix-xogħol, kien joqgħod jirranga l-ixkafef tal-injam, waqt li ommi Lorenza, bi tmint itfal żgħar, riedet tmanjni lill-familja, b'dak li ħuti l-bniet kienu jġibu mill-Victory Kitchen. Kienet saret irqiqa ħafna u niftakar darba rajtha ma' oħti l-kbira Alice jibku. Dik il-ħabta kelli xi tlieta jew erba' snin u kienu impressjonawni ħafna.

Wara xi żmien, meta spiċċat il-gwerra, tlaqna lura lejn il-Birgu u qgħadna fit-triq magħrufa bħala ta' Anastas, li dak iż-żmien kienet mimlija familji kbar. Hija Ġużi kien għamel forn lil ommi. Qabad landa tax-xaħam għamlilha xkaffa u bieba u fetha fejn toqgħod l-ispiritiera. Allura ahna ħriġna ngħidu ma kulhadd li għandna forn! L-unika kumdità li kellna kienet il-bozza tal-ħmistax, tixgħel sulfarina turi iżjed minnha.

Malli nżilna l-Birgu missieri mill-ewwel dahħalni abbati. Jien minn dejjem ridt insir qassis u missieri riedni nsir kanonku! Kemm kien hemm kanonċi dak iż-żmien! Bdejt nattendi wkoll l-iskola Primarja, li dak iż-żmien kienet l-Armerija u kien żmien sabiħ. Kemm kont niġri fuq is-swar naqbad il-friefet.

Fis-sajf, imbagħad, ninżlu t-Toqba l-Ġdida, naqbzu minn fuq is-submarine u ommi tinkweta! Kelli xi aċċidenti wkoll!

F'Awwissu kien jiġi Dun Ġorġ Cassar ilibbes il-vara ta' San Lawrenz għall-festa u warajh daħal missieri, Leli Adami. Il-festa għalina t-tfal kienet avventura ta' ferħ kbir. Konna niehdu pjaċir b'kollox. Pawlu Drago kien jagħmel l-irjus ta' angli żgħar bit-tafal u ahna t-tfal, malli narawh, erħilna ngħajtu, 'Pawlu tini angli.' Santinu kien jirsisti għall-purċissjoni tal-Bambin u Ġensu l-Veża kien jiehu l-ewwel bil-kajjik u jagħtina nixorbu mit-tazza tal-birra. Ġensu Matches kien jagħtina ż-żimarra u rħilna bit-tanbur fit-toroq inkantaw 'ħaduhielu l-Bagigga, ħaduhielu'. Hadd ma kien jaf min hu dan il-Bagigga.

Peress li minn dejjem ridt insir qassis dahħluni fil-Kulleġġ De La Salle. Kważi hadd ma kien imur is-Sekondarja, ħlief dawk li kienu jagħzlu xi professjoni jew dawk li riedu jsir qassis bħali. Tlieta biss mill-Birgu morna l-iskola Sekondarja: jien, Godfrey Demarco u Louis Theuma, li kien sar tabib. It-tlieta konna ħbieb ħafna u konna wkoll fil-MUSEUM ukoll. Kont ferħan ħafna li tlajt fit-terza Sekondarja. Ġara li Patri Pietru Pawl OP, li kienu joqogħdu hdejna dahħalni *boarder* is-Seminarju biex żgur ma nitlifx il-vokazzjoni. Dik il-ħabta kelli 14-il sena u kont midhla sew ta' Dun Ġużep Caruana u Dun Salvinu Debrincat, li dak iż-żmien bħali kienu fil-mixja għas-saċerdozju.

Jiena u Salvinu ridna mmorru l-missjoni l-Brazil għax dik il-ħabta kien ġie isqof Braziljan u xegħel is-seminaristi b'entuzjażmu

tacct

TACCT: Payroll & Accounts

At Tacct we handle:

- **Monthly payroll processing**
- **Work permits for foreigners**
 - **Full accountant services**
 - **Tax compliance**

**Let us take care of the paperwork,
while you focus on growing your
business.**

**Triq Bir ir-Riebu
Rabat RBT 1601
iven@tacct.mt
Mob: 7930 1261**

Fr Emanuel iqarben lil ommu Lorenza fl-ewwel quddiesa tieghu

kbir, fosthom kien hemm jien. Imma ġara li sirt naf bis-Socjeta' Missjunarja ta' San Pawl, u wara li ghamilt irtir Sant'Agata, ir-Rabat, tqanqalt biex nidhol magħhom. Wara l-formazzjoni u l-istudju tal-Filosofija u t-Teologija, ġejt ordnat saċerdot fit-3 ta' April 1965.

Is-superjuri bagħtuni San Ġuzepp biex nieħu hsieb il-camerata tat-tfal kbar. Domt sentejn u wara sentejn ohra l-Oratorju ta' B'Kara, tlabt biex immur il-Brazil, iżda bagħtuni l-Awstralja, fl-1969. Sibt ruħi f'North Sunshine, Melbourne, fejn il-bieċa l-kbira tal-parruċċani kienu emigranti Għawdxin.

Wara dan bagħtuni għal sitt xhur *supply* Perth, West Australia. Minn hemm imbagħad bagħtuni kappillan f'Horsely Park, Sydney, f'New South Wales. Hafna mill-parruċċani kienu mill-Mellieha u mill-Imġarr u ftit familji mill-Veneto, l-Italja ta' fuq. Kollha kienu bl-irziezet kbar tat-tigieġ, bajd, frawli, *kitchen garden* u annimali. Meta kont immur narahom kienu jimlewli l-karozza bil-prodotti tagħhom.

Wara tliet snin, is-Superjur Fr Stanley Tomlin MSSP qalli biex immur il-Perù u mort. Kienet

is-sena 1977. Malli wasalt hadni Fr Gejt nagħmlu l-Ewwel Tqarbina f'rahal li hlief trab u nixfa qisna f'dezert ma sibniex. Meta rajt it-tfal libsin l-abjad fqar immens bkejt l-ewwel bikja fil-Perù. Ghedt lili nnifsi: "Jiena missjunarju li offra l-Birgu," u dan il-hsieb ikkunsalani.

Wara ftit bagħtuni f'parroċċa f'wied kbir b'xi tletin raħal biex nagħmlulhom il-quddies u sacramenti. Il-karattru tiegħi jgħinni biex nadatta ruħi u nagħmel hbieb. Mill-wied bagħtuni kappillan f'Acequia Alta, Arequipa, it-tieni l-akbar belt fil-Perù, wara Lima, li dak iż-żmien kien fiha miljun ruħ. Hemmhekk bil-ġajnuna tan-nies bnejna knisja tas-siljar, ġebba volkanika bajda qisha bħal ta' Malta imma iżjed hafifa. Bl-ġajnuna tan-nies bnejna knisja stil Gotiku, haġa speċjali għall-Perù. Tant giet sabiħa li l-gazzetti kienu qalu din imissha nbriet fiċ-ċentru tal-belt. Kien ġabli 10,000 Dollaru Amerikan mill-Ġermanja ċertu Lorenz Unfried, Isqof Awżiljarju. Dak iż-żmien kien jgħinni wkoll hija Ġużi. Allura semmejtha u kkonsagrajnha għal *San Lorenzo Levita y Martyr*, propju fis-7 ta' Awwissu 1983. Ghamilna festi kbar.

Milestone Solutions

project management on track

Perit Malcolm Gingell
Project Managers of Victory Square, Birgu

Fil-periferija ta' Arequipa, dak iż-żmien kien hemm faqar kbir. Kont immur ingib xi ċereali mill-Caritas Arcidjoċesana għall-fqar. Ghamilt hbieb ma' ċertu Hermano Diaz, Spanjol tad-De La Salle u ċerta Mary Luz Barrega, tabiba tat-tfal. Konna nżuru tfal b'diżabbilità eċċessiva. Rajt tfal ġo gallinari jew fi kmamar mudlama. Mary Luz qaltli wkoll li ġieli kienu joqtluhom. Jien iddeċidejt li nwaqqaf orfanatrofju għalihom. Kont bdejtlihom skola żgħira għalihom u Hno Diaz u Dra Mary Luz ghenuni hafna.

Il-Ministeru tat-Trasport u l-Komunikazzjoni tawni biċċa art kbira u bdejna nużaw xi kmamar li halla l-Ministeru. Dra Mary Luz Barrededa gabet l-ewwel tfal b'diżabbilità. Kien it-8 ta' Diċembru 1988. Għeditilha ... 'Mary Luz minn issa 'l quddiem inti d-direttriċi ta' dan l-orfanatrofju għax lili jbidluni minn hawn, bhalma ġara dejjem u jien m'iniex eċċezzjoni.' Hekk ġara għax is-Superjur Ġeneral talabni nerga' lura Malta.

Minn Malta, imbagħad, ergajt mort lura l-Awstralja, fejn irnexxieli niġbor grupp ta' benefatturi għal dan l-orfanatrofju. Il-biċċa l-kbira kienu u għadhom mill-Maltin emigranti ta' Melbourne. F'Melbourne kont nahdem mal-Maltin Awstraljani, Taljani u mal-komunità Latinos, fosthom Peruvjani, l-aktar dawk li kienu minn El Salvador u li kienu daħlu hemm bħala refuġjati. Kollha bdew jgħinu u jagħmlu attivitajiet biex jgħinu l-orfanatrofju tal-Perù. Min jaf kemm Mons Depiro, li kien direttur ta' sitt orfanatrofji f'daqqa, kemm ferah fis-sema għal dan l-orfanatrofju li kien qed jilqa' fih tant tfal fil-bżonn!

Fr Emanuel ma' ommu u missieru f'Sant'Agata, ir-Rabat

L-ewwel żewġ benefatturi kienu Fr Tomlin għax kien tani £100, u kien qalli: "Dawn kien tahom l-Isqof lil Mons Bonnici biex jibda l-istitut ta' San Ġuzepp." Kien hemm ukoll Ġorġ Agius li kont għedtli x'beħsiebni nagħmel il-Perù meta kont għall-vaganzi Malta. L-għada ġie u b'dak il-lehen melodju qalli: "Hawn għandek mitt lira halli tibda l-orfanatrofju fil-Perù."

Dan li ktibt huwa t-tip of the iceberg, kif jgħidu l-Inglizi. Minn dak li għaddejt Alla biss jaf. Huti Vittoriosani, kulma ghamilt, ghamiltu dejjem b'intenzjoni retta, kieku ma kienx isir jew spicċa. Dejjem hallejt f'idejn Alla għax jien ma kontx kapaċi nagħmel xejn, iżda l-misteri ta' Alla huma differenti minn tagħna. Jinqeda b'nies mhux kwalifikati biex juri li kollox ġej bil-hila tiegħu. Jiena dejjem hfirt lil min ghamilli l-ħsara u bqajt għaddej f'dak li kont qed inhoss li sejjaħli Alla. Tgħallimt li l-unika radikalità għandha tkun għal dak li jsejhlina għalih il-Mulej Ġesù.

Il-Hadd, 27 ta' April 2025, iċċelebrajt quddiesa ta' radd il-hajr lil Alla għal 60 sena saċerdozju fil-Kollegġjata ta' San Lawrenz. Il-paċi magħkom u l-festa t-tajba ta' San Lawrenz lil kulhadd. □

Get your quote in comfort at **mib.com.mt**

You won't have to move a muscle.

Mediterranean Insurance Brokers (Malta) Ltd.
Zentrum Business Centre, Level 2,
Mdina Road, QRM 9010, Malta

T +356 234 33 234
E info@mib.com.mt
mib.com.mt

Mediterranean Insurance Brokers (Malta)
Ltd., C3540, is enrolled under the Insurance
Distribution Act and is regulated by the MFSA.

mib
Insurance Brokers

It-teżori mohbija tal-Kollegġjata ta' San Lawrenz miftuha għall-pubbliku

F'Mejju li għadda, għat-tieni sena konsekuttiva, il-parroċċa ta' San Lawrenz tal-Birgu reggħet fethet għall-pubbliku it-teżori mohbija tagħha, li normalment ma jkunux aċċessibbli għall-pubbliku matul is-sena. Din is-sena l-inizjattiva 'Teżori Mohbija' saret bejn is-16 u t-18 ta' Mejju u kienet opportunità biex wiehed jidhol fil-qalba tal-istorja u l-kultura rikka tal-Birgu. Din l-inizjattiva din is-sena habtet ma' żewġ anniversarji sinifikanti: l-460 sena mill-Assedju l-Kbir ta' Malta u 1,800 sena mit-twelid ta' San Lawrenz, il-qaddis patrún tal-Birgu.

Il-kumpless tal-knisja Kollegġjata ta' San Lawrenz hu mogħni b'patrimonju kbir ta' arti sagra, arkivji, u relikwi li jixhdu l-imghoddi glorjuż ta' din il-Belt marittima storika u l-fidi

profonda tan-nies tagħha. Fost dawn it-teżori, fil-Mużew Parrokkjali wiehed isib il-kappell u x-xabla tal-battalja tal-Gran Mastru Jean de Valette, flimkien ma' relikwi imprezzabbli oħra marbuta mal-Assedju l-Kbir tal-1565. Bla dubju, dawn l-oġġetti huma tifikira tangibbli ta' wiehed mill-aktar mumentu definittivi fl-istorja ta' Malta u l-Birgu.

Imwieled f'Huesca, Aragona, fis-sena 225, San Lawrenz hu l-qaddis patrún tal-Belt. Kienu l-Aragonizi li daħħlu jew saħħew il-kult lejn il-qaddis Spanjol. Din is-sena, il-parroċċa tal-Birgu, flimkien mal-Lawrenzjani madwar id-dinja kollha, qed tiċċelebra t-18-il ċentinarju mit-twelid tiegħu. Dawk li żaru l-knisja ta' San Lawrenz fi tmiem il-ġimgħa setgħu japprezzaw is-sbuhija tal-knisja Barokka, xogħol tal-arkitett mill-Birgu Lorenzo Gafà. Meta

Il-kappell u x-xabla (sejf) tal-Gran Mastru Jean de Valette li jinsabu fil-Mużew tal-Parroċċa

Inroddu Ħajr lil dawn il-Ħwienet u kumpaniji li taw kontribuzzjoni għal din il-pubblikazzjoni

**Carissima: Triq il-Palazz l-Antik tal-Gvernatur, Il-Birgu -
T: 21697932 / M: 77493236**

Chetwyn Confectionary: 14 Triq il-Mina l-Kbira, Il-Birgu - M: 99027321

**Fava Woodworks: KW 17B Corradino Industrial Estate, Paola -
T: 21827650**

Franka Lira: Il-Pjazza tal-Birgu, Il-Birgu - T: 21807544 / M: 79429165

Gem Stones: Triq il-Mina l-Kbira, Il-Birgu - T: 27822592 / M: 79021701

Gold Lady Jewellery: St Paul Boffa Avenue, Iż-Żejtun - T: 21673928

Gozo Artisan Food: Triq San Lawrenz, Il-Birgu

Highlight Stationery: 51 Triq il-Mina l-Kbira, Il-Birgu - M: 99463519

Main Square Bistro: Il-Pjazza tal-Birgu, Il-Birgu - T: 21801671

Manuel Garage: Triq Iż-Żejtun, Birżebbuġa - T: 21660167 / M: 99473095

**Satin Skin: Triq il-Palazz l-Antik tal-Gvernatur, Il-Birgu -
T: 21667985 / M: 99892069**

**Step-in Stationery & Home Appliances:
Il-Pjazza tal-Birgu, Il-Birgu - T: 21801207**

**St Philip's Self Service Grocery Store:
Pjazzetta San Filippu, Il-Birgu - M 99827318**

Ta' Ġużeppi Bistro Cafè: Il-Pjazza tal-Birgu, Il-Birgu - M: 79901741

Terence Butcher: 8 Triq il-Papa Alessandru, Il-Birgu - T: 77232764

The Champ Pastizzeria: Il-Pjazza tal-Birgu, Il-Birgu - M: 99083141

**Owen Zahra: Triq Desain u Triq Santa Skolastika, Il-Birgu -
M: 99888350**

I-Ordni ta' San Ġwann wasal f'Malta fl-1530, il-knisja saret il-knisja Konventwali tal-Ordni. Kienet ukoll il-knisja tal-Inkwizituri. Il-knisja tiftaħar b'wirt artistiku immens li hu marbut ma' dan il-martri ta' Kristu.

Fost il-hafna artifatti li jżejnu din il-knisja sabiha, wiehed isib il-kapulavur ta' Mattia Preti li juri l-martirju tal-qaddis, l-akbar kanvas li qatt pittur l-artist minn Calabria, u li kienet ikkummissjonata fl-1689. Xogħol ieħor ta' valur artistiku kbir huwa l-pulptu tas-seklu 19 li kien restawrat fl-2023. Il-knisja fiha wkoll l-istatwa artistika ta' San Lawrenz, l-unika statwa titolari f'Malta liebsa hwejjeg veri u tgħożż hafna ż-żewġ relikwarji antiki tal-fidda, li fihom relikwi tal-qaddis. L-eqdem wiehed imur lura għas-seklu sbatax, u r-relikwi tal-ieħor ingħataw lill-knisja mill-Inkwizitur Giuglio Carpegna. Barra minn hekk, San Lawrenz jidher b'mod prominenti f'sitt pitturi li jżejnu s-saqaf tal-knisja, xogħol l-artisti ċelebrati Ignazio Carlo Cortis u Giuseppe Cali. Il-viżitaturi setgħu

wkoll jammiraw il-pittura gloriuża li żzejjen il-koppla, rappreżentazzjoni impressjonanti tal-Assedju l-Kbir, mahluqa mill-artist kontemporanju Manuel Farrugia (*ara ritratt isfel*).

Il-Belt tal-Birgu minn dejjem kellha taħlita ta' kulturi minn diversi partijiet tad-dinja, sal-wasla aktar tard tal-Kavallieri ta' San Ġwann fl-1530. Dawn il-kulturi bla dubju hallew marka li ma titħassarx fuq il-Belt u sawru t-tradizzjonijiet, id-drawwiet, u l-karattru tagħha. Il-wasla tal-Kavallieri ta' San Ġwann fil-Birgu fethet l-aktar era gloriuża tagħha, hekk kif il-Belt saret iċ-ċentru ta' wahda mill-akbar istituzzjonijiet Insara ta' żmienha. Il-wirt tal-Birgu jkompli jiffjorixxi llum, bit-tradizzjonijiet u l-folklor vibranti tiegħu, minkejja l-isfidi ta' Malta ta' wara l-gwerra u popolazzjoni li qiegħda dejjem tixjieħ.

Minbarra l-knisja parrokkjali, dawk li żaru l-kumplex tal-parroċċa ta' San Lawrenz tul

TAL-PETUT

SPECIALIZING IN LOCAL DISHES & LOCAL PRODUCE

PRIVATE DINING CONCEPT

BY RESERVATION

20, TRIQ PACIFIKU SCICLUNA
BIRGU
DONALDCALIGARI@GMAIL.COM

TEL: 2189 1169
MOB: 7942 1169

Is-Sacra Conversazione, ta' stil Venezjan, xogħol tal-pittur rinomat Palma Vecchio

tmiem il-ġimgħa ta' 'Teżori Moħbija' setghu jżuru wkoll l-Awla Kapitulari, li fiha l-arkivji tal-parroċċa u whud mill-isbah artifatti tal-fidda tas-seklu sittax, li l-Kavallieri ta' San Ġwann kienu ġabu magħhom minn Rodi, fosthom salib żgħir tal-fidda b'ġebel prezzjuż li kien jintuża mill-Gran Mastri biex jiehdu l-ġurament solenni tal-kariga fuqu.

Wiehed seta' wkoll jammira pittura tal-bidu tas-seklu sittax, magħrufa bħala *Sacra Conversazione*, li hija ta' stil Venezjan, xogħol tal-pittur rinomat Palma Vecchio. Wiehed isib ukoll ċensier Gotiku tal-fidda, li probabbilmint imur lura għall-bidu tas-seklu ħmistax u salib tal-artal ta' stil Gotiku li jintrama fuq l-artal maġġur matul il-festa ta' San Lawrenz f'Awissu.

Din is-sena kienu esebiti wkoll sett ta' sitt statwi tal-injam tal-Appostli, xogħol l-iskultur Mariano Gerada. Wiehed seta' jżur ukoll il-Mużew Parrokkjali, li jinsab fl-Oratorju ta' San Ġuzepp, l-Oratorju tal-Kurċifiss, fejn

jinzammu l-istatwi tal-Ġimgħa l-Kbira matul is-sena, tnejn mill-erba' kriпти li għandha l-knisja u l-kampnar il-qadim. Tul tmiem il-ġimgħa saret ukoll rappreżentazzjoni storika tal-Assedju l-Kbir u rappreżentazzjonijiet mill-grupp *In Guardia*. Il-Ġimgħa, is-Socjetà Mużikali San Lawrenz tat kuncert biex tfakkar il-100 anniversarju tal-ewwel programm mużikali mmexxi mill-eks direttur mużikali Ġermaniż tagħha, Carl Maria Artz, waqt li s-Sibt, il-kor *Vox Dulcis Chorale* anima l-quddiesa tas-6pm u wara ta kuncert qasir.

Din l-attività kulturali kienet organizzata mill-parroċċa ta' San Lawrenz, bl-għajjnuna mal-Kunsill Lokali tal-Birgu u bl-appoġġ tal-Awtorità Maltija għat-Turiżmu, *Heritage Malta*, il-Fondazzjoni Kottonera u Esplora. It-tama tagħna hi li din l-inizjattiva terġa' ssir fis-snin li ġejjin. Irid jingħad li tul it-tliet ijiem kien hemm fostna sens kbir ta' għaqda, li nholoq grazzi għal għadd kbir ta' volontiera, li tista' tgħid għaddew tmiem il-ġimgħa fil-parroċċa. Mingħajrhom din l-attività ma setgħetx issir. □

Haier

No.1 World Leader
For Electric Water Heaters
for 10 consecutive years

Mini
Q1 Series

Round
A3 & VH3 Series

Flat
TF7 Series

Available from

SATARIANO

122, Msida Valley Road, B'Kara

Proġett ambizzjuż ta' restawr u konservazzjoni

“Monument storiku mhux biss huwa xhud tal-imġhod, imma għandu rabta haġġa mal-preżent u wirt għal dawk li ġejjin.”

Dan il-ħsieb profond tal-arkitett Franciż Jacques Dalibard jiehu tifsira ġdida fil-kuntest ta' proġett riċenti li ta mill-ġdid dehra dinjituża lil wieħed mill-aktar postijiet sagri u antiki fil-Birgu. Nhar it-Tnejn, 2 ta' Settembru 2024, kważi sena ilu, waqt ċerimonja hełwa li saret quddiem il-knisja troglodita tat-Twelid tal-Verġni Marija li tinsab fil-Forti Sant'Anġlu, fil-Birgu (ara ritratt fuq), ġew inawgurati uffiċjalment ix-xogħlijiet estensivi ta' restawr, konservazzjoni u tisbieħ li saru fl-aħħar snin f'din il-knisja mill-kumpanija ReCoop.

Dan il-proġett ambizzjuż, li dahlet għalih il-parroċċa tal-Birgu, bl-għajjnuna tas-Socjetà Storika u Kulturali tal-Belt Vittoriosa, kellu l-appoġġ finanzjarju tal-Awtorità Maltija għat-Turiżmu.

Knisja troglodita

Fost il-binjiet ta' importanza storika fil-Forti Sant'Anġlu nsibu l-knisja troglodita tat-Twelid tal-Madonna. Il-knisja hija waħda żgħira u mhaffra fil-blatt. L-oriġini tagħha huwa moħbi fl-istorja, iżda ċertament li jmur lura mijiet ta' snin. Skont it-tradizzjoni, il-parroċċa tal-Birgu hija l-eqdem waħda wara dik tal-Imdina. Jingħad ukoll li din il-knisja żgħira fil-Castrum Maris kienet l-ewwel maqdes li serva bħala

RESIDENTI

ANZJANI 60+

>> BLUE BADGE

SKEMA ĠBIR TA' FLIEXKEN
TAL-BCRS MID-DJAR

Ċempel

1718

biex tagħmel booking
għall-ġbir

14 ta' Ġunju 1940: Il-knisja milquta bil-bombi tal-ghadu u garrbet hsarat konsiderevoli

knisja parrokkjali għall-abitanti tal-Castrum Maris u l-inhawi tal-qrib.

Din il-knisja li għandha b'titular tagħha it-twelid tal-Verġni Marija, hija twila madwar ħames metri u wiesa' madwar erba' metri. Fiha nsibu diversi elementi ta' arkitettura Barokka li żdiedu fis-seklu sbatax. Hafna minn dan ix-xogħol ta' ridekorazzjoni tlesta fi żmien il-Gran Mastru Martin De Redin, kif indikat mill-arma araldika tiegħu li hemm fl-istess knisja. Fuq il-prospettiva tal-artal jidhru mnaqqxa n-numri 1654, li aktarx jindikaw is-sena li fihom bdew dawn ix-xogħlijiet fi żmien il-Gran Mastru Jean Paul de Lascaris Castellar.

Il-prospettiva tal-artal magħgur tinkludi żewġ pilastri stil Korintu bl-arkitrav, friż u gwarniċun iddekorati fuqhom u hija maqsuma fi tliet bajjiet bil-kwadru titolari fil-parti ċentrali. Dan juri it-Twelid tal-Verġni Marija flimkien ma' ommha Sant'Anna u missierha

San Ġwakkin. Fil-ġnub tat-titular hemm żewġ kwadri ta' għamla rettangolari wieqfa, wiehed għandu xbieha ta' San Pawl u l-iehor ta' dik San Ġwann il-Battista. L-altari tal-ġnub huma f'għamla ta' arcosolia u jingħad li saru fis-seklu ħmistax mill-Kastellani De Nava.

Il-faċċata attwali tal-knisja nbriet wara t-Tieni Gwerra Dinjija. Il-bieb flimkien mal-istemma ta' Malta li tinsab fuqu, huma ingwarniċati permezz ta' pilastri magħquda b'arkata. Fit-truf tal-faċċata nsibu żewġ pilastri dojoq li jwasslu sa gwarniċa eleganti li taqsam l-gholi tal-faċċata fi tnejn. Fuq din il-gwarniċa tidher tieqa ovali taht faxxa għamla ta' arkata żgħira, filwaqt li l-oghla parti għandha għamla ta' frontispizju u hija inkurunata bi gwarniċa u b'salib tal-kavallieri fuqu.

Tiswijiet, restawr u konservazzjoni

Fl-ewwel jiem tat-Tieni Gwerra Dinjija, eżattament il-Ġimgħa, 14 ta' Ġunju 1940, din il-knisja giet milquta direttament bil-bombi

tal-ghadu u garrbet hsarat konsiderevoli. Għalhekk wara l-gwerra din giet restawrata u f'Settembru tal-1955 giet inawgurata u mbierka mill-Arċipriet ta' dik il-ħabta, il-Kanonku Pawlu Galea.

Fis-snin ta' wara, minn żmien għal iehor kien isir xi tibjid u xi manutenzjonijiet bażiċi, iżda ż-żmien beda jagħmel tiegħu u kullma jmur bdew jitfaċċaw aktar hsarat. L-ewwel intervent maġġuri tar-restawr fl-aħħar snin sar minn *Heritage Malta* fis-sena 2015. Dan ix-xogħol li twettaq mill-kumpanija *Agius Stone Works*, kien jinkludi r-restawr tal-knisja minn barra u minn ġewwa, kif ukoll xogħol estensiv fuq is-sagrestija tagħha, partikolarment is-saqaf li sar mill-ġdid. Aktar tard il-parroċċa dahlet għall-inkarigu li tneħhi l-kisi li kien hemm fuq il-ħitan u l-volta biex terġa' tikxef il-blat u tagħtih l-arja.

Fis-sena 2021, l-artist Warren James Borg Ebejer għamel replika tal-kwadru oriġinali ta' Sant'Anġlu Karmelitan. Dan il-kwadru, li jinsab f'wieħed mill-artali laterali, ġie mogħti b'donazzjoni mill-Provinċja Karmelitana Maltija fl-okkażjoni tat-tmien ċentinarju mill-martirju ta' Sant'Anġlu ta' Licata, li ġie ċċelebrat fis-sena 2020/21, snin li kienu iddominati mill-pandemija tal-Covid 19.

Proġett iehor importanti hafna kien dak tal-konservazzjoni u restawr tar-reredos tal-altar maġġur, minħabba li fir-restawr tal-2015 dawn baqgħu ma sarux. Wara

(Ir-ritratt ta' fuq) Ir-restawraturi waqt il-bidu tax-xogħol ta' konservazzjoni f'Jannar 2022, waqt li fir-ritratt t'isfel jidher il-proċess taż-żebgħa u l-induratura fuq ir-reredos tal-altar maġġur

diskussjonijiet u ppjanar, ix-xogħol beda f'Jannar 2022 u dam għaddej għal madwar sena u nofs. Dan sar mill-kumpanija *Recoop* u thallas permezz ta' fondi mogħtija mill-*Good Causes Fund* u fondi ohra mahruġa mill-parroċċa tal-Birgu, flimkien ma' benefatturi ohra. Waqt li kien għaddej dan il-proġett ġie nnutat li din il-knisja storika, oriġinarjament kienet miżbugħa bi skala ta' kuluri totalment differenti minn dawk li konna mndorrijin naraw fl-aħħar diċenji. Skoperta ohra interessanti kienet dik li fl-imghoddi l-lavur

tagħha kien indurat kollu kemm hu bid-deheb. Dan wassal biex jinbidlu l-pjanijiet oriġinali u l-parroċċa tal-Birgu bil-kollaborazzjoni tas-Socjetà Storiko-Kulturali tal-Belt Vittoriosa timbarka fuq proġett iehor din id-darba ta' restawr u tisbiħ.

Dan kien jinkludi it-tkomplija tal-gwarniċa tal-knisja, skanell ġdid għal wiehed mill-artali laterali, introduzzjoni ta' skema ġdida ta' kuluri li bihom inzebgħu xi partijiet mill-knisja u induratura tal-lavur bid-deheb.

Dawn ix-xogħlijiet saru bil-hsieb li l-knisja terġa' tingħata d-dehra oriġinali tagħha. Għalhekk f'Awwissu 2023 ingħata bidu għal dan il-proġett ġdid, li għal darb'ohra gie fdat f'idejn il-kumpanija *Recoop*, u gie ffinanzjat mill-Awtorità Maltija tat-Turiżmu. Bħala parti minn dan il-proġett ta' tisbiħ u biex jikkumplimentaw mal-knisja kif restawrata, saru wkoll erba' pitturi ġodda mill-artist Manuel Farrugia biex jieħdu post oħrajn li ġew meqruda fil-gwerra. Ix-xogħol tlesta fil-31 ta' Awwissu 2024, bit-tqegħid fil-post ta' dawn

il-pitturi l-ġodda.

Konkluzjoni

Wara dawn l-interventi ta' restawr, konservazzjoni u tisbiħ, din il-knisja żgħira fid-daqs, iżda għanja fl-importanza storika li thaddan, illum tinsab mill-ġdid fis-sura li tixirqilha. B'sodisfazzjon ngħidu li dan il-patrimonju nazzjonali, li jappartjeni lill-parroċċa tal-Birgu, huwa l-eqdem post tal-kult Nisrani fl-inħawi tal-Port il-Kbir, li għadu sal-lum jaqdi l-istess funzjoni.

Dan il-proġett ambizzjuż, li seta' jitwettaq bl-għajjnuna u l-hidma ta' bosta, huwa xhieda tal-imħabba li l-komunità parrokkjali tal-Birgu għandha lejn il-wirt storiku u reliġjuż li thaddan, wirt li sawwar l-identità tal-poplu Vittoriosan matul is-sekli. Bil-għaqal u l-viżjoni tal-Arċipriet, il-Kan Dun Karm Busuttill, il-kapitlu u l-kleru, bir-restawr li sar fuq din il-knisja ċkejna, il-komunità żgħira tal-Birgu, kompliet tikteb paġna oħra tad-deheb fl-istorja glorjuża ta' din il-parroċċa ewlenija ta' San Lawrenz, kif ukoll dik tal-Belt Rebbieha. □

Birgu Regatta Klabb b'rebħha doppja, Vittoriosa Stars promossi

Tal-Birgu *champions* tar-regatta u tal-futbol! Iva, f'dawn l-aħħar snin isem il-Birgu ha spinta kbira 'il quddiem fil-qasam sportiv, grazzi għar-rebħ sentejn wara xulxin tax-*Shield* tar-Regatta tal-Vitorja u din is-sena kellna wkoll il-promozzjoni għall-Ewwel Diviżjoni tal-*Vittoriosa Stars*.

Fit-8 ta' Settembru 2023 il-poplu Vittoriosan feraħ bil-kbir u għustament ingħaqad biex jiċcelebra r-rebħ tax-*Shield* tar-Regatta Nazzjonali wara 39 sena. Irid jingħad għall-korrettezza li l-Birgu rebħ ix-*Shield* flimkien ma' Bormla, minhabba li ż-żewġ distretti giebu punti ndaqs.

Din ir-rebħha storika tal-Birgu, wara tant snin, kienet mertu tal-Kumitat il-ġdid tal-Birgu Regatta Club, immexxi mill-President Disma Attard, li ha dem qatigh biex wara aktar minn tliet deċenni, għab ix-*Shield* lura fil-Birgu, għas-sodisfazzjon tal-Vittoriosani kollha.

Kienet rebħha meritata, grazzi għall-isforz kollettiv tal-Kumitat, kif diġà għedna, il-qaddiefa, il-maġġoranza kbira tagħhom żgħażaġh, il-voluntiera li tant għandhom sehem importanti fil-klabb, daww kollha li għogħbhom jisponsorjaw il-klabb u għaliex le, il-poplu Vittoriosan kollu li sostna l-Kumitat u l-qaddiefa bl-appoġġ kontinwu tiegħu. Tassew, kull Vittoriosan nhar it-8 ta' Settembru 2023 hassu kburi li hu iben din il-Belt Rebbieħa.

L-istorja tirrepeti ruħha

Imma l-istorja kompliet tinkiteb. F'Settembru 2024, id-distrett tal-Birgu rebħ mill-ġdid ix-*shield*, imma din id-darba wehidhom. Għal

darb'ohra, isem il-Birgu ssemma b'għieh. B'din ir-rebħha, il-Birgu jkun rebħu x-*Shield* tliet darbiet fl-istorja tagħhom.

Imma s-suċċess tal-Birgu Regatta Club kompli! Dan għaliex din is-sena l-Birgu rebħ ukoll ix-*Shield* tar-Regatta ta' Jum il-Helsien tal-31 ta' Marzu. Il-Birgu rebħ ix-*Shield* wara t-tigrija spettakolari tad-dghajjes Tal-Pass b'Erba' Mqadef u b'hekk irnexxielhom jaqbzu lill-Isla u 'l Bormla fil-klassifika, grazzi għal din it-tigrija tal-aħħar. Iż-żewġ ibliet l-ohra tal-Kottonera spiċċaw fit-tieni post.

Għustament in-nies tal-Birgu issa jkomplu jħarsu 'l quddiem u jittamaw li l-klabb tagħhom jirrepeti s-suċċess ta' dawn l-aħħar sentejn bir-rebħ tax-*Shield* tar-Regatta tal-Vitorja f'Settembru li għej. Il-qaddiefa tagħna diġà għaddejjin bit-taħriġ u bil-preparamenti meħtieġa biex, jekk Alla jrid, immorru tajjeb f'Settembru. Ċert li l-Birgu

kollu, miż-żgħar sal-kbar, se jkunu magħhom fl-isfida li għandhom quddiemhom.

Mir-regatta ngħaddu għall-futbol

Isem il-Birgu kompli jikber meta *Vittoriosa Stars* kisbu l-promozzjoni għan-*National Challenge League* fl-istaġun 2024/25. Il-partita deċiżiva kienet kontra *Luqa St Andrew's* li rat lill-Birgu joħorġu rebbieha b'żewġ gowls. Bla dubju ta' xejn, dan is-suċċess hu frott il-hidma ta' hafna: fuq quddiem nett, il-Kumitat immexxi mill-President Gerson Orsini, il-kowċ Jason Camenzuli u l-istaff tekniku, il-manijer tat-tim Jonathan Vella, is-segretarja Kristina Agius u l-kaxxier Mario Azzopardi. Ċert li anki fil-futbol il-poplu Vittoriosan se jkompli jsostni t-tim tiegħu, issa li fl-istaġun li jmiss, irid jaffaċċja timijiet aktar b'saħħithom.

L-origini tal-futbol fil-Birgu

L-istorja tal-futbol fil-Belt Vittoriosa bdiet fl-1906 meta żagħżuġh ta' 19-il sena, Felic Grima, waqqaf l-ewwel tim bl-isem ta' *Vittoriosa Melita*. Fl-1908 il-*Vittoriosa Melita* kisbu l-ewwel suċċess meta rebħu lit-tim ta' *Senglea Shamrocks* 1-0 fil-finali taċ-*Challenge Cup*. Fl-1912, *Melita* għamlu d-debutt tagħhom fl-ogħla diviżjoni tal-futbol Malti u rebħu wkoll l-ewwel *derby* kontra Bormla u Senglea.

Fl-1916, il-klabb sar magħruf bħala *Vittoriosa Rangers*. Fl-istaġun 1923/24 kisbu t-tieni post fil-kampjonat nazzjonali, waslu sal-finali tal-*Cousins Shield* u tal-*Portanier Cup*, u kienu wkoll semifinalisti fil-*Cassar Cup*. Irridu ngħidu li f'dawk is-snin, il-Birgu kienu fost l-aqwa timijiet fil-pajjiż.

Meta ssemmi l-isem ta' *Vittoriosa Stars* ma tistax ma ssemmiex lill-veteran tal-klabb Laurence Seychell, li nistgħu ngħidu ta' hajtu u l-hin liberu tiegħu għall-klabb. Laurence ilu 35 sena fil-Kumitat u f'dan iż-żmien kollu ra hames promozzjonijiet u żewġ relegazzjonijiet. Laurence jemmen li s-suċċess tal-aħħar staġun jirrifletti l-impenn bla waqfien tal-klabb u d-dirigenti tiegħu. Dan l-impenn, irid jingħad, kien reċiprokat mill-appoġġ tas-sostenituri tal-klabb li dejjem kienu jkunu preżenti għal-logħob tal-kampjonat. Ċertament kien ta' sodisfazzjon kbir għall-klabb li tara l-Birgu kollu jappoġġja lit-tim f'mument deċiżivi tal-kampjonat — konferma ċara li l-klabb hu għal qalb in-nies tal-Birgu. Forza Stars, il-Birgu warajkom. ◻

Konservazzjoni u restawr fuq paramenti sagri tas-seklu hmistax

Claire Bonavia hi Konservatur Principali tat-Tessuti fl-Aġenzija Nazzjonali Heritage Malta

Din il-kitba ser teżamina l-konservazzjoni u r-restawr ta' sett straordinarju ta' paramenti liturġiċi ta' kulur haċċani, li nġiebu Malta fl-1530 mill-Ordni tal-Kavallieri ta' San Ġwann. Bħala eżempji notevoli ta' tessuti storiċi u reliġjużi, dawn il-paramenti garrbu ħsarat konsiderevoli tul l-eżistenza tagħhom; u l-preservazzjoni tagħhom offriet sfidi sinifikanti.

Dan l-istudju jespjora s-sinifikat storiku tagħhom, ir-riskji li hemm minħabba l-qedem tagħhom u l-fatturi ambjentali, kif ukoll il-metodi ta' konservazzjoni sofistikati u xjentifiċi li qed jintużaw biex tiġi żgurata l-preservazzjoni tagħhom għal generazzjonijiet futuri.

Il-konservazzjoni tat-tessuti

Il-konservazzjoni tat-tessuti, inklużi tal-ilbiesi liturġiku, evolviet minn prattiċi tradizzjonali ta' tiswija għal dixxiplina xjentifika speċjalizzata li tinkorpora tekniki mharrġa apposta fil-konservazzjoni tal-artifatti. Maż-żmien, dan il-qasam żviluppa bħala risposta għall-htieġa urġenti li jiġu ppreservati tessuti storiċi u artistiċi mill-fatturi ta' deterjorazzjoni relatati maż-żmien, il-kundizzjonijiet imwieġħra ambjentali u l-immaniġġjar inadegwat.

Filwaqt li l-konservazzjoni moderna tibbaża fuq analiżi xjentifika u metodi etiċi ta' preservazzjoni, dan ma kienx il-każ qabel nofs is-seklu għoxrin, meta studji strutturati dwar

il-konservazzjoni f'Malta kienu għadhom ma ġewx stabbiliti.

Dawn il-paramenti, li huma magħmula minn ħjut, bħall-ħarir u l-qoton, minsuġa fid-drapp tal-bellus jew tad-damask, bil-gallun bil-ħajt tad-deheb jew tal-fidda, jirrikjedu kura metikoluża biex tiġi evitata aktar deterjorazzjoni.

Fis-sekli li għaddew, il-monasteri u l-kunventi tas-sorijiet kellhom rwol kruċjali fil-manutenzjoni ta' dawn it-tessuti. Peress li l-ilbiesi liturġiċi kienu meqjusin sagri, is-sorijiet kienu fdati bil-kura tagħhom. F'ċerti każijiet, kienu jżidu materjali ġodda biex "jerġġhu jagħtu dehra ġdida" lil żoni li kienu garrbu xi tip ta' deterjorazzjoni.

Għalkemm dawn l-isforzi kienu jservu biex jestendu l-ħajja funzjonali u viżibbli tad-drapp, ħafna drabi ma kinux konformi mal-istandards kontemporanji tal-konservazzjoni u xi kultant saħansitra wasslu għal alterazzjonijiet fl-istruttura oriġinali tat-tessut.

Restawr professjonali

F'Malta, il-prattika professjonali tal-konservazzjoni tat-tessuti bdiet fl-1999 bit-twaqqif taċ-Ċentru Malti għar-Restawr, li aktar tard ġie integrat mal-Aġenzija Nazzjonali Heritage Malta u l-Università ta' Malta. Dan immarka bidla fundamentali fil-preservazzjoni tal-ilbiesi liturġiku, peress li dawn it-tessuti storiċi bdew jirċievu kura, kif inhu xieraq għall-ewwel darba.

Matul dan il-perjodu, dawn l-ilbiesi liturġiċi li

jappartjenu lill-parroċċa tal-Birgu ġew studjati, flimkien ma' oħrajn mill-Kollezzjoni Nazzjonali tat-Tessuti. Saru trattamenti inizjali ta' konservazzjoni, inkluż tindif, stabilizzazzjoni u l-provvista ta' sapporti magħmula apposta biex tittejjeb l-integrità strutturali tagħhom. Dawn l-interventi tejbju wkoll il-mod kif jiġu ešebiti, hekk kif ġew irrangati mill-ġdid u ešebiti wara ħgieġ fis-sala (Mużew) ta' fuq is-sagristija tal-Kollegġjata tal-Birgu.

Reċentement, fis-sena 2023, id-Divizjoni tal-Konservazzjoni ta' *Heritage Malta* ġiet fdatha bl-eżaminazzjoni, konservazzjoni u preparazzjoni ta' lbies magħżula għall-wirja 'Hjut ta' Fidi', li saret fil-Palazz tal-Inkwiżitur u fil-Mużew Nazzjonali tal-Etnografija fil-Birgu, bejn Ottubru 2024 u Lulju 2025.

Il-konservaturi tat-tessuti fi hdan l-aġenzija kellhom il-privileġġ li jergħu jaħdmu fuq dan is-sett storiku — din id-darba permezz

ta' proċess ta' konservazzjoni aktar estensiv li ffoka fuq żewġ dalmatiċi, pjaneta, kappa, tliet manipli, u stola.

Deskrizzjoni tas-sett ta' paramenti liturġiċi tal-Gran Mastru Pierre d'Aubusson

Dan is-sett ta' paramenti liturġiċi nħadem minn bellus tal-harir aħdar. Kull biċċa hija mdawra b'bordura u frenza hađra li tenfasizza l-kontorni distintivi tal-pjaneta, tal-kappa u taż-żewġ dalmatiċi. Il-partijiet ta' ġewwa huma infurrati b'tessut sempliċi minsuġ bil-qanneb ta' lewn blu, li jipprovi stabilità strutturali.

Kull waħda mill-biċċiet tas-sett hija mzejna b'*orphrey bands*, li hija faxxa tad-drapp minsuġa u rrakkmata bil-hjut tal-harir u tal-metall ta' lewn id-deheb jew fidda.

Deskrizzjoni tal-pjaneta

Il-pjaneta (*ara ritratti hawn isfel*) hija mfađsla fl-istil Ruman, b'għonq tond u biċċa magħrufa

bħala “*fiddleback*” – il-parti ta’ quddiem hija iqsar u idjaq, filwaqt li dik ta’ wara hija usa’ u tispiċċa f’forma kważi kwadra. Il-parti ta’ quddiem hija mżejna b’*orphrey band* f’forma ta’ salib Latin, filwaqt li dik ta’ wara għandha *orphrey* dritt. Iż-żewġ *orphrey bands* huma mdawra b’*strixxa* ta’ satin aħmar.

Il-parti ta’ quddiem tal-pjaneta

L-*orphrey band* ta’ quddiem turi żewġ xeni importanti mill-ħajja tal-Verġni Marija, imqiegħda ġewwa strutturi Gotiċi. Fuq nett, viċin l-ghonq, tidher ix-xena li turi lill-Verġni Marija tfajla flimkien ma’ ommha, Sant’Anna u f’dik ta’ taħt tidher il-Verġni Marija bilqiegħda.

Dawn ix-xeni huma irrakkmati b’ħjut tal-harir ta’ kuluri blu, deheb u kannella. Il-pannell ċentrali huwa mdaħħal fi struttura Gotika b’arkati b’punt u kolonni serpentin – *reminixxenza* ta’ knisja Gotika. Fuq ix-xellug, jidhru xeni li juru bdiewa jdoqqu strumenti mużikali, filwaqt li fuq il-lemin jidhru nies tal-klassi għolja, (li jistgħu jiġu

identifikati mill-ilbies tagħhom), ukoll jdoqqu l-istrumenti.

Il-parti ta’ wara tal-pjaneta

It-tliet xeni fuq in-naħa ta’ wara tal-pjaneta juru: Iż-Żwieġ tal-Verġni Marija ma’ San Ġużepp, l-Annunzjazzjoni u ż- Żjara ta’ Marija lil Elizabetta.

Il-pluvjal, jew kapp

Il-kappa hija mantell kbir u miftuħ minn quddiem, li meta jinfetaħ jieħu forma semiċirkulari u jasal sa qrib saqajn is-saċerdot. Tinqafel minn quddiem, eżatt taħt l-ghonq, permezz ta’ *strixxa* qasira magħmula mill-istess bellus, li tinżamm magħluqa b’żewġ pari krieket tal-metall.

It-tarf dritt tal-kappa huwa mżejjen b’*orphrey band* li juri sitt xeni mill-Passjoni ta’ Kristu, imqiegħda f’ordni kronoloġiku:

Naħa tax-xellug:

- Kristu jaħsel saqajn id-dixxipli
- L-Aħħar Ċena

Il-kappa: fuq in-naħa ta’ fuq - f’orphrey band - jidhru sitt xeni mill-Passjoni ta’ Kristu

– Ġuda jittradixxi lil
Ġesù

Naha tal-lemin:

– Kristu quddiem
il-Qassis il-Kbir
– Il-Flagellazzjoni
– L-Inkurunazzjoni
bix-xewk

Fuq wara tal-kappa hemm tarka
irrakkmata li turi l-arma tal-Gran
Mastru Pierre d'Aubusson, imqiegħda
taħt tliet arkati u mdawra b'motivi
ta' weraq Gotiku. Il-kappa hija wkoll
imżejna bi frenza f'żewġ tonalitajiet –
aħdar ċar u aħdar skur.

It-tuniċelli jew dalmatiċi

Iż-żewġ tuniċelli għandhom forma
ta' qanpiena, b'għonq tond u kmiem
qosra u miftuħa. Madwar id-dawra
tagħhom hemm bordura bil-frenza
ta' lewn aħdar. Waħda mit-tuniċelli
għandha żewġ ġmiemen imwahnha
mal-għonq, filwaqt li l-oħra għandha waħda
nieqsa. Il-hjata tinsab biss fil-kantuniera
tat-tarf tal-komma.

L-*orphrey bands* jgħaddu b'mod vertikali
minn fuq sa isfel, u b'mod orizzontali
madwar l-għonq u l-kmiem. L-*orphrey band*
ta' quddiem u ta' wara għandhom wiśa'
ta' madwar 10–10,5 ċm, filwaqt li dawk fuq
il-kmiem iwarjaw bejn 8 u 9 ċm. Il-*orphrey*
bands kollha huma mdawra bi strixxa ta' satin
aħmar li tohloq kuntrast viżiv mal-kulur
dominanti.

L-*orphreys* fuq il-pjaneta u l-kappa huma
usa' minn dawk li nsibu fuq it-tuniċelli.
Karatteristika distintiva madwar l-għonq
huwa dak tar-rakkmu li juri anġli jżommu
l-velu tal-Veronika, bil-wiċċ ta' Kristu stampat
fuq maktur. It-tuniċelli huma mżejna b'diversi
xbihat ta' qaddisin, imqiegħda fuq sfond li
jinkludi elementi arkitettoniċi bħal kolonni
serpentinati, arkati u torrijiet medjevali. Dawn
ix-xbihat ta' qaddisin jinsabu f'niċeċ ta' stil
Gotiku.

Waħda mit-tuniċelli b'żewġ ġmiemen imwahnha
mal-għonq

Stat ta' konservazzjoni qabel l-intervent

Ġew innotati abbrażjoni u nuqqas ta' ħjut
(minhabba li ċerta postijiet id-drapp kien
qed ihokk ma xi haġa) estensiva fuq quddiem
u wara, b'mod partikolari fuq l-ispallejn,
madwar id-dawra tal-*orphrey band*, fuq il-parti
ta' quddiem li tmiss mal-artal, kif ukoll mad-
dawra tal-għonq u l-kmiem.

Il-kappa: l-abbrażjonijiet kienu evidenti
l-aktar fil-parti t'isfel u fil-biċċa drapp minn
fejn tinqafel.

It-tuniċelli: kien osservat livell għoli ta'
abbrażjoni fuq il-bordura hamra tal-*orphrey*
bands madwar l-għonq u l-kmiem, b'telf
strutturali tal-ħjut. Il-materjal prinċipali juri
tikmix, iżda l-ħsara lill-pannelli tal-*orphrey*
hija minima.

Interventi li saru fl-imghoddi

Il-ħjut u l-hjata li ntużaw kienu kemxejn
hoxnin u b'punti kbar, li kienu qed johlqu

tensjoni fuq id-drapp. Xi partijiet bdew jinfetqu. Dawn ġew indirizzati billi reġġu nħitu bl-użu ta' labra fina u ħjut adattati, għal aktar stabbiltà strutturali tat-tessut. Sar ukoll intervent fuq l-ispalel.

Interventi waqt il-konservazzjoni

Is-sett kollu ta' dawn il-paramenti liturġiċi ġie mnaddaf mit-trab u depożiti superfiċjali. Kienu indirizzati wkoll xi ħsarat. Żoni partikolari bħall-ġhonq u l-*orphrey* tal-pjaneta ġew protetti permezz tal-applikazzjoni ta' drapp fin simili għal xibka, biex tissaħħaħ l-istabbiltà u tiġi evitata aktar deterjorazzjoni. Sar intervent speċifiku madwar il-kmiem u l-ġhonq tat-tunicelli, minħabba l-ħsara vizibbli ta' hafna mill-ħjut. Żoni partikolari bħall-ġhonq u l-*orphrey* tal-kmiem ġew protetti permezz tal-applikazzjoni ta' drapp fin simili għal xibka.

Għal dik li hi l-kappa, l-aktar li kien hemm ħsara kien fil-parti t'isfel, fid-drapp minn fejn tinqafel u fuq wara tal-kappa, fejn hemm l-arma tal-Gran Mastru Pierre d'Aubusson. Dawn ġew protetti permezz tal-applikazzjoni ta' drapp fin simili għal xibka, biex tissaħħaħ l-istabbiltà u tiġi evitata aktar deterjorazzjoni. Għal kull biċċa mis-sett, ġie maħdum sapport li jista' jintuża kemm waqt il-wirja, kif ukoll waqt l-immanigġjar tal-artifatti.

Dan il-proġett ta' restawr u sar possibbli grazzi għall-kollaborazzjoni bejn il-parroċċa ta' San Lawrenz fil-Birgu u l-aġenzija nazzjonali *Heritage Malta*. Meta jkun hemm kollaborazzjoni bejn l-entitajiet, joħroġ hafna ġid u jkun hemm hafna x'titgħallem. Ejjew naħdmu flimkien, bl-għarfien u l-ħila tagħna, biex dawk li jiġu warajna jkunu jistgħu jgawdu dak li aħna hallejna bħala wirt. □

Artikli għall-pubblikazzjoni

Naċċettaw bil-qalb artikli riċerkati dwar il-Belt Vittoriosa, il-knisja ta' San Lawrenz u l-Istorja minsuġa ma' din il-Belt. Tista' tibgħat il-kitba tiegħek lil Fr John Avellino: johnavellino55@gmail.com

Dettal ta' San Lawrenz irrakkmat fuq tunicella, l-eqdem xbieha ta' San Lawrenz li għandna fil-knisja parrokkjali tagħna

Ventura, with *you* for generations.

VENTURA

BULEBEL | MARSA | PAOLA | HAMRUN | ŻABBAR

+356 2167 7798 | VENTURAMALTA.COM

SUMMER

PROGRAMME

2025

1 July - 28 September